Culturele voorzieningen in Noord-Holland

Deel II: Verdieping in de bestuurlijke regio's 2025

Annelies van der Horst, Yan Crabbendam en Carmen Kistemaker

Contactgegevens

Juni, 2025.

Annelies van der Horst

avanderhorst@dsp-groep.nl

06 20874709

Yan Crabbendam

ycrabbendam@dsp-groep.nl

Carmen Kistemaker

ckistemaker@dsp-groep.nl

Met medewerking van:

GIS bewerking en kaartmateriaal: provincie Noord-Holland

In opdracht van:

Provincie Noord-Holland/ team Cultuur/ afdeling OMK

Inhoud

1	**Inleiding**	**5**
1.1	Aanpak	5
1.2	Leeswijzer	6
2	**Alkmaar en Omstreken**	**9**
2.1	Beschrijving en demografie	9
2.2	Aanbod culturele voorzieningen	12
2.3	Vraag naar culturele voorzieningen	15
2.4	Regionale aandachtspunten en scenario's	17
3	**Amstelland en Meerlanden**	**19**
3.1	Beschrijving en demografie	19
3.2	Aanbod culturele voorzieningen	21
3.3	Vraag naar culturele voorzieningen	23
3.4	Regionale aandachtspunten en scenario's	24
4	**Amsterdam**	**27**
4.1	Beschrijving en demografie	27
4.2	Aanbod culturele voorzieningen	29
4.3	Vraag naar culturele voorzieningen	31
4.4	Regionale aandachtspunten en scenario's	32
5	**Gooi en Vechtstreek**	**35**
5.1	Beschrijving en demografie	35
5.2	Aanbod culturele voorzieningen	37
5.3	Vraag naar culturele voorzieningen	39
5.4	Regionale aandachtspunten en scenario's	40
6	**IJmond**	**43**
6.1	Beschrijving en demografie	43
6.2	Aanbod culturele voorzieningen	46
6.3	Vraag naar culturele voorzieningen	49
6.4	Regionale aandachtspunten en scenario's	51
7	**Kop van Noord-Holland**	**54**
7.1	Beschrijving en demografie	54

7.2 Aanbod culturele voorzieningen 57
7.3 Vraag naar culturele voorzieningen 60
7.4 Regionale aandachtspunten en scenario's 62

8 West Friesland 65
8.1 Beschrijving en demografie 65
8.2 Aanbod culturele voorzieningen 67
8.3 Vraag naar culturele voorzieningen 69
8.4 Regionale aandachtspunten en scenario's 71

9 Zaanstreek Waterland 74
9.1 Beschrijving en demografie 74
9.2 Aanbod culturele voorzieningen 76
9.3 Vraag naar culturele voorzieningen 78
9.4 Regionale aandachtspunten en scenario's 80

10 Zuid-Kennemerland 83
10.1 Beschrijving en demografie 83
10.2 Aanbod culturele voorzieningen 85
10.3 Vraag naar culturele voorzieningen 89
10.4 Regionale aandachtspunten en scenario's 91

Zuid-Kennemerland 102
10.1 Beschrijving en demografie 102
10.2 Aanbod culturele voorzieningen 104
10.3 Vraag naar culturele voorzieningen 105
10.4 Trends en ontwikkelingen culturele voorzieningen 106
10.5 Regionale aandachtspunten en scenario's 108

Bijlagen
Bijlage 1 Leefstijlen 94
Bijlage 2 Scenario's 99
Bijlage 3 Opzet workshop 101
Bijlage 4 Concept Factsheet 102

1 Inleiding

In opdracht van de provincie Noord-Holland voerde DSP-groep in 2024 een onderzoek uit naar de culturele voorzieningen in Noord-Holland. Hoofdvraag van dat onderzoek is hoe het culturele voorzieningenniveau en de vraag ernaar zich in de afgelopen tien jaar in Noord-Holland hebben ontwikkeld en welke nieuwe ontwikkelingen in de komende vijf à tien jaar een rol gaan spelen. Voor de uitkomsten voor de provincie Noord-Holland en een uitsplitsing naar Noord-Holland Noord en de MRA verwijzen we naar het rapport: Culturele voorzieningen in Noord-Holland, oktober 2024.

Naar aanleiding van het onderzoek uit 2024 heeft de provincie Noord-Holland DSP-groep een opdracht gegeven voor een vervolgonderzoek (deel II). Het vervolgonderzoek bestaat uit een verdiepingsslag per bestuurlijke regio en de gemeente Amsterdam. In deze inleiding lichten we de aanpak van het verdiepingsonderzoek toe gevolgd door een leeswijzer voor de factsheets en bijlagen.

1.1 Aanpak

Startpunt voor de verdiepingsslag is het onderzoek naar de culturele voorzieningen in de provincie Noord-Holland uit 2024. Dit onderzoek (dat we aanduiden met deel I) bestaat uit een overzicht van de culturele voorzieningen in de provincie (aanbod). Daarnaast wordt aan de hand van leefstijlen, demografische ontwikkelingen en gegevens van culturele voorzieningen de vraag naar culturele voorzieningen in beeld gebracht. Met behulp van trends en ontwikkelingen en vier scenario's wordt het voorzieningenniveau voor de twee delen van de provincie, te weten de Metropoolregio Amsterdam (MRA) en Noord-Holland Noord (NHN) nader geduid.

Het tweede deel van het onderzoek verdiept en verfijnt de uitkomsten uit deel I op het niveau van de acht bestuurlijke regio's in de provincie en de gemeente Amsterdam. De resultaten zijn verwerkt in negen factsheets. Die zijn als volgt tot stand gekomen:

- De eerste stap bestond uit het opstellen van een concept-factsheet waarin informatie was opgenomen afkomstig uit deel I van het onderzoek.
- Vervolgens vond per bestuurlijke regio en voor Amsterdam een workshop plaats voor beleidsadviseurs cultuur van de gemeenten uit betreffende regio. Naast de toetsing van de uitkomsten vertaalden de deelnemers trends en ontwikkelingen en scenario's naar de eigen regio. Ook formuleerden zij bespreekpunten voor toekomstige gesprekken over de ontwikkeling van het culturele voorzieningenniveau.
- De uitkomsten van de workshops zijn door DSP-groep verwerkt in de factsheets. De beleidsadviseurs cultuur van de Noord-Hollandse gemeenten kregen vervolgens van de provincie Noord-Holland de mogelijkheid om op de concept teksten te reageren en culturele voorzieningen voor te dragen die in het onderzoek uit 2024 niet waren meegenomen.
- De GIS afdeling van de provincie Noord-Holland verwerkte de uitkomsten in kaartbeelden.

- Alle opbrengst is vervolgens gebundeld en geanalyseerd en het resultaat vindt u in de factsheets in dit rapport.

1.2 Leeswijzer

In de volgende hoofdstukken staan de negen factsheets van acht regio's en van de gemeente Amsterdam. De factsheets gaan per regio achtereenvolgens in op:

- Een algemene beschrijving van de regio, waaronder demografische gegevens en de woningbouwopgave inclusief kaartmateriaal.
- Het aanbod aan culturele voorzieningen in de regio inclusief kaartmateriaal (spreiding en verzorgingsgebied).
- De vraag naar culturele voorzieningen op basis van leefstijlen inclusief kaartmateriaal;
- Regionale aandachtspunten en de uitwerking van de scenario's.

Een toelichting op deze onderdelen:

Een algemene beschrijving van de regio, waaronder demografische gegevens en woningbouwopgave

Elk facstheet start met een beschrijving van de samenstelling van de regio en gegevens over demografie (inclusief de verwachte ontwikkeling) en de (verwachte) woningbouwlocaties. Voor dit deel van het factsheet is gebruik gemaakt van informatie van de provincie Noord-Holland: Bevolkingsprognose Noord-Holland 2024-2050 - rapport.pdf en Kaart | Monitor plancapaciteit.[1]

Aanbod culturele voorzieningen

- Archieven
- Architectuurcentrum
- Bibliotheken (vestigingen)
- Bioscoop
- Centra voor de kunsten en muziekscholen
- Dansscholen
- Festivals
- Filmhuis
- Kunstgalerieën en - expositieruimten
- Kunstuitleencentra
- Kunstzinnige vorming van amateurs (geen dansscholen)
- Musea
- Poppodia
- Theaters, podia en schouwburgen

[1] Meer algemene informatie over de bouwopgaven en alles wat daaromheen speelt in Noord-Holland op: Bouwen & Wonen.

In dit deel staat welke culturele voorzieningen geïnventariseerd zijn per categorie en waar deze zich in de regio bevinden (kaart). Ook wordt berekend hoeveel culturele voorzieningen er per inwoner zijn en hoe zich dit verhoudt tot het provinciaal gemiddelde en het gemiddelde in de bovenliggende regio (Noord-Holland Noord en de Metropoolregio Amsterdam (exclusief Flevoland).

Culturele voorzieningen zijn voor dit onderzoek als volgt gedefinieerd: publiek toegankelijke plekken waar kunst en cultuur worden gemaakt, getoond, beleefd of onderwezen, zoals theaters, musea, muziekscholen en festivals. Deze (vaak non-profit) instellingen richten zich op culturele en educatieve doelen en ontvangen, naast inkomsten uit publiek en sponsoring, meestal subsidie.

Bij de start van de inventarisatie is ervoor gekozen om hele kleine culturele initiatieven, horecagelegenheden met een beperkte culturele functie, dorpshuizen, buurthuizen etc. buiten beschouwing te laten. Gemeenten hebben tot drie keer toe aanvullingen kunnen doen op de inventarisatie (in 2024 ten tijde van het eerste deel van het onderzoek, in februari 2025 en in april 2025). Dat heeft geleid tot de volgende wijzigingen in de inventarisatie:

Regio	2024	Februari 2025	April 2025
Alkmaar e.o.	63	65	71
Amstelland-Meerlanden	63	65	67
Gooi en Vechtstreek	63	69	70
IJmond	27	31	34
Kop van Noord-Holland	68	82	88
West Friesland	50	55	57
Zaanstreek Waterland	71	74	74
Zuid Kennemerland	53	56	56
Amsterdam			404

Twee regio's wijken enigszins af. De Kop van Noord-Holland heeft veel hele kleine culturele voorzieningen. Op verzoek van de gemeenten in de regio hebben wij die toegevoegd aan de inventarisatie. Dat verklaart het grote aantal voorzieningen in verhouding tot de andere regio's. Voor Amsterdam hebben wij gebruik kunnen maken van de inventarisatie die de gemeente zelf heeft uitgevoerd. Op die inventarisatie hebben wij een selectie toegepast op basis van de door ons gebruikte categorieën. De inventarisatie door de gemeente Amsterdam is een 0-meting en de gemeente nodigt uit tot het doen van aanvullingen. Zie voor de inventarisatie van de gemeente Amsterdam: Kunst- en culturele voorzieningen.

Het onderdeel 'aanbod culturele voorzieningen' eindigt met een kaart waarop de verzorgingsgebieden van de verschillende kernen zijn aangegeven. Met hulp hiervan wordt zichtbaar hoe ver inwoners moeten lopen, fietsen, rijden en reizen om culturele voorzieningen te bezoeken.

Vraag culturele voorzieningen

Om de vraag naar cultuur af te zetten tegen het culturele aanbod, maken we gebruik van data over leefstijlen. In dit onderdeel laten we zien welke leefstijlen (kleuren) onder de inwoners in de regio voorkomen. De uitkomsten geven een indruk van de vraag naar culturele (en andere) voorzieningen in de regio. Ook laten we op gemeentelijk niveau zien hoe de inwoners gekleurd zijn. Bij de leefstijlen hebben wij gebruik gemaakt van de data op www.leefstijlvinder.nl en Toolkit-deel-1-cultuur-en-erfgoedbeleving.pdf en Toolkit-deel-2-cultuur-en-erfgoedbeleving.pdf.

Regionale aandachtspunten en scenario's

Dit onderdeel van de factsheet start met een bundeling van de uitkomsten uit de eerdere onderdelen (spreiding, kenmerken en vraag en aanbod). Zo ontstaat een beeld van hoe het aanbod aan culturele voorzieningen en de vraag zich in de regio tot elkaar verhouden.

In deel I van het onderzoek naar culturele voorzieningen in de provincie Noord-Holland staan vier scenario's voor de toekomstige ontwikkeling van het voorzieningenniveau. Een toelichting op die scenario's staat ook in de bijlage van dit rapport. Er is geen goed of fout scenario, de verschillende richtingen kunnen houvast bieden bij het maken van beleidskeuzes. In de factsheet staan de uitkomsten van de bespreking van de vier scenario's in de betreffende regio.
De factsheet sluit af met een overzicht van bespreekpunten voor toekomstig overleg in de regio en tussen regio en provincie.

Na de factsheets volgt een aantal bijlagen:

1. Een toelichting op de verschillende leefstijlen (afkomstig uit deel I van het onderzoek).
2. Een beschrijving van de vier scenario's (afkomstig uit deel I van het onderzoek).
3. Het programma van de workshops.
4. Het concept factsheet zoals gebruikt in de workshops (inclusief een samenvatting van trends en ontwikkelingen afkomstig uit deel I van het onderzoek).

2 Alkmaar en Omstreken

2.1 Beschrijving en demografie

De regio Alkmaar en omstreken bestaat uit zes gemeenten: Alkmaar, Bergen, Castricum, Dijk en Waard, Heiloo en Uitgeest. Zie onderstaande kaart met een overzicht van de gemeenten.

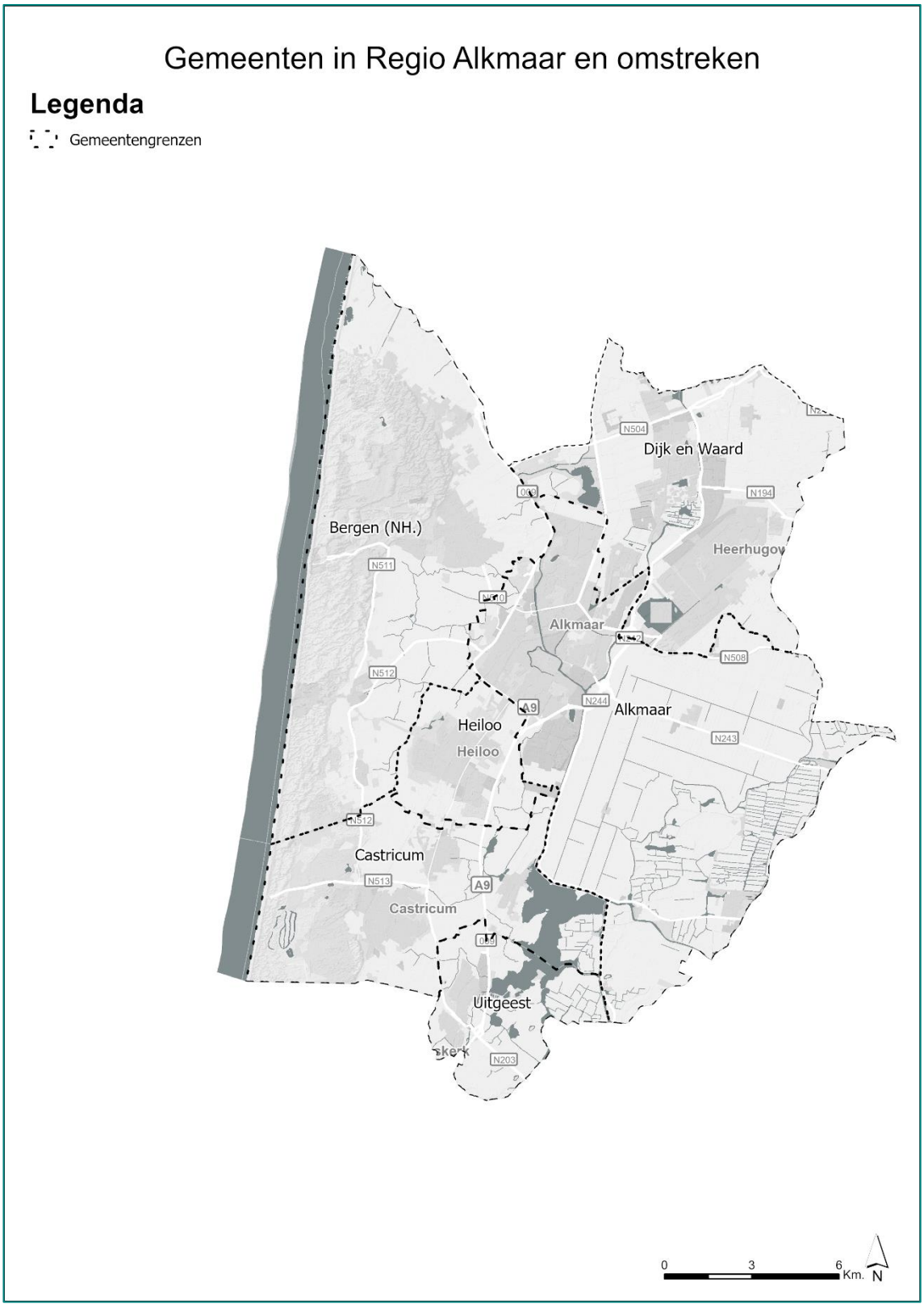

2.1.1 Bevolkingsopbouw

In onderstaande tabel staan de inwoneraantallen en het aantal huishoudens van de gemeenten in Alkmaar en omstreken op 1 januari 2024 en de prognose voor 2050.

Gemeenten	Inwoners 2024	Prognose 2050	Huishoudens 2024	Prognose 2050
Alkmaar	112.304	124.300	54.312	63.400
Bergen	29.932	29.500	14.187	14.900
Castricum	36.366	37.500	16.250	17.400
Dijk en Waard	90.076	99.600	37.986	44.700
Heiloo	24.312	26.800	11.128	12.500
Uitgeest	13.400	12.800	5.698	6.200
Totaal	**306.390**	**330.500**	**139.561**	**159.100**

De prognose is dat het aantal inwoners en huishoudens in deze regio stijgt. Na Amsterdam en de regio Amstelland-Meerlanden behoort de regio Alkmaar en omstreken qua omvang tot de regio in de provincie met de grootste verwachte groei. De groei is vergeleken met de andere twee regio's wel lager. Bevolkingsgroei bestaat uit natuurlijke aanwas en binnenlandse en buitenlandse migratie. In deze regio is de verwachte natuurlijke aanwas negatief.[2] Kijkend naar de binnenlandse migratie, dan heeft Alkmaar en omstreken een positief binnenlands migratiesaldo met alle andere regio's van Noord-Holland met uitzondering van de regio Kop van Noord-Holland.

Kijken we naar de leeftijdsopbouw, dan zien we dat in de periode 2000-2024 in alle Noord-Hollandse regio's het aantal 65-74-jarigen en 75-plussers is gestegen (vergrijzing). In Alkmaar en omgeving was de groei van inwoners ouder dan 65 jaar veruit de grootste component in de bevolkingstoename sinds 2000. De verwachting is dat de bevolkingsgroei tot 2050 met name in de leeftijdsgroep boven de 75 jaar zal plaatsvinden. De groei in de bevolkingsgroep 20-65 zal naar verwachting afnemen. De bevolking van 19 jaar en jonger kent een geringe groei. De verwachte gemiddelde leeftijd in Alkmaar en omgeving is 47 jaar, de op één na hoogste leeftijd van alle regio's.

Vergeleken met de factsheet[3] uit 2013 is de bevolkingsgroei iets groter dan verwacht, de ontwikkeling in de leeftijdsopbouw (vergrijzing) is volgens verwachting, inclusief de lichte stijging van de bevolking tussen 0 – 19 jaar.

2.1.2 Woningbouwopgave

De groei in de woningbehoefte in de regio Alkmaar en omgeving neemt toe naar verwachting: van een woningbehoefte van 138.900 in 2024 naar 157.500 in 2050.

[2] Natuurlijke aanwas in de demografie verwijst naar de toe- of afname van de bevolking door het verschil tussen het aantal geboortes en het aantal sterfgevallen.
[3] De toenmalige regio was Noord-Kennemerland.

Het woningtekort in 2024 bedraagt 5.000 voor de hele regio. Om aan de behoefte aan woningen te voldoen, heeft de regio een woningbouwopgave van naar schatting 20.700 woningen tot 2050. Op onderstaande kaart staat een overzicht van de geplande woningbouwlocaties in Alkmaar en omgeving. De opgave wordt naar verwachting met name gerealiseerd in Dijk en Waard, Alkmaar en Heiloo. Zie daarvoor onderstaande kaart.

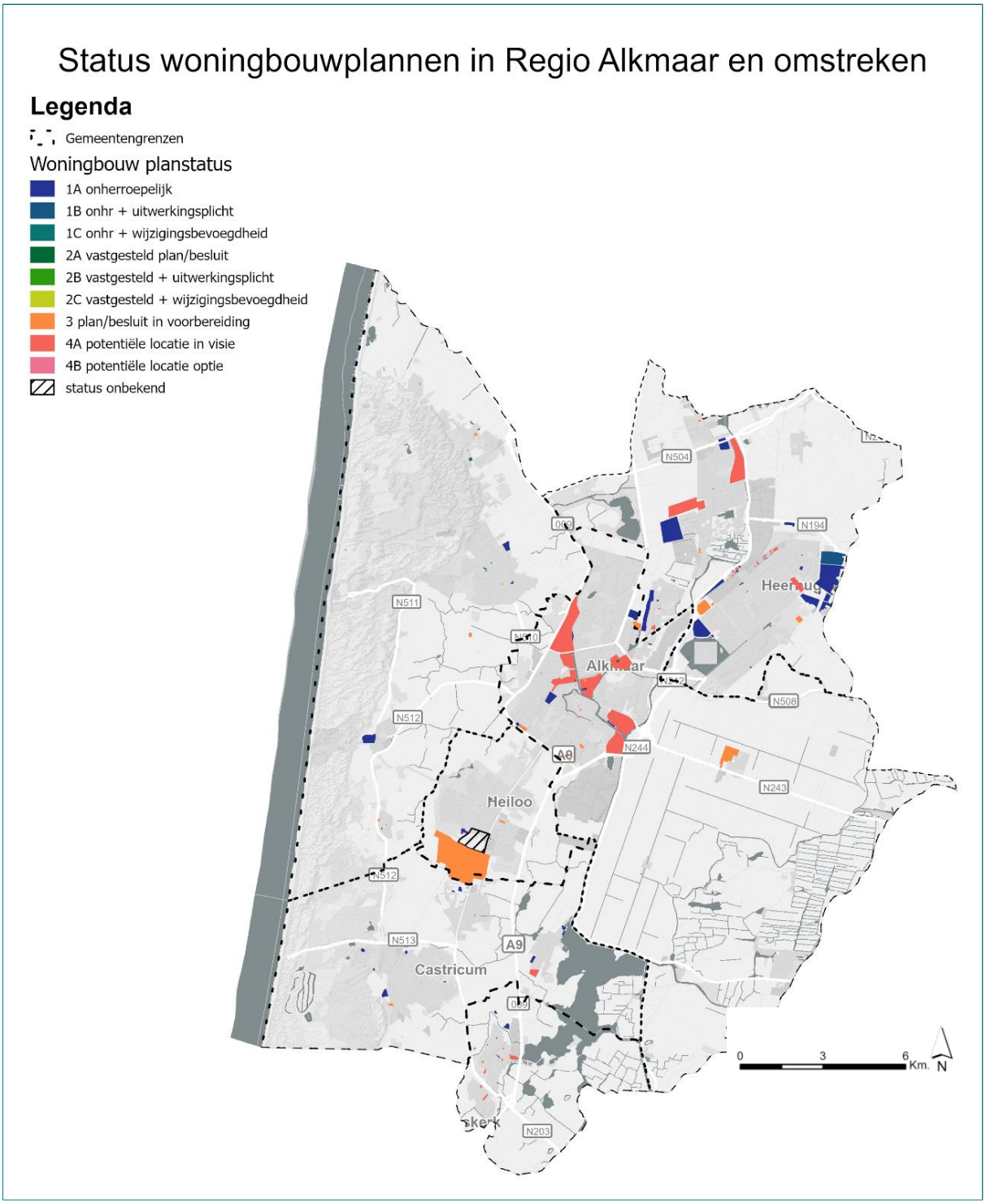

2.2 Aanbod culturele voorzieningen

Op basis van een definitie van wat wij onder een culturele voorziening verstaan, zijn de voorzieningen in de provincie geïnventariseerd. In onderstaande tabel staat het aantal culturele voorzieningen in Alkmaar en omstreken. Ter vergelijking staan het aantal voorzieningen in Noord-Holland Noord (NHN) en de hele provincie Noord-Holland ook in de tabel. We geven ook het aantal culturele voorzieningen per 100.000 inwoners weer om te kunnen vergelijken. De culturele voorzieningen zijn opgesplitst in verschillende categorieën.

Categorie	Alkmaar en omstreken	Per 100.000 inwoners Alkmaar en omstreken	NHN	Per 100.000 inwoners NHN	Provincie Noord-Holland	Per 100.000 inwoners provincie Noord-Holland
Archieven	1	0,3	8	0,4	11	0,4
Architectuurcentrum	1	0,3	6	0,3	8	0,3
Bibliotheken (vestigingen)	19	6,2	76	3,3	119	4,0
Bioscoop	2	0,7	12	0,5	17	0,6
Centra voor de kunsten en muziekscholen	7	2,3	38	1,7	50	1,7
Dansscholen	4	1,3	26	1,1	37	1,2
Festivals	3	1,0	37	1,6	44	1,5
Filmhuis	4	1,3	30	1,3	38	1,3
Kunstgalerieën en –expositieruimten	7	2,3	120	5,3	129	4,3
Kunstuitleencentra	2	0,7	8	0,4	10	0,3
Kunstzinnige vorming van amateurs (geen dansscholen)	3	1,0	61	2,7	68	2,3
Musea	11	3,6	133	5,8	189	6,3
Poppodia	1	0,3	23	1,0	25	0,8
Theaters, podia en schouwburgen	6	2,0	103	4,5	117	3,9
Totaal	**71**	**23,2**	**681**	**29,8**	**862**	**29,0**

De regio heeft 71 culturele voorzieningen. Omgerekend naar het aantal voorzieningen per 100.000 inwoners valt op dat het aantal relatief lager ligt dan in de gehele provincie, en dat geldt ook in vergelijking met de regio Noord-Holland Noord. Dit wordt vooral veroorzaakt door relatief minder musea en (theater- en pop)podia. Op bibliotheken en centra voor de kunsten scoort deze regio dan weer wat hoger in vergelijking met Noord-Holland Noord en de provincie.

2.2.1 Kaart Culturele Voorzieningen

Op onderstaande kaart staat een overzicht van de locaties van de culturele voorzieningen in Alkmaar en omstreken. Een cijfer op de kaart geeft het aantal voorzieningen dicht op elkaar aan. Een bol met meer kleuren betekent verschillende categorieën voorzieningen op dezelfde locatie.

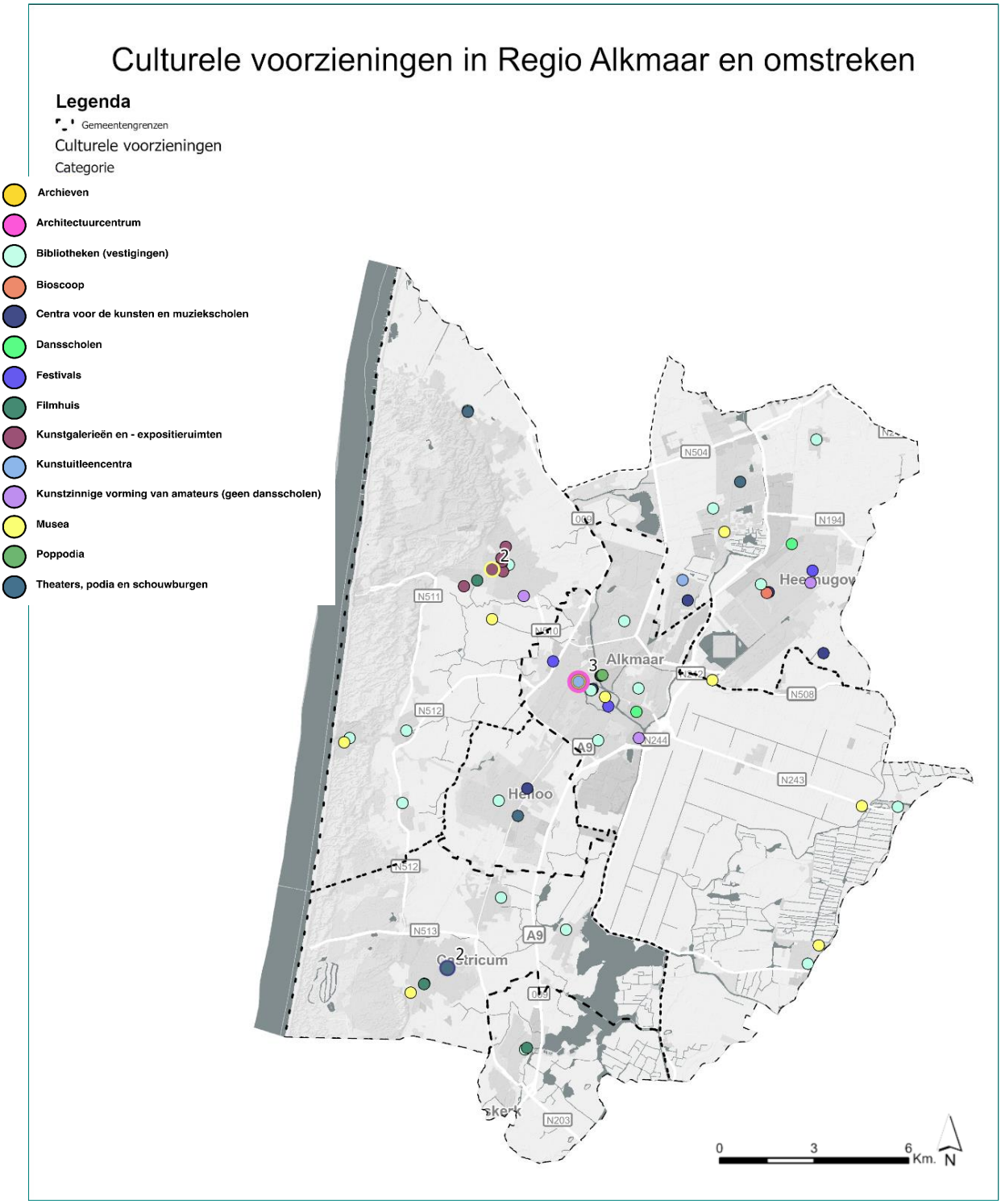

Op de kaart zien we dat met name bibliotheken en musea verspreid zijn over de regio. In Alkmaar en de kern Heerhugowaard bevinden zich de meeste culturele voorzieningen. Bergen heeft relatief veel beeldende kunstgaleries en expositieruimten.

2.2.2 Verzorgingsgebieden

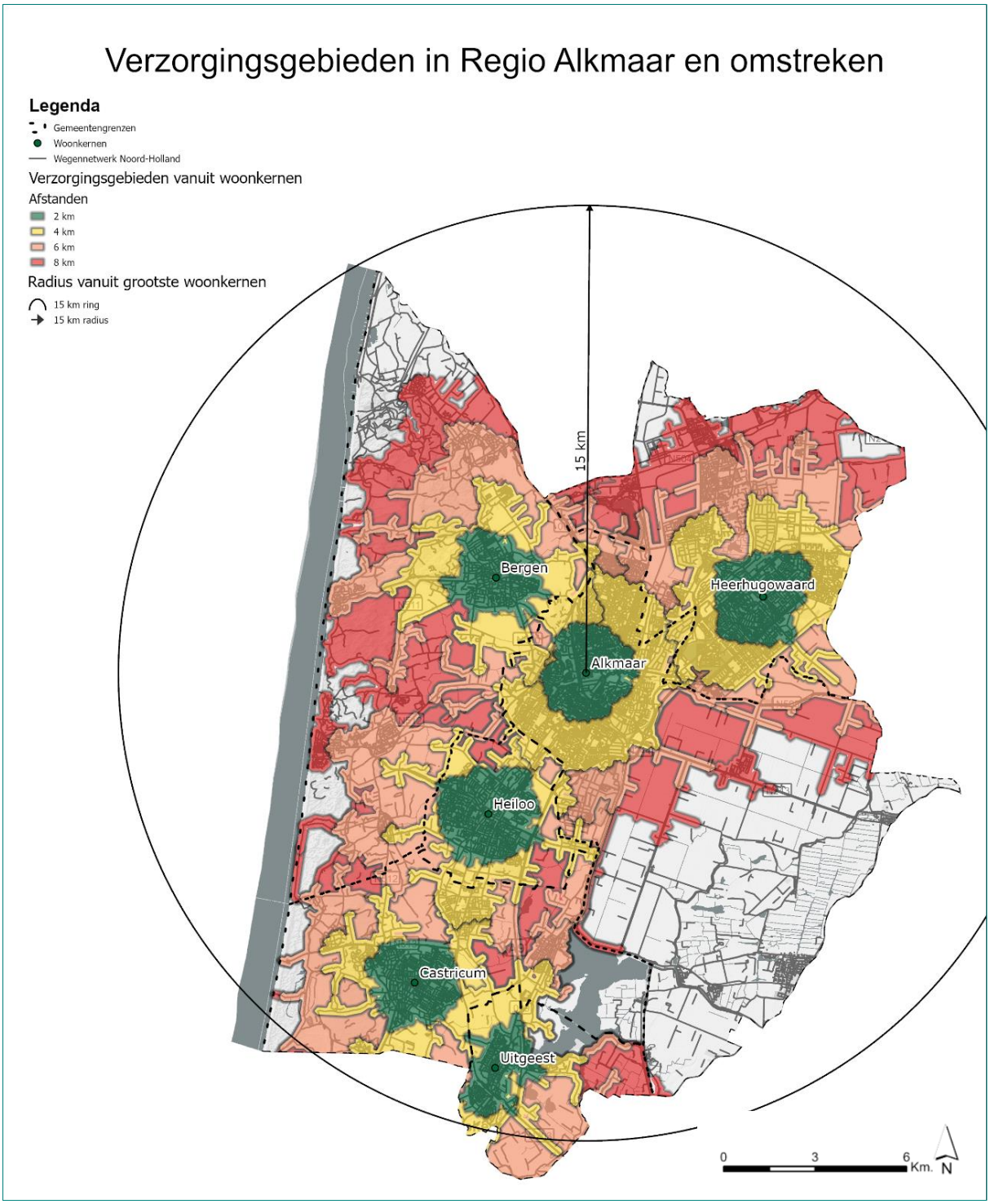

De verzorgingsgebieden komen overeen met de spreiding van culturele voorzieningen. We plaatsen daarbij een paar kanttekeningen: Castricum, Uitgeest en Heiloo hebben minder voorzieningen en een deel van Dijk en Waard ligt op meer dan 8 kilometer afstand van culturele voorzieningen.

2.3 Vraag naar culturele voorzieningen

De vraag naar culturele voorzieningen wordt bepaald door de omvang en samenstelling van de bevolking (zie 1.1) en de omvang van het toerisme en bezoek aan de regio. De regio Alkmaar en omstreken is een regio die aantrekkelijk is voor bezoekers.

De vraag naar culturele voorzieningen wordt ook bepaald door de voorkeuren (gewenste cultuurbeleving) van inwoners en bezoekers. Op basis van de data in leefstijlvinder.nl hebben wij de leefstijlen van de inwoners van deze regio in beeld gebracht. Voor een beschrijving van de leefstijlen en de voorkeuren verwijzen wij naar de bijlage. Van bezoekers en toeristen is in het algemeen bekend dat zij bij cultuurbezoek met name musea (erfgoed) en festivals bezoeken.

In de regio Alkmaar en omstreken zijn de stijlzoekers de meest voorkomende leefstijl, direct gevolgd door inzichtzoekers en plezierzoekers. Per gemeente is de verdeling als volgt:

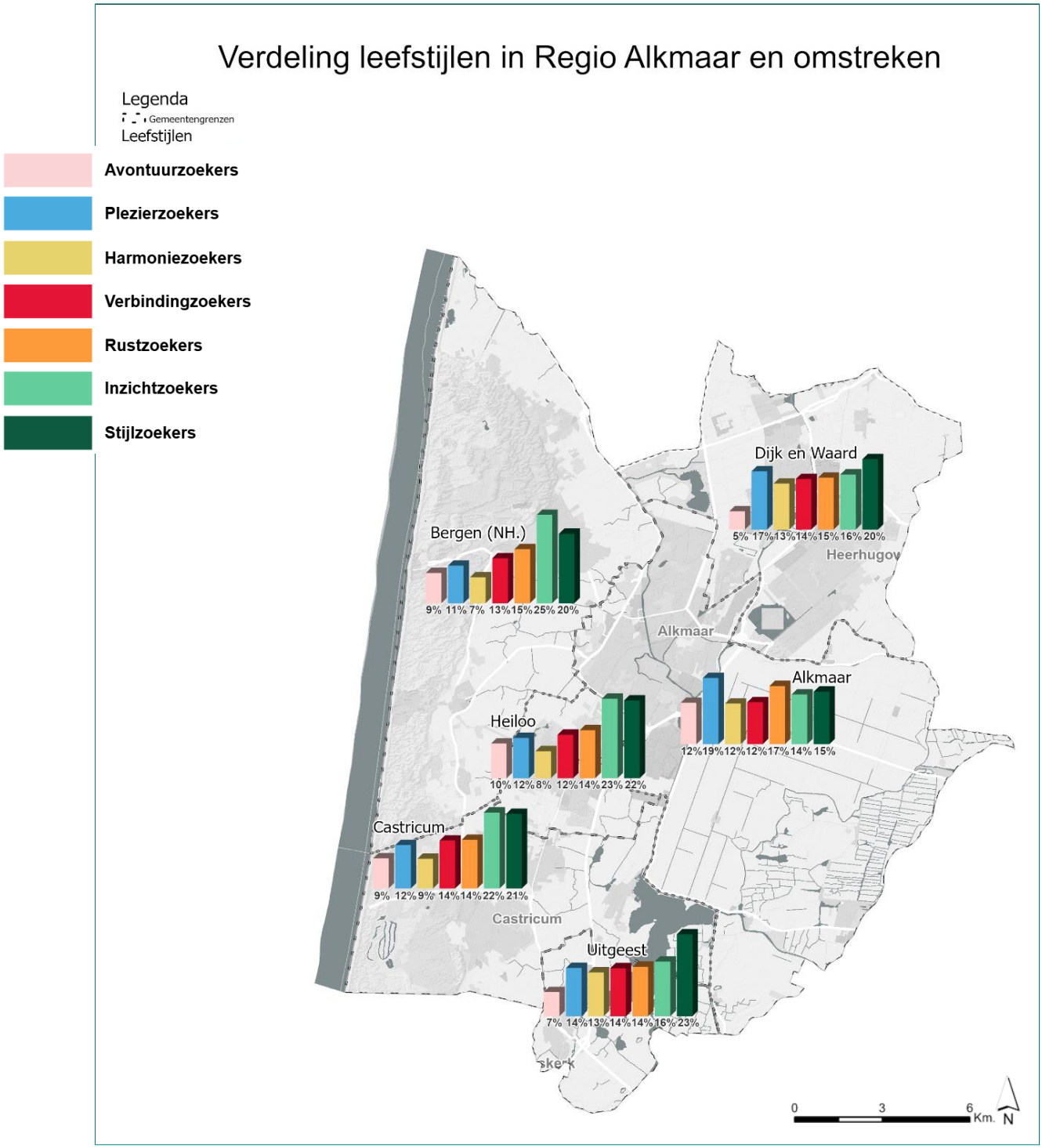

Leefstijl	Inwoners Alkmaar e.o. (%)	Inwoners NHN (%)	Inwoners provincie NH (%)	Inwoners Nederland (%)
Avontuurzoekers	9%	7%	19%	11%
Plezierzoekers	16%	16%	18%	18%
Harmoniezoekers	11%	12%	9%	12%
Verbindingzoekers	13%	14%	10%	13%
Rustzoekers	15%	17%	14%	17%
Inzichtzoekers	17%	16%	14%	13%
Stijlzoekers	19%	18%	15%	16%

Vergeleken met Noord-Holland en Nederland zien we dat Alkmaar en omstreken relatief meer stijlzoekers en inzichtzoekers heeft en juist minder avontuurzoekers. Stijlzoekers bezoeken vaker dan gemiddeld cultuur en dan bij voorkeur muziek(festivals), poppodia en bioscopen. Ook inzichtzoekers zijn cultuurbezoekers en die hebben een grote voorkeur voor musea en beeldende kunst en weer minder voor muziek en festivals.

2.4 Regionale aandachtspunten en scenario's

Spreiding en kenmerken cultureel voorzieningenniveau

De regio heeft 71 culturele voorzieningen. Omgerekend naar het aantal voorzieningen per 100.000 inwoners valt op dat het aantal relatief wat lager ligt dan in de gehele provincie en dat geldt ook in vergelijking tot de regio Noord-Holland Noord. Bibliotheken en musea komen verspreid in de regio voor. Er zijn relatief weinig pop- en theaterpodia. De meeste voorzieningen zijn gevestigd in Alkmaar en de kern Heerhugowaard. Culturele voorzieningen in deze regio moeten een groot gebied bestrijken.

Vraag-aanbodanalyse inwoners

De prognose is dat het aantal inwoners en huishoudens in deze regio groeit, qua omvang staat de regio op plek drie van de regio's met de grootste verwachte groei. De verwachting is dat de bevolkingsgroei tot 2050 met name in de leeftijdsgroep boven de 75 jaar zal plaatsvinden. Op die leeftijd kan de vraag naar culturele voorzieningen afnemen terwijl de behoefte aan activiteiten in de buurt toeneemt. Daarnaast wordt een lichte groei verwacht in de leeftijdsgroep tot 19 jaar: ook kinderen en jongeren vragen om een specifiek cultureel aanbod in de buurt.

Woningbouw is in deze regio vooral voorzien in Dijk en Waard en Alkmaar, in de buurt van de nu al aanwezige culturele voorzieningen. In de omgeving van de toekomstige woningbouw in Heiloo zijn minder culturele voorzieningen.

Vergeleken met Noord-Holland en Nederland zien we dat Alkmaar en omstreken relatief meer stijlzoekers en inzichtzoekers heeft en juist minder avontuurzoekers. Stijlzoekers bezoeken vaker dan gemiddeld cultuur en dan bij voorkeur muziek(festivals), poppodia en bioscopen. Ook inzichtzoekers zijn cultuurbezoekers en die hebben een grote voorkeur voor musea en beeldende kunst en minder voor muziek en festivals. Op alle categorieën waar stijl- en inzichtzoekers vaker te vinden zijn, is relatief gezien minder aanbod in Alkmaar en omstreken.

Scenario's

Scenario 1: lokale gemeenschap en co creatie

In dit scenario ziet de regio vooral het amateurkunstenveld en de verenigingen floreren. Voor culturele voorzieningen past dit scenario minder. Het doet af aan de eigenheid en onafhankelijkheid van culturele instellingen. Voor Dijk en Waard, een fusiegemeente met verschillende kernen, biedt dit scenario

mogelijkheden om het culturele aanbod toe te snijden op de specifieke kenmerken van de verschillende kernen.

Scenario 2: incidentele samenwerking

In de regio wordt al samengewerkt op een aantal onderdelen. Zo zijn er samenwerkingen tussen de bibliotheken en tussen musea, op het gebied van toerisme en binnen het regio profiel Noord-Holland Noord. Ook zijn er regionale 'instellingen' gevestigd in deze regio, zoals de Karavaan en Holland Music Sessions.

Scenario 3: afstemming beleid en programmering

Dit wordt door de regio als een meer ingewikkeld scenario ervaren. Zij zien mogelijkheden in het delen van kennis, maar het afstemmen van beleid tussen gemeenten zal niet snel gebeuren. Gemeenten verschillen hiervoor te veel van elkaar. Zo kiest Alkmaar bijvoorbeeld voor een stedelijke ontwikkeling met bijbehorend cultuurbeleid en de andere gemeenten niet. Incidentele afstemming tussen de gemeenten is wel nodig. Bijvoorbeeld bij de groei van culturele voorzieningen met een regionale functie en de invloed daarvan op andere culturele voorzieningen.

Scenario 4: autonomie van gemeenten en instellingen

In dit scenario zien de gemeenten in deze regio weinig kansen en aanknopingspunten.

Bespreekpunten:

- De regio constateert een knelpunt bij de muziekscholen (de exploitatie is niet haalbaar/te duur). De regio wil een regionale samenwerking van muziekscholen onderzoeken en de voorziening bijvoorbeeld koppelen aan de bibliotheken.
- De regio ligt net ten noorden van de Randstad en voelt de druk op de woningmarkt toenemen. De groei van het aantal inwoners zal leiden tot een groeiende vraag naar culturele voorzieningen. Regionale afstemming is nodig om het voorzieningenniveau op peil te houden.
- De grondprijs stijgt, waardoor het realiseren van broedplaatsen en werkruimten steeds lastiger wordt. De regio ziet ook een kaalslag in de categorie expositieruimten voor beeldende kunst. Door het verdwijnen van deze voorzieningen verdwijnt de aansluiting tussen jonge kunstenaars, een gesubsidieerd veld en private initiatieven. Het gevolg is dat beeldend kunstenaars zich in deze regio niet meer kunnen ontwikkelen.
- De doelgroep jongeren 19-min groeit in deze regio, maar wordt door culturele voorzieningen de laatste tijd niet altijd als aantrekkelijke doelgroep gezien. Aan deze groep mag geen alcohol worden geschonken en daardoor wordt er minder op verdiend. Voor met name de pop- en muziekpodia is het daarom geen aantrekkelijke doelgroep meer, want voor de exploitatie zijn barinkomsten nodig. Het aantal culturele activiteiten en talentontwikkeling in deze regio voor jeugd en jongeren neemt daardoor af.

3 Amstelland-Meerlanden

3.1 Beschrijving en demografie

Amstelland-Meerlanden bestaat uit zes gemeenten: Aalsmeer, Amstelveen, Diemen, Haarlemmermeer, Ouder-Amstel en Uithoorn. Zie onderstaande kaart met een overzicht van de gemeenten.

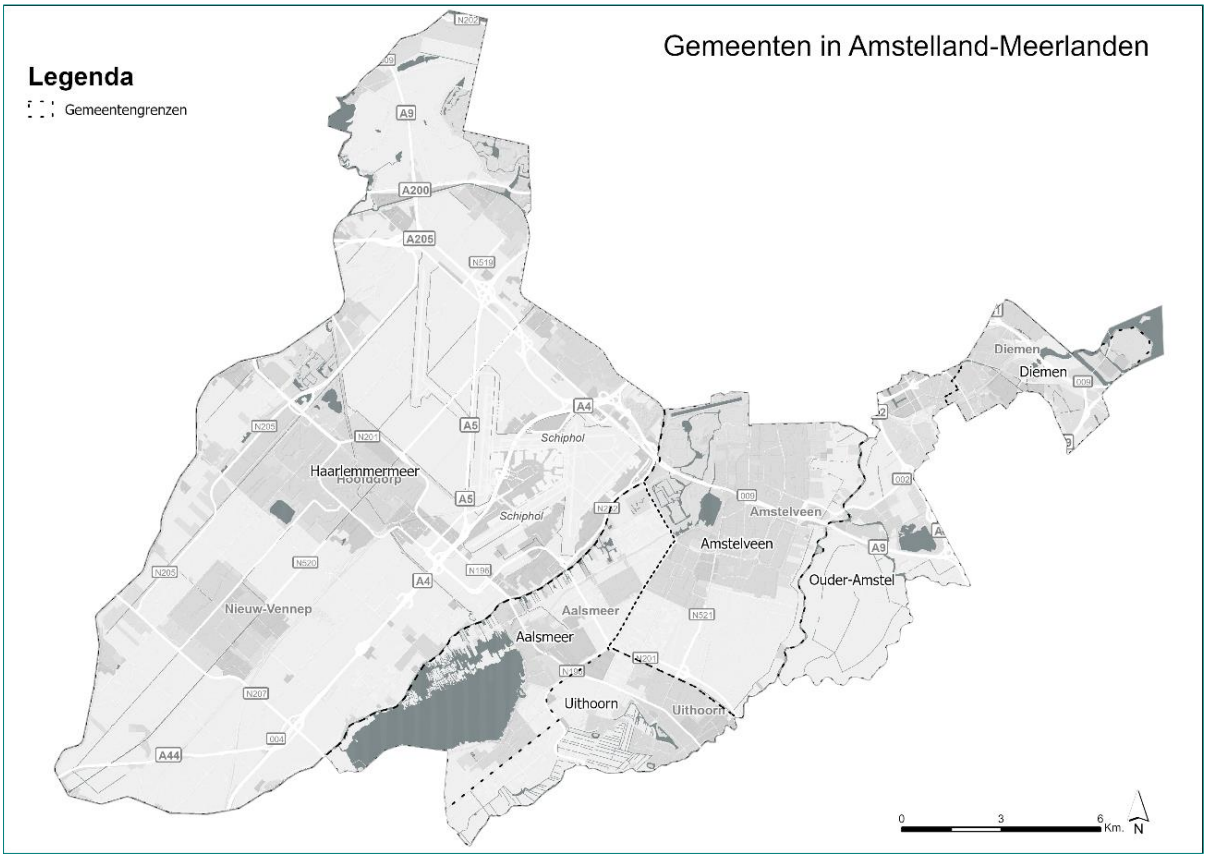

3.1.1 Bevolkingsopbouw

In onderstaande tabel staan de inwoneraantallen en het aantal huishoudens van de gemeenten in Amstelland-Meerlanden op 1 januari 2024 en de prognose voor 2050.

Gemeenten	Inwoners	Prognose 2050	Huishoudens	Prognose 2050
Aalsmeer	33.279	34.500	14.405	15.900
Amstelveen	95.014	109.900	45.423	50.400
Diemen	32.977	37.700	16.760	19.800
Haarlemmermeer	163.128	219.700	69.401	95.300
Ouder-Amstel	14.447	26.700	6.610	12.100
Uithoorn	31.685	32.500	13.809	14.900
Totaal	**370.530**	**461.000**	**166.408**	**208.400**

Amstelland-Meerlanden is in de provincie de regio met relatief de grootste verwachte groei in inwonertal. De verwachte toename van het aantal inwoners in deze regio komt door buitenlandse en binnenlandse migratie en natuurlijke aanwas. De binnenlandse migratie was negatief, maar wordt naar verwachting positief. Binnen de provincie vindt met name een verhuisbeweging vanuit Amsterdam plaats naar deze regio.

Kijken we naar de leeftijdsopbouw, dan zien we dat in de periode 2000-2024 in alle Noord-Hollandse regio's het aantal 65-74-jarigen en 75-plussers is gestegen (vergrijzing). Alleen in Zuid-Kennemerland, Amstelland-Meerlanden en Amsterdam is de bevolking van 19 jaar en jonger significant gegroeid (vergroening) en verwacht wordt dat dit doorzet. De prognose is ook dat in deze regio de groep volwassenen tussen 20 en 65 groeit. De gemiddelde leeftijd in Amstelland-Meerlanden is in 2024 42 jaar.
Vergeleken met de factsheet uit 2013 is de bevolkingsgroei groter dan verwacht, de ontwikkeling in de leeftijdsopbouw is volgens verwachting. De groei van de bevolking van 19 jaar en jonger werd in 2013 niet verwacht.

3.1.2 Woningbouwopgave

De groei in de woningbehoefte in de regio Amstelland-Meerlanden stijgt van 162.600 in 2024 met 4.300 in 2050. Het woningtekort in 2024 bedraagt 9.300 voor de hele regio. Om aan die behoefte aan woningen te voldoen, heeft de regio een woningbouwopgave van naar schatting 49.200 woningen tot 2050.

Op onderstaande kaart staat een overzicht van de woningbouwlocaties in de regio. De opgave wordt naar verwachting met name gerealiseerd in Hoofddorp, Nieuw Vennep (Haarlemmermeer), Ouder-Amstel en Diemen en in mindere mate in Aalsmeer en Amstelveen.

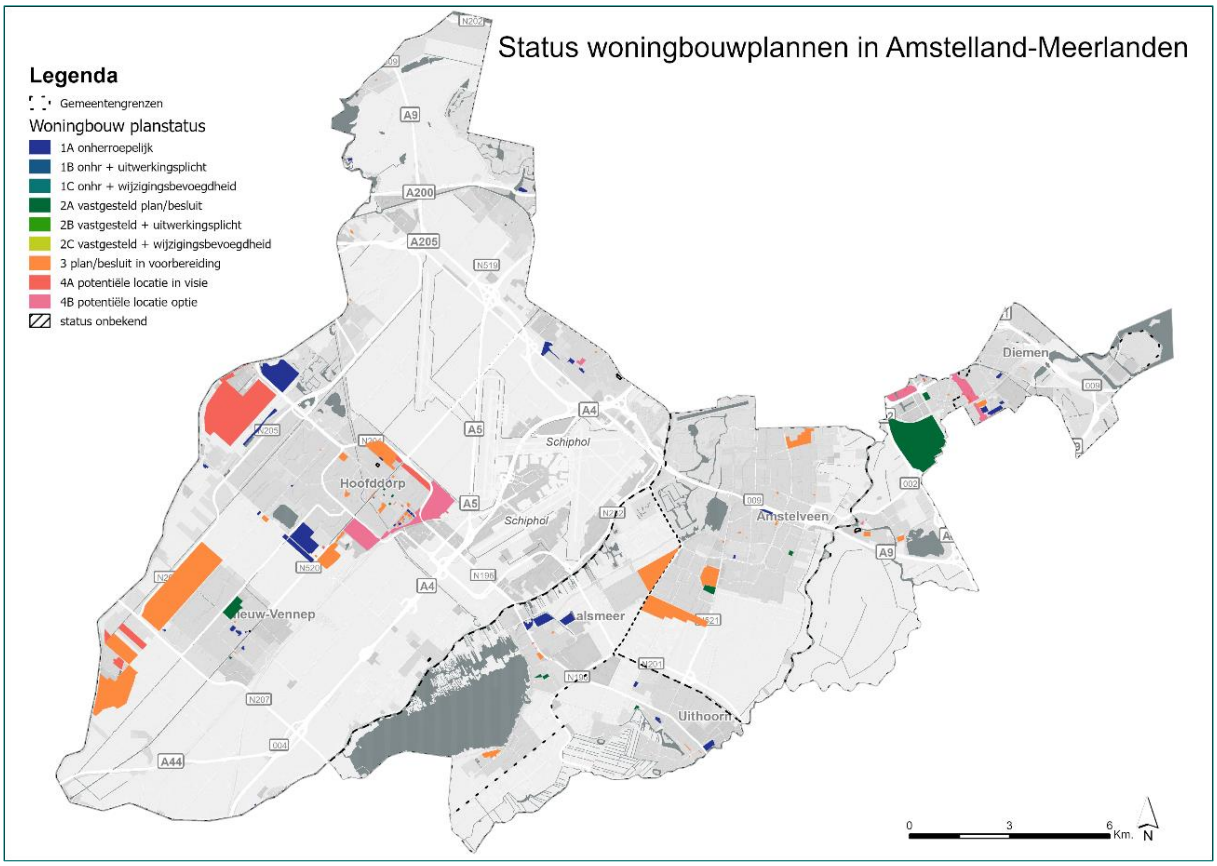

3.2 Aanbod culturele voorzieningen

Op basis van de definitie van culturele voorziening die wordt gehanteerd in dit onderzoek, zijn de voorzieningen in de provincie geïnventariseerd. In onderstaande tabel staat het aantal culturele voorzieningen in Amstelland-Meerlanden. Ter vergelijking staan het aantal voorzieningen in de Metropoolregio Amsterdam en in de provincie Noord-Holland ook in de tabel. Voor iedere regio staat ook het aantal culturele voorzieningen per 100.000 inwoners weergegeven. De culturele voorzieningen zijn opgesplitst in verschillende categorieën.

Categorie	Amstelland - Meerlanden	Per 100.000 inwoners Amstelland - Meerlanden	MRA	Per 100.000 inwoners MRA	Provincie Noord-Holland	Per 100.000 inwoners provincie Noord-Holland
Archieven	0	0,0	8	0,4	11	0,4
Architectuurcentrum	1	0,3	6	0,3	8	0,3
Bibliotheken (vestigingen)	13	3,5	76	3,3	119	4,0
Bioscoop	1	0,3	12	0,5	17	0,6
Centra voor de kunsten en muziekscholen	10	2,7	38	1,7	50	1,7
Dansscholen	8	2,2	26	1,1	37	1,2
Festivals	2	0,5	37	1,6	44	1,5
Filmhuis	4	1,1	30	1,3	38	1,3
Kunstgalerieën en –expositieruimten	2	0,5	120	5,3	129	4,3
Kunstuitleencentra	0	0,0	8	0,4	10	0,3
Kunstzinnige vorming van amateurs (geen dansscholen)	5	1,3	61	2,7	68	2,3
Musea	12	3,2	133	5,8	189	6,3
Poppodia	2	0,5	23	1,0	25	0,8
Theaters, podia en schouwburgen	7	1,9	103	4,5	117	3,9
Totaal	**67**	**18**	**681**	**29,8**	**862**	**29,0**

De regio heeft 67 culturele voorzieningen. Omgerekend naar het aantal voorzieningen per 100.000 inwoners valt op dat dit aantal relatief lager ligt dan in de gehele provincie. Dat zien we onder andere terug bij theaters en schouwburgen, musea, kunstgalerieën en –expositieruimten, kunstzinnige vorming en bioscopen en filmhuizen. Daarentegen zijn er relatief meer centra voor de kunsten.

3.2.1 Kaart Culturele Voorzieningen

Op onderstaande kaart staat een overzicht van de locaties van de culturele voorzieningen in Amstelland-Meerlanden. Een cijfer op de kaart geeft het aantal voorzieningen dicht op elkaar aan. Een bol met meer kleuren geeft de verschillende categorieën voorzieningen op dezelfde locatie weer.

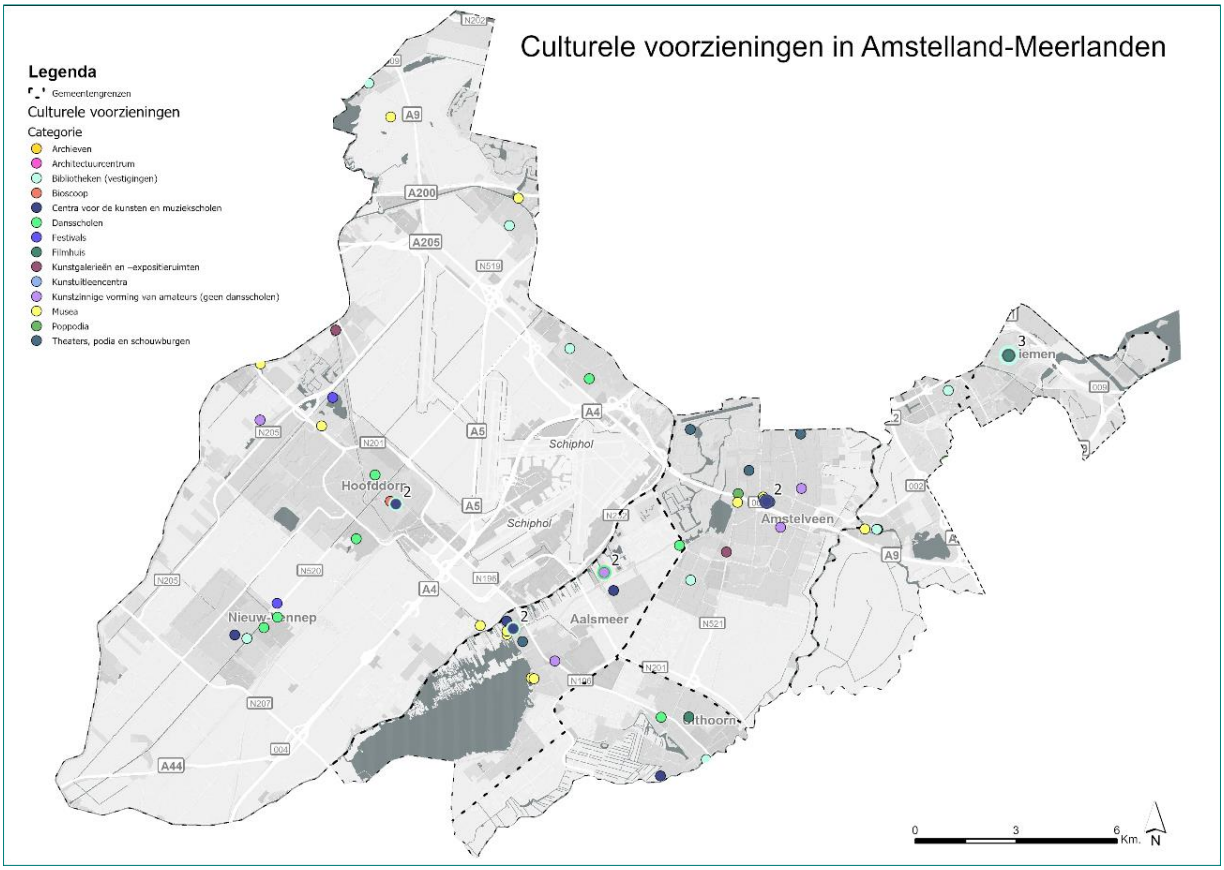

Op de kaart is te zien dat de meeste culturele voorzieningen in Amstelveen en Aalsmeer zijn. Dansscholen en bibliotheken en een aantal musea zijn verspreid over de regio. Zowel in Hoofddorp als in Amstelveen is een cluster aan culturele voorzieningen.

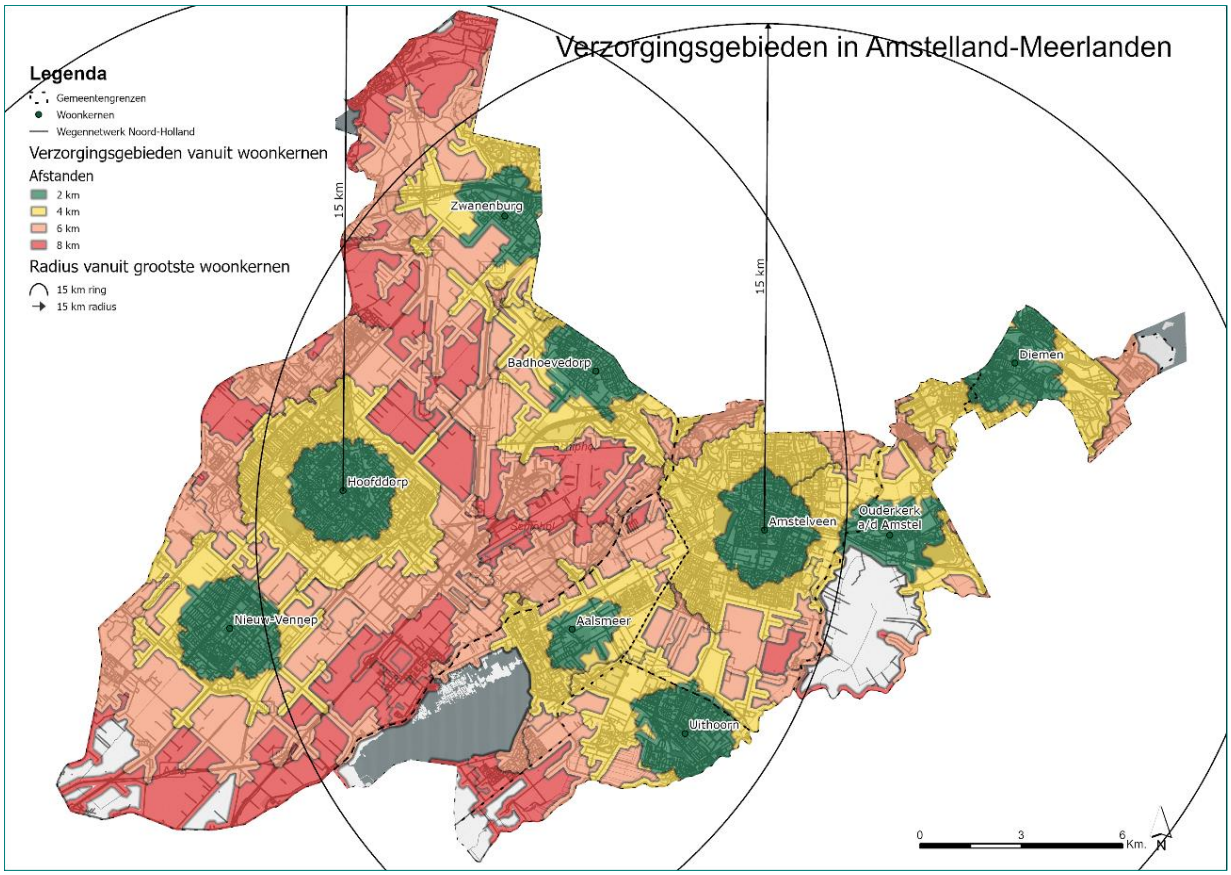

De verzorgingsgebieden van woonkernen Hoofddorp en Nieuw-Vennep aan de ene kant en die van Amstelveen en Aalsmeer en Uithoorn aan de andere kant liggen 'los' van elkaar. De verzorgingsgebieden van Zwanenburg, Badhoevedorp en Diemen overlappen met Amsterdam. De 15 kilometer ring komt tot buiten de regio.

3.3 Vraag naar culturele voorzieningen

De vraag naar culturele voorzieningen wordt bepaald door de omvang en samenstelling van de bevolking en de omvang van het toerisme en bezoek aan de regio. De vraag wordt ook bepaald door de voorkeuren (gewenste cultuurbeleving) van inwoners en bezoekers. Op basis van de data in leefstijlvinder.nl hebben wij de leefstijlen van de inwoners van deze regio in beeld. Voor een beschrijving van de leefstijlen en de voorkeuren verwijzen wij naar de bijlage van dit rapport en pagina 32 van het Rapport Culturele Voorzieningen in Noord-Holland (2024). Van toeristen is bekend dat zij bij cultuurbezoek met name musea en festivals bezoeken.

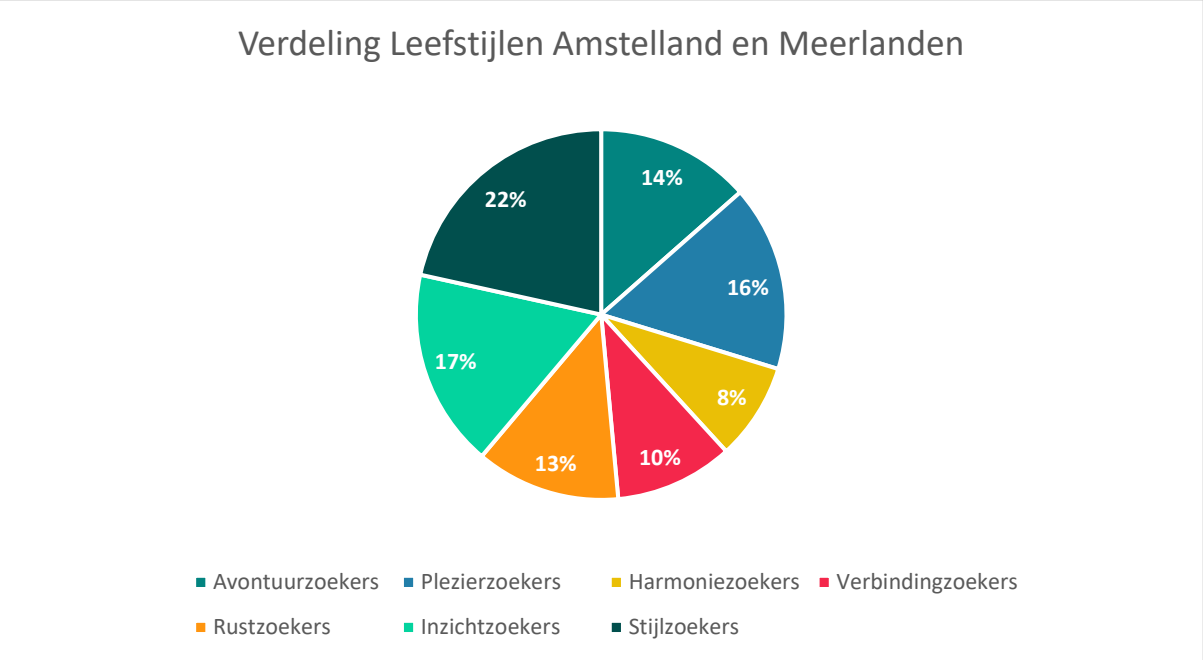

De stijlzoekers vormen de grootste groep, gevolgd door inzichtzoekers en plezierzoekers. De verdeling van de leefstijlen over de verschillende gemeenten (zie hieronder) toont dat Diemen afwijkt. Daar zijn de plezier- en avontuurzoekers de leefstijlen die het meeste voorkomen.

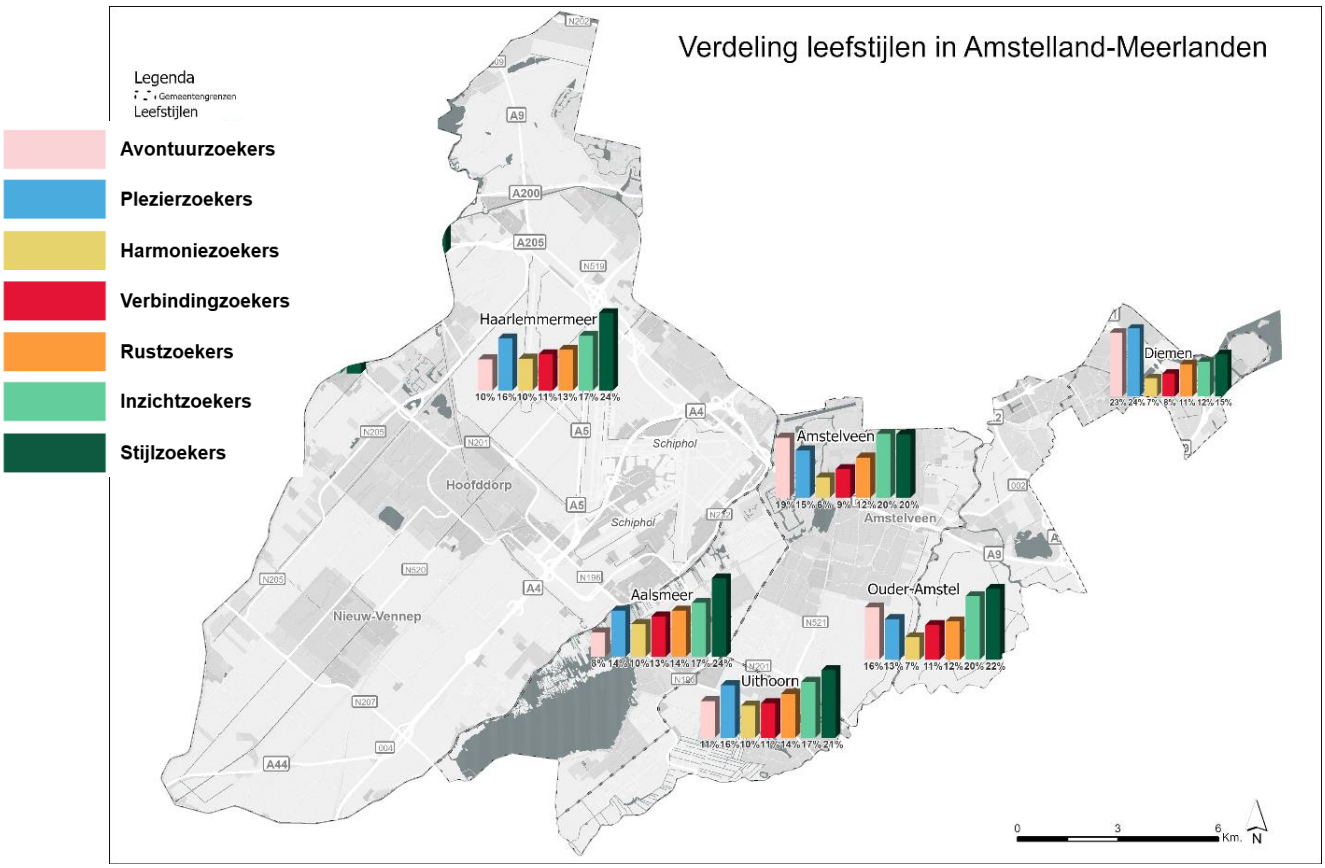

Leefstijl	Inwoners Amstelland Meerlanden (%)	Inwoners MRA (%)	Inwoners provincie NH (%)	Inwoners Nederland (%)
Avontuurzoekers	14%	22%	19%	11%
Plezierzoekers	16%	19%	18%	18%
Harmoniezoekers	8%	8%	9%	12%
Verbindingzoekers	10%	9%	10%	13%
Rustzoekers	13%	13%	14%	17%
Inzichtzoekers	17%	14%	14%	13%
Stijlzoekers	22%	15%	15%	16%

Vergeleken met de gehele MRA, Noord-Holland en Nederland zien we dat Amstelland-Meerlanden vooral relatief meer stijlzoekers en inzichtzoekers in de regio heeft. Beide leefstijlen zijn cultuurliefhebbers. Stijlzoekers bezoeken muziek- en poppodia, filmhuizen en de bioscoop meer dan gemiddeld, daarnaast bezoeken zij musea. Inzichtzoekers bezoeken musea meer dan gemiddeld. Plezierzoekers bezoeken graag filmhuizen en bioscopen en muziek en theaterfestivals.

3.4 Regionale aandachtspunten en scenario's

Spreiding en kenmerken cultureel voorzieningenniveau

Culturele voorzieningen bevinden zich verspreid over de regio en in zowel Hoofddorp (Haarlemmermeer) als in Amstelveen is een cluster aan voorzieningen. Amstelveen heeft een stevige regiofunctie, hoewel veel inwoners uit deze regio ook gebruik zullen maken van de culturele voorzieningen in het naastgelegen Amsterdam.

Vraag-aanbodanalyse inwoners

Amstelland-Meerlanden is in de provincie de regio met relatief de grootste verwachte groei in inwonertal en is een van de weinige regio's waar nog sprake is van vergroening. De verwachting is dat dit de komende jaren doorzet. De regio heeft relatief minder culturele voorzieningen dan in de provincie als geheel. De vraag naar culturele voorzieningen voor de jeugd en volwassenen zal naar verwachting groeien. De grootste woningbouwopgave wordt verwacht in Nieuw-Vennep en Hoofddorp, het aantal culturele voorzieningen loopt hier achter. De opgave in Diemen en Ouder-Amstel is ook groot, inwoners van Diemen en Ouder-Amstel zullen naar verwachting ook gebruik maken van het voorzieningenniveau van Amsterdam.
Vergeleken met de gehele MRA, Noord-Holland en Nederland zien we dat Amstelland-Meerlanden vooral relatief meer stijlzoekers en inzichtzoekers in de regio heeft. Stijlzoekers behoren tot een doelgroep die graag naar poppodia en bioscopen en filmhuizen gaan. Inzichtzoekers kiezen eerder voor cultureel erfgoed (musea) en beeldende kunst.

Scenario's

Scenario 1: lokale gemeenschap en co-creatie

Op dit moment bestaan er in de regio voorbeelden van dit scenario. De gemeente Uithoorn heeft bijvoorbeeld een initiatievenfonds, een subsidieregeling voor het realiseren van ideeën voor projecten vanuit de samenleving. Ook is er een cultuurplatform, dat inzichtelijk maakt wat er speelt in de gemeente en de organisaties en culturele activiteiten die daarbij aansluiten.

Scenario 2. Incidentele samenwerking

In de regio wordt samengewerkt, met name tussen Aalsmeer en Amstelveen. Gemeenten vinden het zinvol om samen te werken ten aanzien van culturele voorzieningen en willen dit graag meer prioriteit geven. Een uitdaging in deze regio is dat samenwerking buiten de regio soms effectiever lijkt voor culturele voorzieningen dan binnen deze regio. Wat betreft samenwerking wordt vanuit Amstelveen bijvoorbeeld eerder naar Amsterdam dan naar Haarlemmermeer gekeken. Ook bij de vorming van de streekomroep is Haarlemmermeer geen partner meer. Met andere gemeenten wordt samenwerking gezocht op bibliotheken (met gezamenlijke evaluaties) en voor de organisatie van kunstroutes.

Scenario 3. Afstemming beleid en programmering

In de regio zijn geen voorbeelden bekend van culturele voorzieningen die elkaar in de weg zitten of waar overaanbod is. Daarmee is de aanleiding om samen te werken op beleid en tussen culturele voorzieningen minder urgent. De kleinere gemeenten in deze regio zien wel baat bij meer samenwerking met de grotere gemeenten. Dat biedt meer mogelijkheden voor de culturele voorzieningen in de kleinere gemeenten.

Scenario 4. Autonomie van gemeenten en instellingen

Dit scenario is de huidige realiteit in deze regio. Met uitzondering van enkele initiatieven, de samenwerking in de MRA en Cultuureducatie met Kwaliteit, opereren de gemeenten en culturele voorzieningen in deze regio autonoom.

Bespreekpunten:

- De druk op de exploitatie van de culturele voorzieningen en de dreigende bezuinigingen op gemeentelijke subsidies. De situatie per gemeente in deze regio verschilt. Wat is het effect op het totale culturele voorzieningenniveau in deze regio?
- De omvang en de spreiding van het culturele voorzieningenniveau in relatie tot dat in Amsterdam.
- De omvang, samenstelling en de spreiding van het culturele voorzieningenniveau in relatie tot de verwachte groei van inwoners, de leefstijlen en de woningbouwlocaties in deze regio. Wat betekenen die voor de vraag naar voorzieningen?
- Het bereik van nieuwe doelgroepen voor culturele voorzieningen, er liggen kansen voor culturele voorzieningen om hier meer op samen te werken.

4 Amsterdam

Dit is de factsheet voor Amsterdam. In deze factsheet staan cijfers en gegevens over de demografische ontwikkeling in de betreffende regio en de in de regio aanwezige leefstijlen (de vraag naar culturele voorzieningen) en het aanbod (de culturele voorzieningen). Door het beschrijven van de trends en ontwikkelingen die effect hebben op die culturele voorzieningen kunnen we naar de toekomst kijken: wat betekenen de scenario's voor het voorzieningenniveau in Amsterdam en met welke specifieke aandachtspunten moet juist in deze regio rekening worden gehouden?

4.1 Beschrijving en demografie

De bestuurlijke regio Amsterdam bestaat uit de gemeente Amsterdam. Zie onderstaande kaart van Amsterdam.

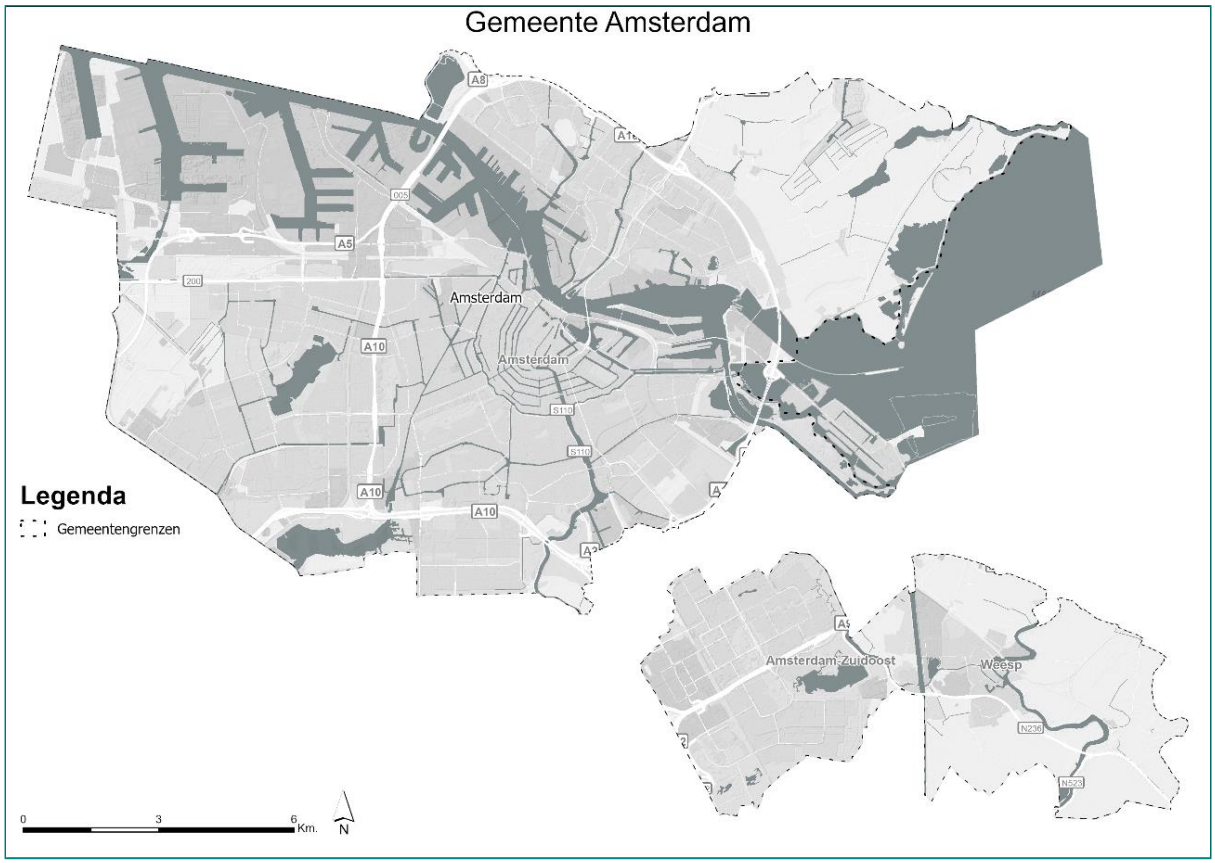

4.1.1 Bevolkingsopbouw

In onderstaande tabel staan de inwoneraantallen en het aantal huishoudens in Amsterdam op 1 januari 2024 en de prognose voor de ontwikkeling naar 2050.

Gemeenten	Inwoners 2024	Prognose 2050	Huishoudens 2024	Prognose 2050
Amsterdam	931.298	1.079.000	515.181	619.100

De verwachte groei van het aantal inwoners wordt voornamelijk veroorzaakt door een combinatie van een positief buitenlands migratiesaldo en natuurlijke aanwas. De natuurlijke aanwas (saldo van geboorte- en sterftecijfers) zal tot 2050 naar verwachting wel steeds meer afnemen. De groei vindt met name plaats in de leeftijdsgroepen 20 – 65 en 75 plus.

Amsterdam kent een negatief binnenlands migratiesaldo: er verhuizen meer mensen uit Amsterdam naar een andere plek binnen Nederland dan andersom. Het migratiesaldo van Amsterdam is negatief ten opzichte van alle regio's in Noord-Holland en de rest van Nederland. Het negatieve saldo is het grootst met de regio's Amstelland-Meerlanden en Zuid-Kennemerland.

De gemiddelde leeftijd in Amsterdam is met net boven de 40 jaar het laagst van alle regio's in de provincie Noord-Holland.

4.1.2 Woningbouwopgave

De behoefte aan extra woningen wordt ingeschat op bijna 110.000 totaal in 2050. Volgens de planvorming worden er 105.500 woningen extra bijgebouwd in de regio tussen 2024 en 2050.

Op onderstaande kaart staat een overzicht van de verwachte woningbouwlocaties in de regio. De groei in de woningbehoefte neemt naar verwachting vanaf 2040 iets af. In 2050 beslaat de totale woningbehoefte 601.100.

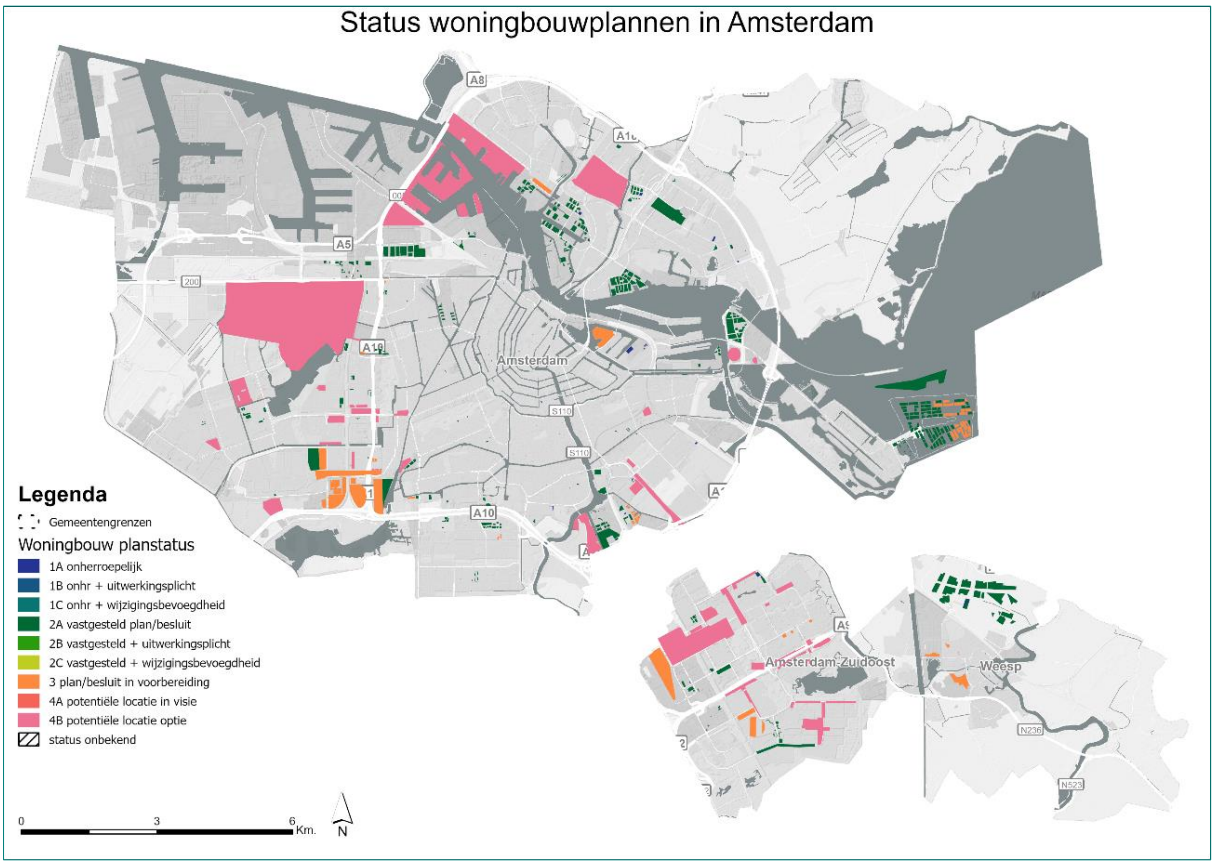

4.2 Aanbod culturele voorzieningen

Voor de inventarisatie van de culturele voorzieningen in Amsterdam hebben wij dankbaar gebruik gemaakt van door de gemeente Amsterdam aangeleverde gegevens. De gemeente Amsterdam heeft gegevens over culturele voorzieningen in kaart gebracht: Kunst- en culturele voorzieningen.[4]

Categorie	Amsterdam	Per 100.000 inwoners Amsterdam	MRA	Per 100.000 inwoners MRA	Provincie Noord-Holland	Per 100.000 inwoners provincie Noord-Holland
Archieven	3	0,3	8	0,4	11	0,4
Architectuurcentrum	2	0,2	6	0,3	8	0,3
Bibliotheken (vestigingen)	28	3,0	76	3,3	119	4,0
Bioscoop	5	0,5	12	0,5	17	0,6
Centra voor de kunsten en muziekscholen	14	1,5	38	1,7	50	1,7
Dansscholen	4	0,4	26	1,1	37	1,2
Festivals	26	2,8	37	1,6	44	1,5
Filmhuis	17	1,8	30	1,3	38	1,3
Kunstgalerieën en –expositieruimten	107	11,5	120	5,3	129	4,3
Kunstuitleencentra	5	0,5	8	0,4	10	0,3
Kunstzinnige vorming van amateurs (geen dansscholen)	38	4,1	61	2,7	68	2,3
Musea	74	7,9	133	5,8	189	6,3
Poppodia	11	1,2	23	1,0	25	0,8
Theaters, podia en schouwburgen	70	7,5	103	4,5	117	3,9
Totaal	**404**	**43,4**	**681**	**29,8**	**862**	**29,0**

Amsterdam heeft 404 culturele voorzieningen die onder de definitie en categorieën vallen zoals gebruikt in dit onderzoek. Omgerekend naar het aantal voorzieningen per 100.000 inwoners valt op dat het aantal relatief een stuk hoger ligt dan in de gehele provincie. Dat zien we vooral terug bij kunstgalerieën en expositieruimten, musea, theaters, podia en schouwburgen.

4.2.1 Kaart Culturele Voorzieningen

Op onderstaande kaart staat een overzicht van de locaties van de culturele voorzieningen in Amsterdam.

[4] De inventarisatie uitgevoerd door de gemeente Amsterdam gaat uit van een bredere definitie van culturele voorziening en meer categorieën dan gehanteerd in het onderzoek voor de provincie Noord-Holland. Wij hebben hier een selectie op toegepast.

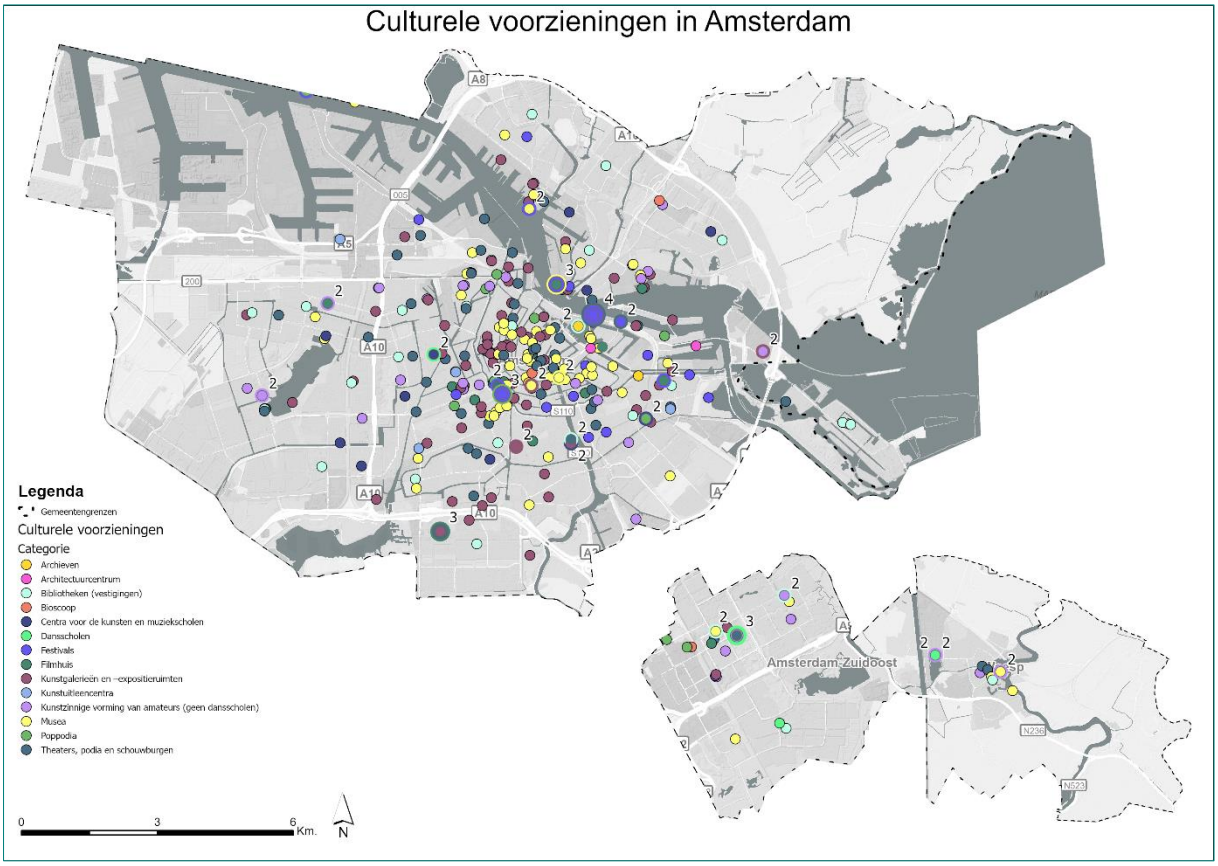

Volgens eigen onderzoek van de gemeente Amsterdam bevindt een derde van de culturele voorzieningen zich in het centrum van de stad, de helft binnen de ring (A10 ring Amsterdam) en de overige ca. 14% in de stadsdelen Nieuw-West, Zuidoost en Weesp.

4.2.2 Verzorgingsgebieden

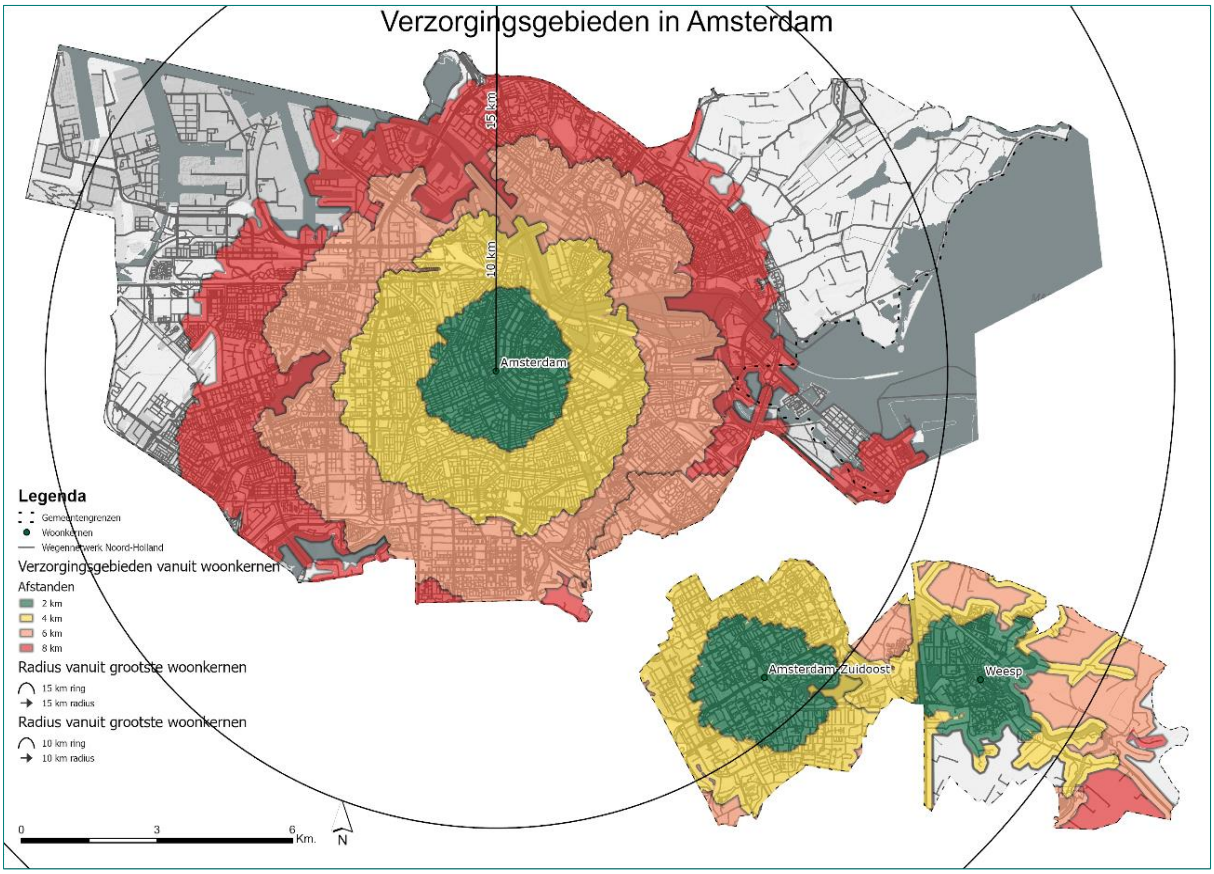

Het verzorgingsgebied van het centrum van Amsterdam beslaat nog een groot deel van de stad. Amsterdam Zuidoost en Weesp liggen op grotere afstand en vormen eigen verzorgingsgebieden. Er is een overlap met de verzorgingsgebieden van (met name) de regio Amstelland Meerlanden (meer specifiek de gemeenten Ouder-Amstel, Amstelveen en Diemen).

4.3 Vraag naar culturele voorzieningen

De vraag naar culturele voorzieningen wordt bepaald door de omvang en samenstelling van de bevolking en de omvang van het toerisme en bezoek aan de regio. De vraag wordt ook bepaald door de voorkeuren (gewenste cultuurbeleving) van inwoners en bezoekers. Op basis van de data in leefstijlvinder.nl hebben wij de leefstijlen van de inwoners van deze regio in beeld. Voor een beschrijving van de leefstijlen en de voorkeuren verwijzen wij naar pagina 32 van het Rapport Culturele Voorzieningen in Noord-Holland (2024) en de bijlage van dit rapport. Van toeristen is bekend dat zij bij cultuurbezoek met name musea en festivals bezoeken. Voor ruim een derde (ca. 7 miljoen) van de ongeveer 20 miljoen jaarlijkse bezoekers van buiten Amsterdam (waarvan 75% uit het buitenland), is kunst en cultuur de hoofdreden voor het bezoek.[5]

[5] Bijlage: FactpackAmsterdam als cultuurcluster, scope van het onderzoek en financieringsstromen Hoofdlijnen Kunstenplan 2025 - 2028 - Gemeente Amsterdam

Amsterdam heeft relatief veel avontuurzoekers, gevolgd door plezierzoekers. Op afstand gevolgd door rustzoekers en stijlzoekers.

Leefstijl	Inwoners Amsterdam (%)	Inwoners MRA (%)	Inwoners provincie NH (%)	Inwoners Nederland (%)
Avontuurzoekers	37%	22%	19%	11%
Plezierzoekers	23%	19%	18%	18%
Harmoniezoekers	6%	8%	9%	12%
Verbindingzoekers	6%	9%	10%	13%
Rustzoekers	10%	13%	14%	17%
Inzichtzoekers	9%	14%	14%	13%
Stijlzoekers	10%	15%	15%	16%

Vergeleken met de gehele MRA, Noord-Holland en Nederland zien we in Amsterdam relatief veel meer avontuurzoekers en meer plezierzoekers. Beide leefstijlen zijn cultuurliefhebbers, maar op verschillende wijze. Avontuurzoekers zijn op zoek naar vernieuwende, verrassende en inspirerende culturele ervaringen. Bijvoorbeeld van internationale allure of met een hele unieke (kunst) collectie en bijzondere toepassingen. Een avontuurzoeker gaat ook alleen op stap om culturele attracties, erfgoed en evenementen te bezoeken. Plezierzoekers bezoeken graag filmhuizen en bioscopen en muziek- en theaterfestivals en doen dat regelmatig in sociaal verband.

4.4 Regionale aandachtspunten en scenario's

Spreiding en kenmerken cultureel voorzieningenniveau

Volgens eigen onderzoek van de gemeente Amsterdam bevindt een derde van de culturele voorzieningen zich in het centrum van de stad, de helft binnen de ring (A10 ring Amsterdam) en de overige ca. 14% in de stadsdelen Nieuw-West, Zuidoost en in stadsgebied Weesp. De verwachte nieuwbouwlocaties voor woningen

bevinden zich in een brede ring om het centrum heen (West, Oost en Noord) en op grotere afstand in Zuidoost en Weesp. In met name in die laatste twee zijn relatief minder culturele voorzieningen aanwezig.

Een deel van de culturele voorzieningen in Amsterdam heeft een verzorgingsgebied dat (ver) voorbij de gemeentegrenzen reikt. Het publiek is afkomstig uit Nederland en het buitenland. Voor de inwoners van de stad zijn culturele voorzieningen op fietsafstand of met het openbaar vervoer bereikbaar. Amsterdam Zuidoost en Weesp liggen op grotere afstand en vormen eigen verzorgingsgebieden. Er is een overlap van het verzorgingsgebied van Amsterdam met de verzorgingsgebieden van met name de regio Amstelland Meerlanden (meer specifiek de gemeenten Ouder-Amstel, Amstelveen en Diemen).

Vraag-aanbodanalyse inwoners

Het inwoneraantal van Amsterdam groeit naar verwachting verder door naar meer dan een miljoen. Die groei komt door natuurlijke aanwas en vooral door buitenlandse migratie. Onder de inwoners van Amsterdam zijn relatief veel meer avontuurzoekers en meer plezierzoekers. Beide leefstijlen zijn cultuurliefhebbers, avontuurzoekers zijn op zoek naar vernieuwend, verrassend en inspirerend cultureel aanbod. Plezierzoekers gaan graag naar de film en – met anderen - naar muziek- en theaterfestivals. De verwachting is dat de vraag van alle leeftijdsgroepen naar cultuur blijft, wel zal de internationalisering invloed kunnen hebben op de vraag en het (taalgebonden) aanbod.

Scenario 1. Lokale gemeenschap en co-creatie

In dit scenario stellen gemeenten het vraaggericht werken /co-creatie van de eigen inwoners centraal.

Dit scenario komt in Amsterdam overeen met de aanpak van de gemeente bij de oprichting van nieuwe culturele voorzieningen in met name wijken met nieuwbouw en in verschillende stadsdelen. Bij de opbouw van culturele voorzieningen in de wijken vindt co-creatie plaats met (toekomstige) gebruikers en wordt bewonersonderzoek gedaan om de behoeften van de bewoners in beeld te krijgen. De stadsdelen verdelen daarnaast buurtbudgetten waarbij inwoners inspraak hebben over de verdeling.

Scenario 2. Incidentele samenwerking

In dit scenario werken gemeenten op regionaal niveau incidenteel samen met elkaar en met de grotere culturele voorzieningen om in te kunnen spelen op een groot en divers publiek van zowel inwoners als bezoekers.

Zowel in de MRA als in de gemeente vindt regionale en lokale samenwerking plaats. Samenwerking in de stad, tussen culturele voorzieningen in verschillende stadsdelen wordt gestimuleerd in onder andere de subsidievoorwaarden. Culturele voorzieningen werken samen in het overleg Amsterdamse Culturele Instellingen (ACI).

Scenario 3. Afstemming beleid en programmering

In dit scenario stellen gemeenten in een regio zich ten doel om gezamenlijk cultuurbeleid te formuleren en om voorzieningen te bewegen om hun programmering op elkaar af te stemmen.

Dit scenario is (in 2025) niet aan de orde, er vindt geen regionale afstemming over nieuwe voorzieningen of de uitbreiding van voorzieningen. Een uitzondering zijn de broedplaatsen, maar die samenwerking is vrij beperkt

(enkele broedplaatsen buiten Amsterdam). Amsterdam ziet wel kansen voor regionale afstemming over onder andere de spreiding van voorzieningen, bijvoorbeeld door bij de afstemming en verdeling uit te gaan van de ketens in een discipline: hoe zijn deze ingericht? Wie doet wat? Op welke disciplines? Dat kan bijvoorbeeld uitgezocht worden voor de creatieve en culturele maakindustrie in de regio. Binnen Amsterdam doen de verschillende stadsdelen samen aan kennisdeling over het voorzieningenniveau.

Scenario 4. Autonomie van gemeenten en instellingen

In dit scenario staan de eigen doelen en afwegingen van gemeenten centraal. De gemeentelijke inhoudelijke doelstellingen met betrekking tot het eigen culturele voorzieningenniveau hebben meer prioriteit dan samenwerking en afstemming in regionaal verband.

In Amsterdam is scenario 4 dominant, wel komt er steeds meer informatie beschikbaar over het publiek en de bezoekers.

Bespreekpunten:

- De terugkeer van het publiek voor culturele voorzieningen na corona, de omvang en de samenstelling van dat publiek inclusief de publieksstromen in de regio.
- De toekomstige samenstelling van het potentiële publiek en het effect van internationalisering op het culturele voorzieningenniveau.
- Afstemming over culturele voorzieningen en verzorgingsgebieden met (vooral) de regio Amstelland Meerlanden en binnen de MRA.
- Het verwachte effect van de wens van de landelijke politiek om rijkssubsidies (ministerie OCW en de cultuurfondsen) meer over Nederland te spreiden (regionalisering). In Amsterdam zijn relatief veel culturele voorzieningen, omdat er grote landelijke instellingen zijn gevestigd. Meer regionale spreiding gaat ten koste van het voorzieningenniveau van Amsterdam.

5 Gooi en Vechtstreek

5.1 Beschrijving en demografie

Gooi en Vechtstreek bestaat uit zes gemeenten; Blaricum, Gooise Meren, Hilversum, Huizen, Laren en Wijdemeren. Zie onderstaande kaart met een overzicht van de gemeenten.

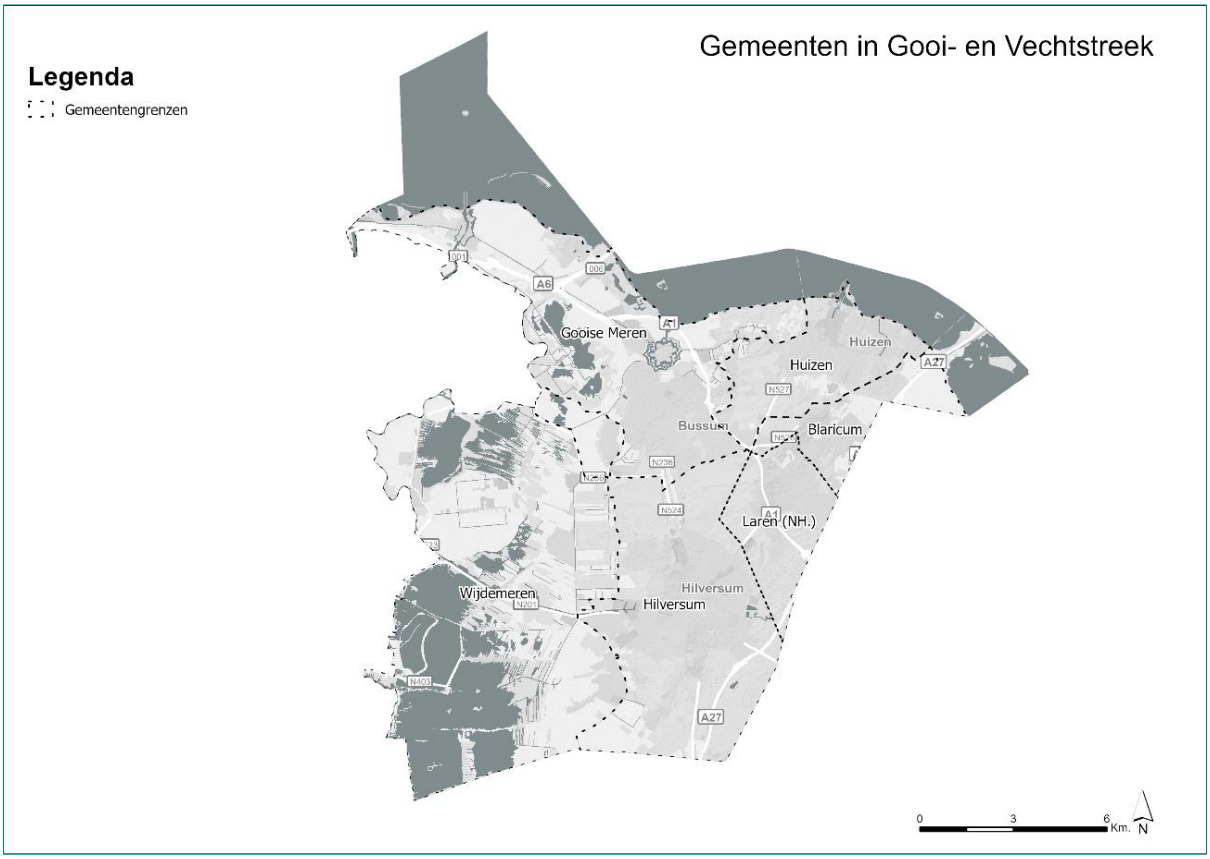

5.1.1 Bevolkingsopbouw

In onderstaande tabel staan de inwoneraantallen en het aantal huishoudens van de gemeenten in de Gooi- en Vechtstreek op 1 januari 2024 en de prognose voor 2050.

Gemeenten	Inwoners	Prognose 2050	Huishoudens	Prognose 2050
Blaricum	12.724	13.900	5.369	5.700
Gooise Meren	60.370	67.200	27.248	31.000
Hilversum	94.435	102.000	45.106	49.400
Huizen	41.193	39.900	18.807	19.900
Laren	11.439	11.200	5.187	5.500
Wijdemeren	24.605	24.700	10.875	11.800
Totaal	**244.766**	**258.900**	**112.592**	**123.300**

De prognose is dat het aantal inwoners en huishoudens in deze regio groeit. Qua omvang behoort de Gooi en Vechtstreek tot één van de regio's in de provincie met de geringste verwachte groei. Bevolkingsgroei bestaat uit natuurlijke aanwas en binnenlandse en buitenlandse migratie. In deze regio is de verwachte natuurlijke aanwas negatief. Kijkend naar de binnenlandse migratie, dan heeft de Gooi en Vechtstreek een klein positief binnenlands migratiesaldo met de regio's Amsterdam en Amstelland-Meerlanden. De bevolkingsgroei in deze regio wordt naar verwachting met name veroorzaakt door buitenlandse migratie.

Kijken we naar de leeftijdsopbouw dan zien we dat in de periode 2000-2024 in alle Noord-Hollandse regio's het aantal 65-74-jarigen en 75-plussers is gestegen (vergrijzing). In de regio Gooi en Vechtstreek is een zeer beperkte groei te zien in de leeftijdsgroepen 0 – 19 en 20 – 65 jaar. De verwachting is dat de bevolkingsgroei tot 2050 ook in deze regio met name in de leeftijdsgroep boven de 75 jaar zal plaatsvinden. De groei in de bevolkingsgroep 20-65 jaar zal naar verwachting afnemen en de groep 0 – 19 kent naar verwachting een hele kleine groei. De gemiddelde leeftijd in de Gooi en Vechtstreek is 46 jaar.
De demografische ontwikkelingen komen overeen met de prognoses zoals opgenomen in het factsheet uit 2013.

5.1.2 Woningbouwopgave

De groei in de woningbehoefte in de regio Gooi en Vechtstreek gaat van 111.500 in 2024 naar 122.000 in 2050. Het woningtekort in 2024 bedraagt 5.000 voor de hele regio en groeit naar 7.800. Om aan die behoefte aan woningen te voldoen heeft de regio een woningbouwopgave van naar schatting 13.300 woningen tot 2050. Op onderstaande kaart staat een overzicht van de woningbouwlocaties in de Gooi en Vechtstreek. De opgave wordt naar verwachting met name gerealiseerd in de kernen Bussum, Naarden en in Hilversum. Zie ook de onderstaande kaart.

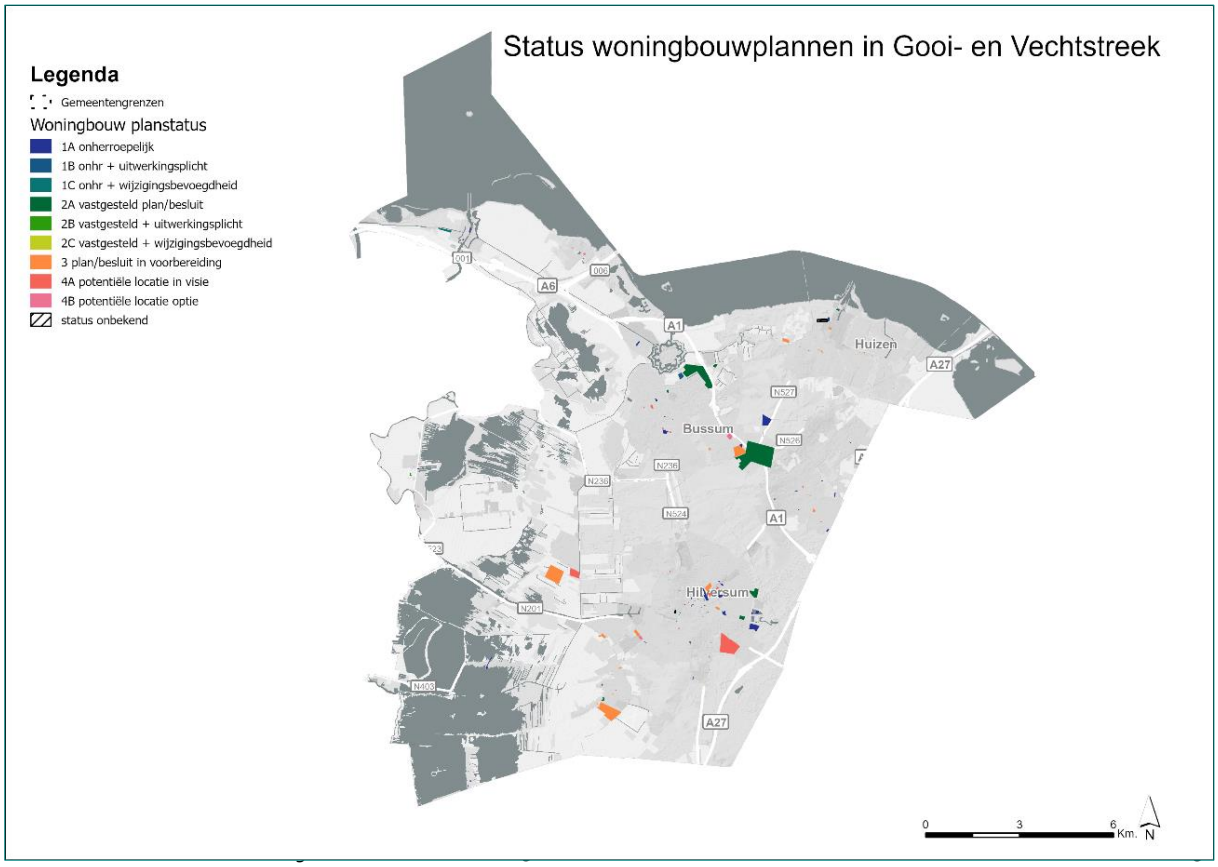

5.2 Aanbod culturele voorzieningen

Op basis van de definitie van culturele voorziening die in dit onderzoek wordt gebruikt zijn de voorzieningen in de provincie geïnventariseerd. In onderstaande tabel staat het aantal culturele voorzieningen in de Gooi en Vechtstreek. Ter vergelijking staan het aantal voorzieningen in de MRA en de hele provincie Noord-Holland ook in de tabel. We geven ook het aantal culturele voorzieningen per 100.000 inwoners weer om te kunnen vergelijken. De culturele voorzieningen zijn opgesplitst in verschillende categorieën.

Categorie	Gooi en Vechtstreek	Per 100.000 inwoners Gooi en Vechtstreek	MRA	Per 100.000 inwoners MRA	Provincie Noord-Holland	Per 100.000 inwoners provincie Noord-Holland
Archieven	2	0,8	8	0,4	11	0,4
Architectuurcentrum	1	0,4	6	0,3	8	0,3
Bibliotheken (vestigingen)	10	4,1	76	3,3	119	4,0
Bioscoop	2	0,8	12	0,5	17	0,6
Centra voor de kunsten en muziekscholen	1	0,4	38	1,7	50	1,7
Dansscholen	4	1,6	26	1,1	37	1,2
Festivals	2	0,8	37	1,6	44	1,5
Filmhuis	4	1,6	30	1,3	38	1,3
Kunstgalerieën en –expositieruimten	3	1,2	120	5,3	129	4,3
Kunstuitleencentra	1	0,4	8	0,4	10	0,3
Kunstzinnige vorming van amateurs (geen dansscholen)	11	4,5	61	2,7	68	2,3
Musea	14	5,8	133	5,8	189	6,3
Poppodia	3	1,2	23	1,0	25	0,8
Theaters, podia en schouwburgen	12	4,9	103	4,5	117	3,9
Totaal	**70**	**28,7**	**681**	**29,8**	**862**	**29,0**

De regio heeft 70 culturele voorzieningen. Omgerekend naar het aantal voorzieningen per 100.000 inwoners valt op dat het aantal relatief gezien net iets onder het aantal van de gehele provincie ligt. De categorie centra voor de kunsten en muziekscholen, kunstexpositieruimtes en festivals liggen relatief wat lager. Kunstzinnige vorming voor amateurs en dansscholen weer relatief hoger.

5.2.1 Kaart Culturele Voorzieningen

Op onderstaande kaart staat een overzicht van de locaties van de culturele voorzieningen in de Gooi en Vechtstreek. Een cijfer op de kaart geeft een aantal voorzieningen dicht op elkaar aan. Een bol met meer kleuren geeft verschillende categorieën voorzieningen op dezelfde locatie aan.

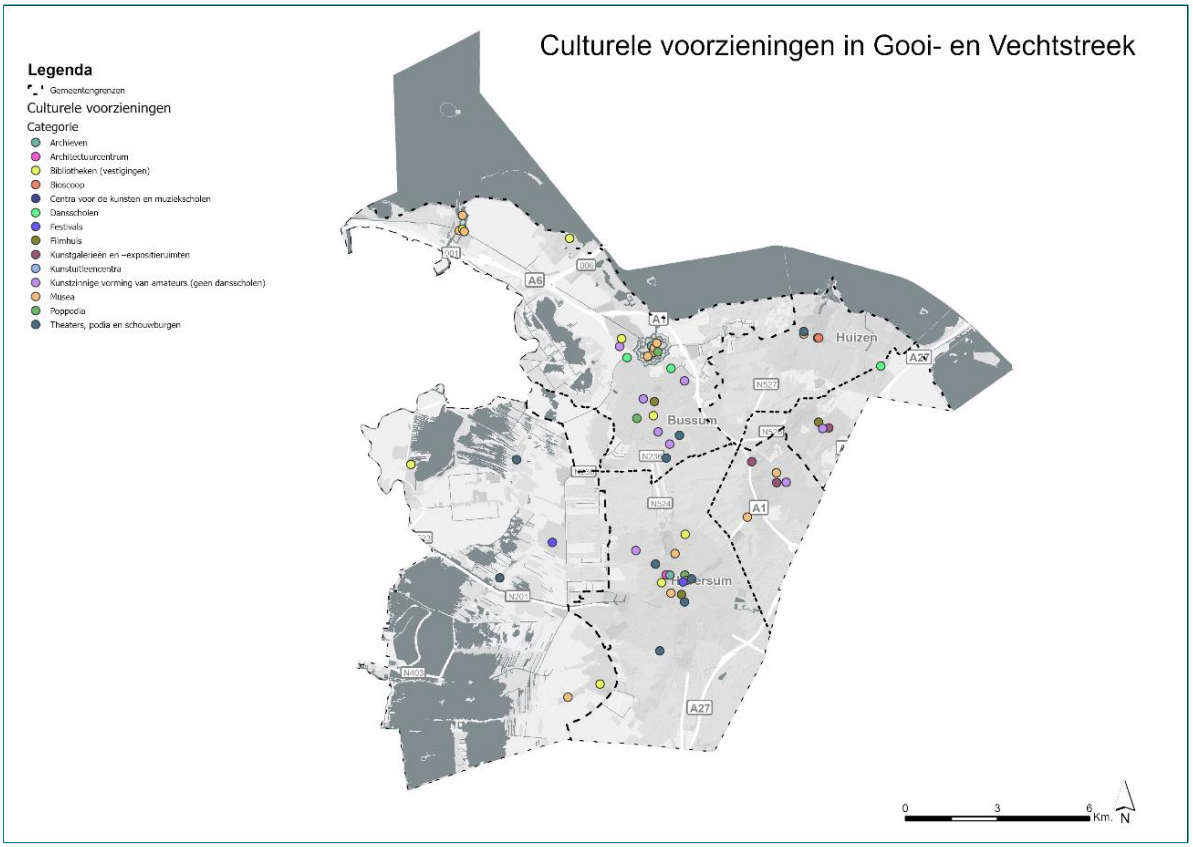

De clustering van de culturele voorzieningen komt overeen met de kernen in de gemeenten. De meeste culturele voorzieningen zijn gevestigd in Hilversum en Gooise Meren.

5.2.2 Verzorgingsgebied

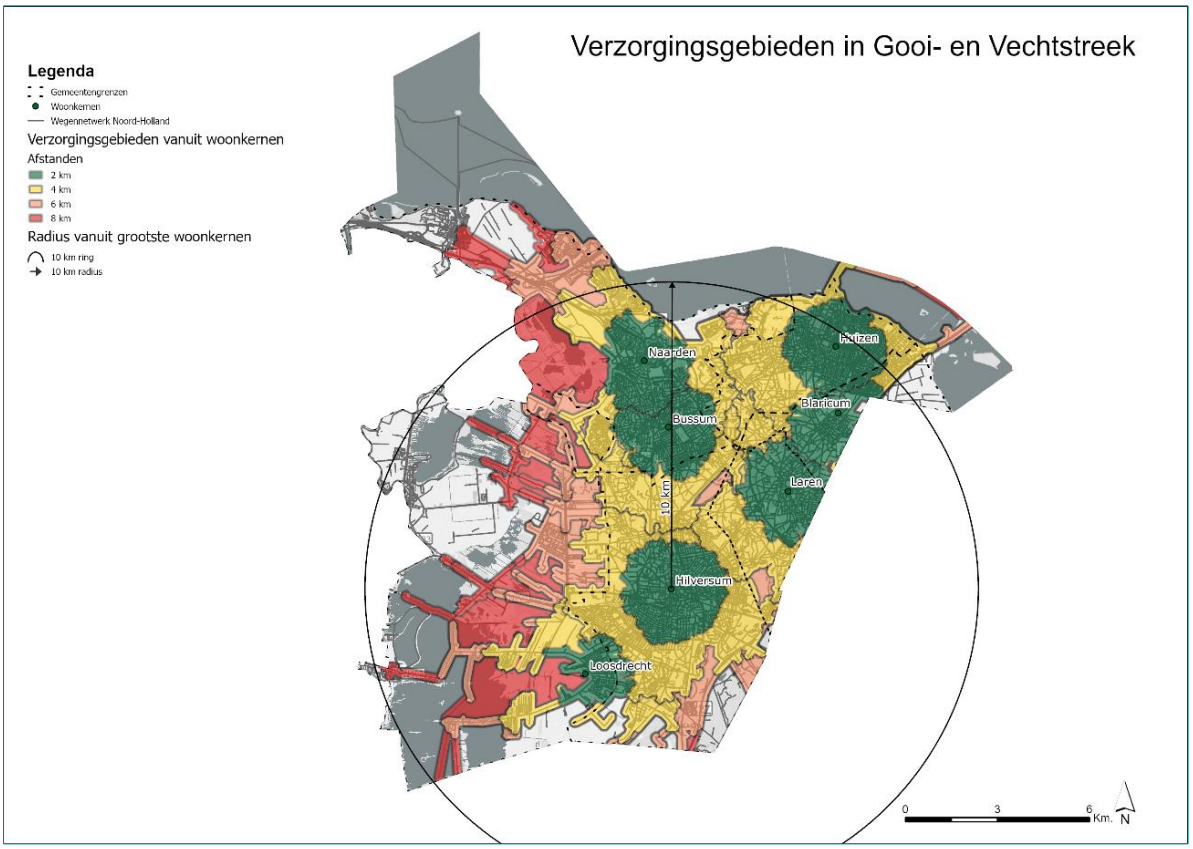

In de regio Gooi- en Vechtstreek liggen de kernen relatief dicht bij elkaar, waardoor inwoners ook gebruik kunnen maken van de culturele voorzieningen in de naastgelegen gemeenten, voorzieningen bevinden zich maximaal op 8 – 10 kilometer afstand.

5.3 Vraag naar culturele voorzieningen

De vraag naar culturele voorzieningen wordt bepaald door de omvang en samenstelling van de bevolking en de omvang van het toerisme en bezoek aan de regio.
De vraag naar culturele voorzieningen wordt ook bepaald door de voorkeuren (gewenste cultuurbeleving) van inwoners en bezoekers. Op basis van de data in leefstijlvinder.nl hebben wij de leefstijlen van de inwoners van deze regio in beeld gebracht. Voor een beschrijving van de leefstijlen en de voorkeuren verwijzen wij naar pagina 32 van het Rapport Culturele Voorzieningen in Noord-Holland (2024) en de bijlage van deze rapportage. Van toeristen is in het algemeen bekend dat zij bij cultuurbezoek met name musea (erfgoed) en festivals bezoeken.

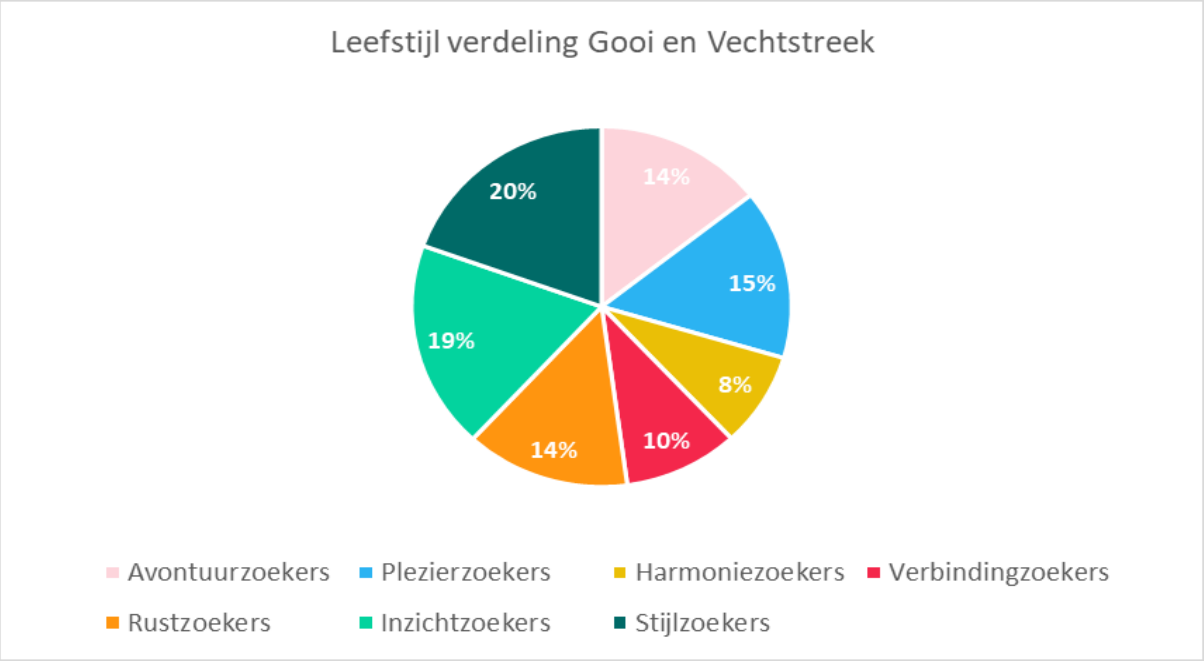

Stijlzoekers en inzichtzoekers zijn relatief de meest voorkomende leefstijlen in Gooi- en Vechtstreek met plezierzoekers op de derde plaats.

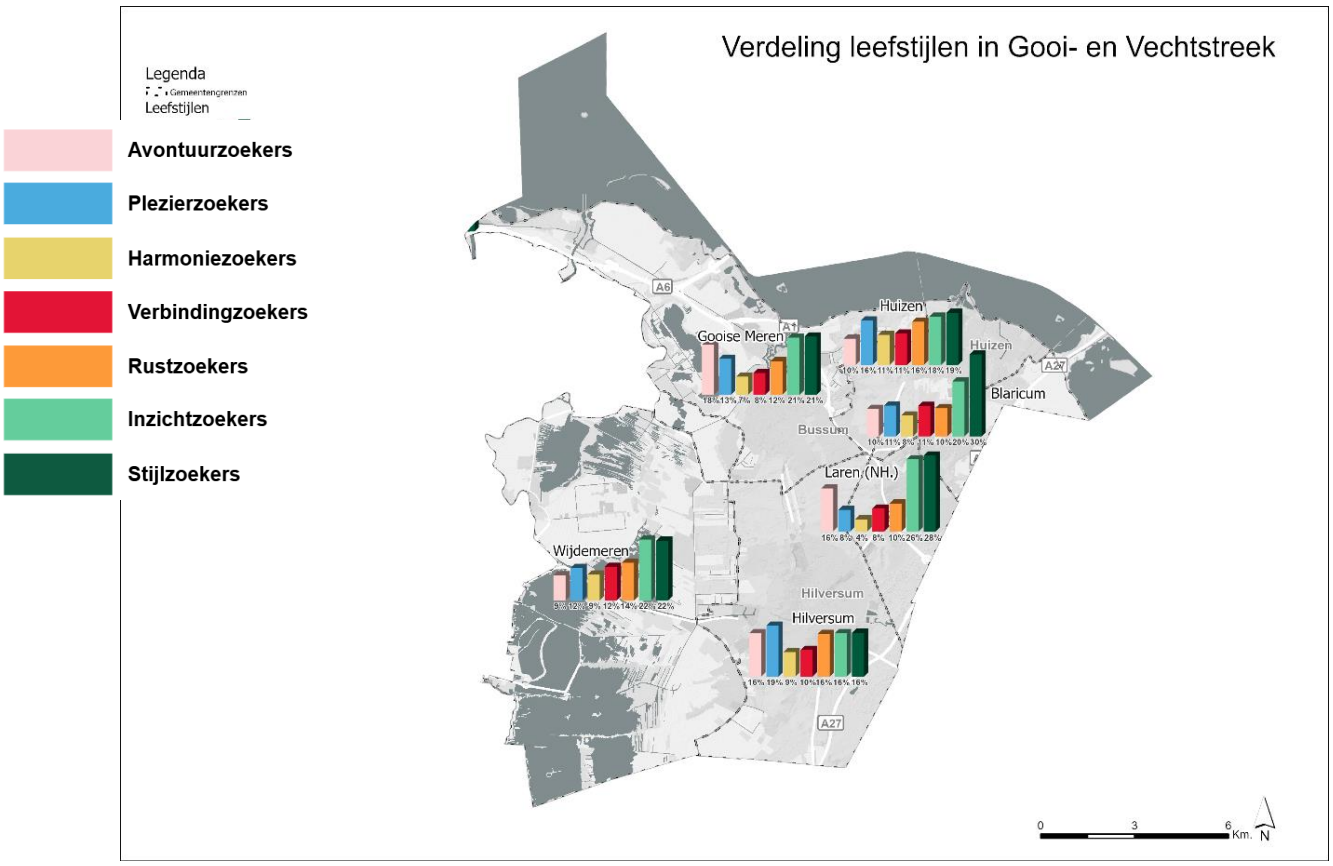

Leefstijl	Inwoners Gooi en Vechtstreek (%)	Inwoners MRA (%)	Inwoners provincie NH (%)	Inwoners Nederland (%)
Avontuurzoekers	14%	22%	19%	11%
Plezierzoekers	15%	19%	18%	18%
Harmoniezoekers	8%	8%	9%	12%
Verbindingzoekers	10%	9%	10%	13%
Rustzoekers	14%	13%	14%	17%
Inzichtzoekers	19%	14%	14%	13%
Stijlzoekers	20%	15%	15%	16%

Vergeleken met Noord-Holland en Nederland zien we dat Gooi en Vechtstreek relatief veel inzichtzoekers en stijlzoekers kent. Het percentage avontuur- en plezierzoekers is vergeleken met de MRA en de provincie Noord-Holland lager.

Inzichtzoekers bezoeken vaker dan gemiddeld erfgoedlocaties, musea en kunstroutes en minder vaak muziek- en theaterfestivals. Stijlzoekers bezoeken vaker dan gemiddeld muziek(festivals), poppodia en bioscopen.

5.4 Regionale aandachtspunten en scenario's

Spreiding en kenmerken cultureel voorzieningenniveau

De regio telt 70 culturele voorzieningen. Omgerekend naar het aantal voorzieningen per 100.000 inwoners valt op dat het aantal relatief net iets lager ligt dan in de gehele provincie. In de regio liggen relatief veel kernen

dicht (op fietsafstand) bij elkaar, inwoners kunnen in theorie gemakkelijk gebruik maken van de voorzieningen in andere kernen.

Vraag-aanbodanalyse inwoners

De Gooi en Vechtstreek behoort tot een van de regio's in de provincie met de geringste verwachte groei. De verwachting is dat de bevolkingsgroei tot 2050 ook in deze regio met name in de leeftijdsgroep boven de 75 jaar zal plaatsvinden (vergrijzing), op die leeftijd kan de vraag naar culturele voorzieningen afnemen en de behoefte aan activiteiten in de buurt neemt toe. De verwachte locaties voor woningbouw lijken redelijk overeen te komen met de aanwezigheid van de culturele voorzieningen.

Vergeleken met Noord-Holland en Nederland zien we dat Gooi en Vechtstreek relatief veel inzichtzoekers en stijlzoekers kent. Het percentage avontuur- en plezierzoekers is vergeleken met de MRA en de provincie Noord-Holland lager. Inzichtzoekers bezoeker vaker dan gemiddeld erfgoedlocaties, musea en kunstroutes en minder vaak muziek- en theaterfestivals en stijlzoekers bezoeken vaker dan gemiddeld muziek(festivals), poppodia en bioscopen. De regio heeft zowel musea als poppodia. Ook heeft de regio een aantal musea met een (inter-)nationaal profiel zoals Museum Singer Laren, Comenius museum, het Nederlands Instituut voor Beeld & Geluid en het Vestingmuseum.

Scenario's

Scenario 1. Lokale gemeenschap en co-creatie

Voor culturele voorzieningen in de regio is vraaggericht werken een voorwaarde voor het voortbestaan. De inkomsten bestaan voor gemiddeld 30% uit subsidie, het overige deel zijn voornamelijk publieksinkomsten. Een deel van de voorzieningen heeft met name private ondersteuning en crowdfunding. Voorzieningen moeten zich daarom verhouden tot de vraag van de inwoners.

Ook wijkgericht werken is een thema in de regio. In de BEL- gemeenten (samenwerking waarin de gemeenten Laren en Blaricum deelnemen) is ingezet op wijkgericht werken in samenwerking met de cultuurhuizen. De programmering komt in co-creatie met de inwoners is stand en er is ruimte voor verschillende disciplines passend bij de behoefte in de wijk. Hilversum heeft een onderzoek uitgezet naar de culturele behoeften van de inwoners. Daaruit blijkt dat inwoners een theater missen in de eigen gemeente.

Scenario 2. Incidentele samenwerking

In deze regio is de regioconservator een voorbeeld van samenwerking. De regioconservator heeft een centrale rol in de ondersteuning van musea en de organisatie van culturele evenementen, zoals het erfgoedfestival en de kunstenaarsdorpen Laren en Blaricum. De regionale functie omvat niet alleen het behouden en versterken van de culturele en historische erfenis binnen de regio, maar ook het actief promoten van deze culturele rijkdommen aan een breder publiek buiten de regio. Door middel van tentoonstellingen, workshops, lezingen en andere evenementen verbindt de regioconservator de lokale gemeenschap met (externe) bezoekers. De gemeente Gooise Meren en de BEL-gemeenten werken samen op cultuureducatie.

Scenario 3. Afstemming beleid en programmering

Dit scenario is in deze regio in mindere mate aan de orde. De afzonderlijke gemeenten stellen als voorwaarde voor meer afstemming (beleid en programmering) dat er een duidelijke meerwaarde voor hen is.

Scenario 4. Autonomie van gemeenten en instellingen

De koers van culturele voorzieningen en van het gemeentelijk cultuurbeleid zullen in deze regio altijd aspecten van autonomie behouden. Uitzonderingen zijn de eerder genoemde samenwerkingen op onderdelen: themaprojecten en de regioconservator.

Bespreekpunten:

- Alle gemeenten zien dat de exploitatiedruk bij culturele voorzieningen hoog is, die wordt deels veroorzaakt door de stijgende energielasten. Die druk wordt naar verwachting verder verhoogd door de verwachte bezuinigingen. De gemeente Laren verwacht bijvoorbeeld dat zij moet bezuinigen op de cultuurbegroting. Daarnaast is bij een deel van de culturele voorzieningen het publiek nog niet op het niveau van voor Corona.
- De verwachte fusie tussen de gemeenten Wijdemeren en Hilversum (2027) is een belangrijke ontwikkeling in de regio. Een bespreekpunt is wat de gevolgen kunnen zijn voor de lokale culturele voorzieningen (afstemming, samenwerking, ondersteuning).
- De regio heeft te kampen met vergrijzing. Een risico is dat culturele voorzieningen minder geneigd zijn te programmeren voor jongeren. Een onderwerp voor bespreking is hoe de aandacht voor de doelgroep jongeren op peil blijft, zodat ook jongeren culturele activiteiten kunnen ondernemen passend bij de behoefte.
- Door de toenemende vergrijzing is het voor een deel van culturele voorzieningen een uitdaging om nieuwe bestuursleden en vrijwilligers te vinden. Een bespreekpunt is ondersteuning op vernieuwing van besturen en vrijwilligersbestanden.
- Kleinere instellingen missen de aansluiting met (meer) digitalisering. Hier is meer ondersteuning bij gewenst. Samenwerking of kennisdeling op dit thema komt nog niet van de grond.

6 IJmond

6.1 Beschrijving en demografie

De regio IJmond bestaat uit drie gemeenten: Beverwijk, Heemskerk en Velsen. Zie onderstaande kaart met een overzicht van de gemeenten.

6.1.1 Bevolkingsopbouw

In onderstaande tabel staan de inwoneraantallen en het aantal huishoudens van de gemeenten in de regio IJmond op 1 januari 2024 en de prognose voor 2050.

Gemeenten	Inwoners	Prognose 2050	Huishoudens	Prognose 2050
Beverwijk	42.866	47.000	19.798	23.200
Heemskerk	39.452	39.400	17.622	18.400
Velsen	69.241	74.600	31.797	35.500
Totaal	**151.559**	**161.000**	**69.217**	**77.100**

De prognose is dat het aantal inwoners en huishoudens in deze regio groeit, qua omvang behoort de IJmond tot één van de regio's in de provincie met de geringste verwachte groei. Bevolkingsgroei bestaat uit natuurlijke aanwas en binnenlandse en buitenlandse migratie. In de IJmond is de verwachte natuurlijke aanwas negatief. Kijkend naar de binnenlandse migratie, dan heeft de IJmond een positief binnenlands migratiesaldo met Amsterdam en de regio Zuid Kennemerland en een klein negatief saldo met de regio Alkmaar en omstreken. De bevolkingsgroei in deze regio wordt naar verwachting mede veroorzaakt door buitenlandse migratie.

Kijken we naar de leeftijdsopbouw dan zien we dat in de periode 2000-2024 in alle Noord-Hollandse regio's het aantal 65-74-jarigen en 75-plussers is gestegen (vergrijzing). In de regio IJmond is een beperkte groei te zien in de leeftijdsgroep 20 – 65 jaar. De verwachting is dat de bevolkingsgroei tot 2050 ook in deze regio met name in de leeftijdsgroep boven de 75 jaar zal plaatsvinden. De groei in de bevolkingsgroep 20-65 jaar zal naar verwachting afnemen en de groep 0 – 19 jaar kent naar verwachting een hele kleine groei. De gemiddelde leeftijd in de IJmond is 46 jaar.
De demografische ontwikkelingen komen overeen met de prognoses zoals opgenomen in het factsheet uit 2013.

6.1.2 Woningbouwopgave

De groei in de woningbehoefte in de regio IJmond gaat van 69.100 in 2024 naar 76.100 in 2050.
Het woningtekort in 2024 bedraagt 2.200 voor de hele regio en groeit naar 3.000. Om aan die behoefte aan woningen te voldoen heeft de regio een woningbouwopgave van naar schatting 7.800 woningen tot 2050. Op onderstaande kaart staat een overzicht van de woningbouwlocaties in de IJmond. De opgave wordt naar verwachting met name gerealiseerd in Velsen (met name Velserbroek), Heemskerk en Beverwijk. Zie daarvoor de onderstaande kaart.

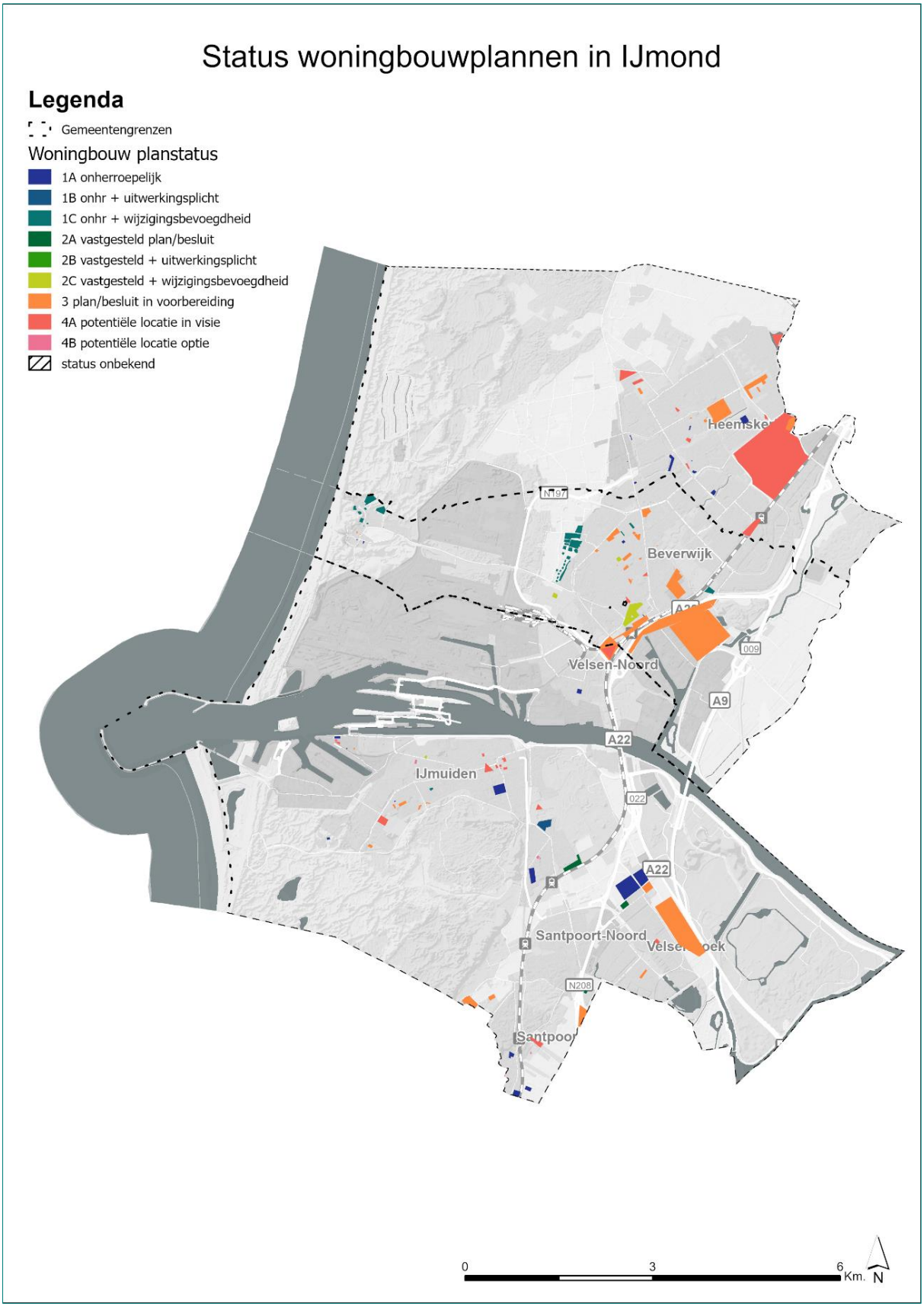
Status woningbouwplannen in IJmond
Legenda
Gemeentengrenzen
Woningbouw planstatus
1A onherroepelijk
1B onhr + uitwerkingsplicht
1C onhr + wijzigingsbevoegdheid
2A vastgesteld plan/besluit
2B vastgesteld + uitwerkingsplicht
2C vastgesteld + wijzigingsbevoegdheid
3 plan/besluit in voorbereiding
4A potentiële locatie in visie
4B potentiële locatie optie
status onbekend
Beverwijk
Velsen-Noord
IJmuiden
Santpoort-Noord
N197
A22
A9
009
022
N208
0
3
6
Km.
N

6.2 Aanbod culturele voorzieningen

Op basis van de definitie van culturele voorziening die we in dit onderzoek gebruiken zijn de voorzieningen in de provincie geïnventariseerd. In onderstaande tabel staat het aantal culturele voorzieningen in IJmond. Ter vergelijking staan het aantal voorzieningen in de MRA en de hele provincie Noord-Holland in de tabel. We geven ook het aantal culturele voorzieningen per 100.000 inwoners weer om te kunnen vergelijken. De culturele voorzieningen zijn opgesplitst in verschillende categorieën.

Categorie	IJmond	Per 100.000 inwoners IJmond	MRA	Per 100.000 inwoners MRA	Provincie Noord-Holland	Per 100.000 inwoners provincie Noord-Holland
Archieven	0	0,0	8	0,4	11	0,4
Architectuurcentrum	0	0,0	6	0,3	8	0,3
Bibliotheken (vestigingen)	5	3,3	76	3,3	119	4,0
Bioscoop	0	0,0	12	0,5	17	0,6
Centra voor de kunsten en muziekscholen	4	2,6	38	1,7	50	1,7
Dansscholen	5	3,3	26	1,1	37	1,2
Festivals	2	1,3	37	1,6	44	1,5
Filmhuis	3	2,0	30	1,3	38	1,3
Kunstgalerieën en –expositieruimten	2	1,3	120	5,3	129	4,3
Kunstuitleencentra	0	0,0	8	0,4	10	0,3
Kunstzinnige vorming van amateurs (geen dansscholen)	2	1,3	61	2,7	68	2,3
Musea	5	3,3	133	5,8	189	6,3
Poppodia	0	0,0	23	1,0	25	0,8
Theaters, podia en schouwburgen	6	4	103	4,5	117	3,9
Totaal	**34**	**22,6**	**681**	**29,8**	**862**	**29,0**

De regio heeft 34 culturele voorzieningen. Omgerekend naar het aantal voorzieningen per 100.000 inwoners valt op dat het aantal relatief wat lager ligt dan in de gehele provincie. De categorie kunstgalerie en expositieruimten, poppodia en musea liggen relatief lager. Centra voor de kunsten en dansscholen weer relatief hoger.

6.2.1 Kaart Culturele Voorzieningen

Op onderstaande kaart staat een overzicht van de locaties van de culturele voorzieningen in de IJmond.

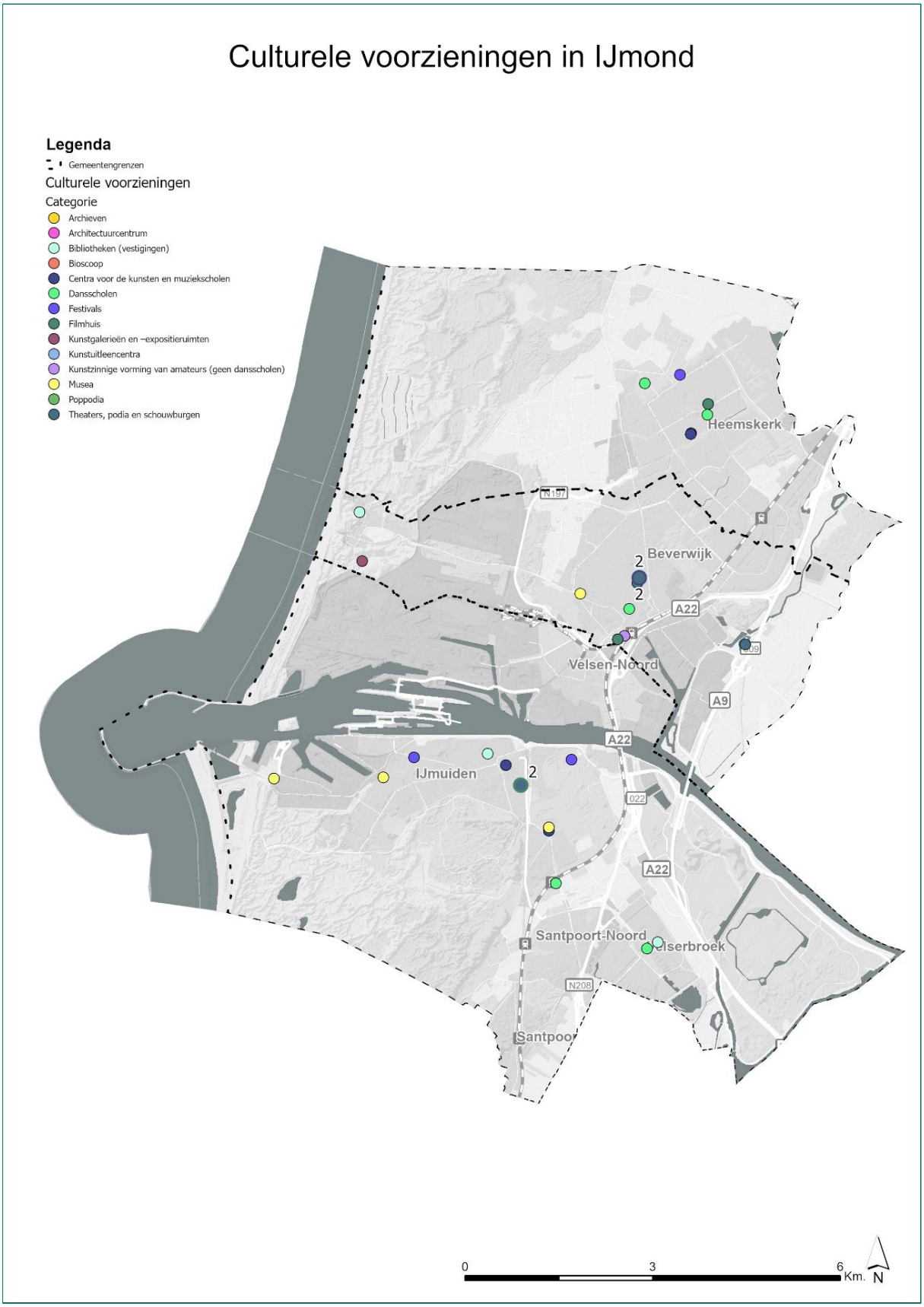

De voorzieningen zijn redelijk verspreid over de regio met een clustering in de kern IJmuiden, Heemskerk en Beverwijk.

6.2.2 Verzorgingsgebieden

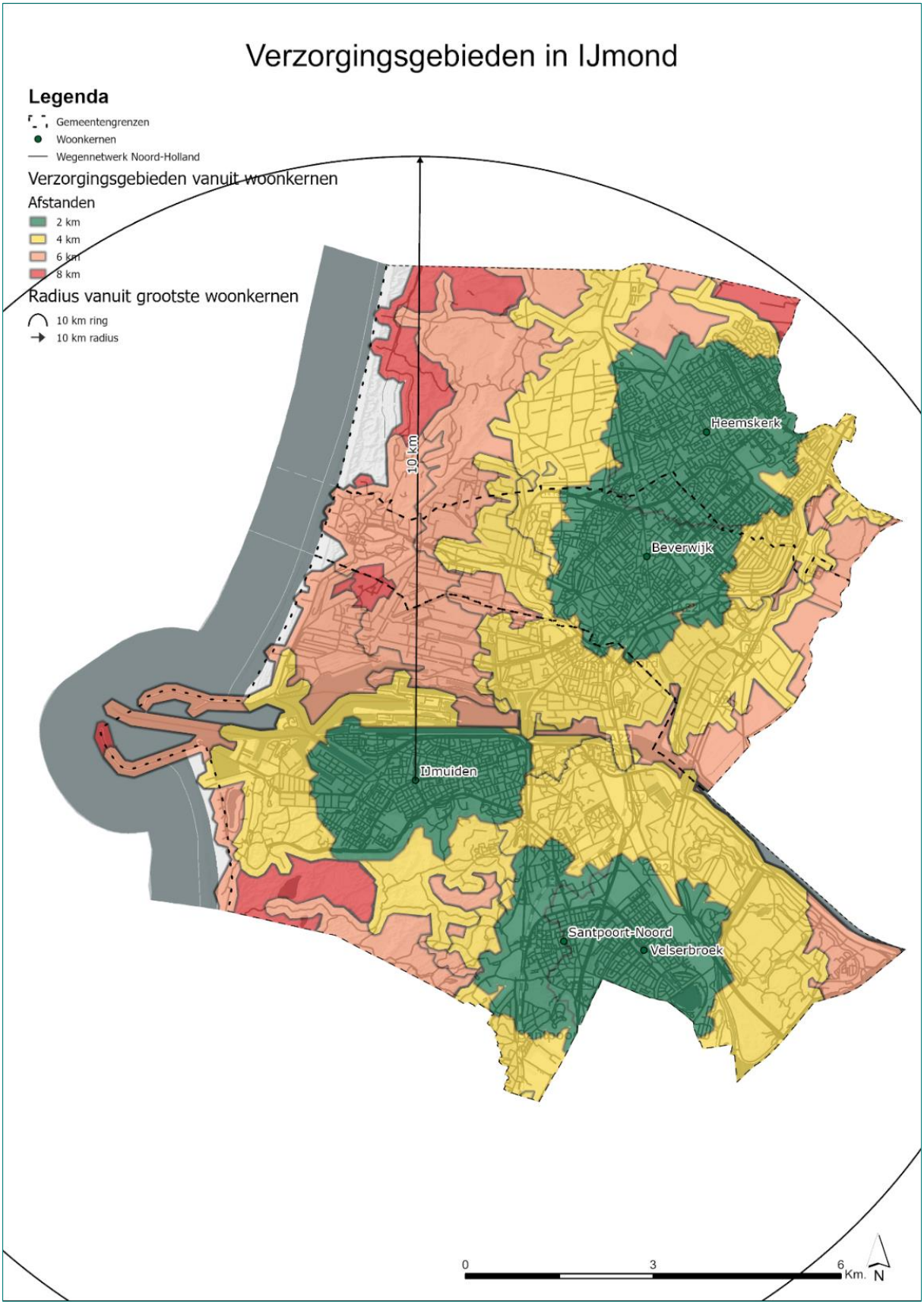

De verzorgingsgebieden komen overeen met de clustering van culturele voorzieningen met uitzondering van Santpoort Noord en Velserbroek. Naar verwachting maken inwoners in dit deel van de gemeente Velsen ook gebruik van de culturele voorzieningen in Haarlem. Het Noordzeekanaal snijdt de verzorgingsgebieden in tweeën.

6.3 Vraag naar culturele voorzieningen

De vraag naar culturele voorzieningen wordt bepaald door de omvang en samenstelling van de bevolking en de omvang van het toerisme en bezoek aan de regio.
De vraag naar culturele voorzieningen wordt ook bepaald door de voorkeuren (gewenste cultuurbeleving) van inwoners en bezoekers. Op basis van de data in leefstijlvinder.nl hebben wij de leefstijlen van de inwoners van deze regio in beeld gebracht. Voor een beschrijving van de leefstijlen en de voorkeuren verwijzen wij naar pagina 32 van het Rapport Culturele Voorzieningen in Noord-Holland (2024) en de bijlage van deze rapportage. Van toeristen is in het algemeen bekend dat zij bij cultuurbezoek met name musea (erfgoed) en festivals bezoeken.

Rustzoekers en plezierzoekers zijn relatief de meest voorkomende leefstijlen in IJmond met stijlzoekers en inzichtzoekers op een gedeelde derde plaats. De verwachting is dat binnen de verschillende kernen van de gemeente Velsen de leefstijlen uiteenlopen.

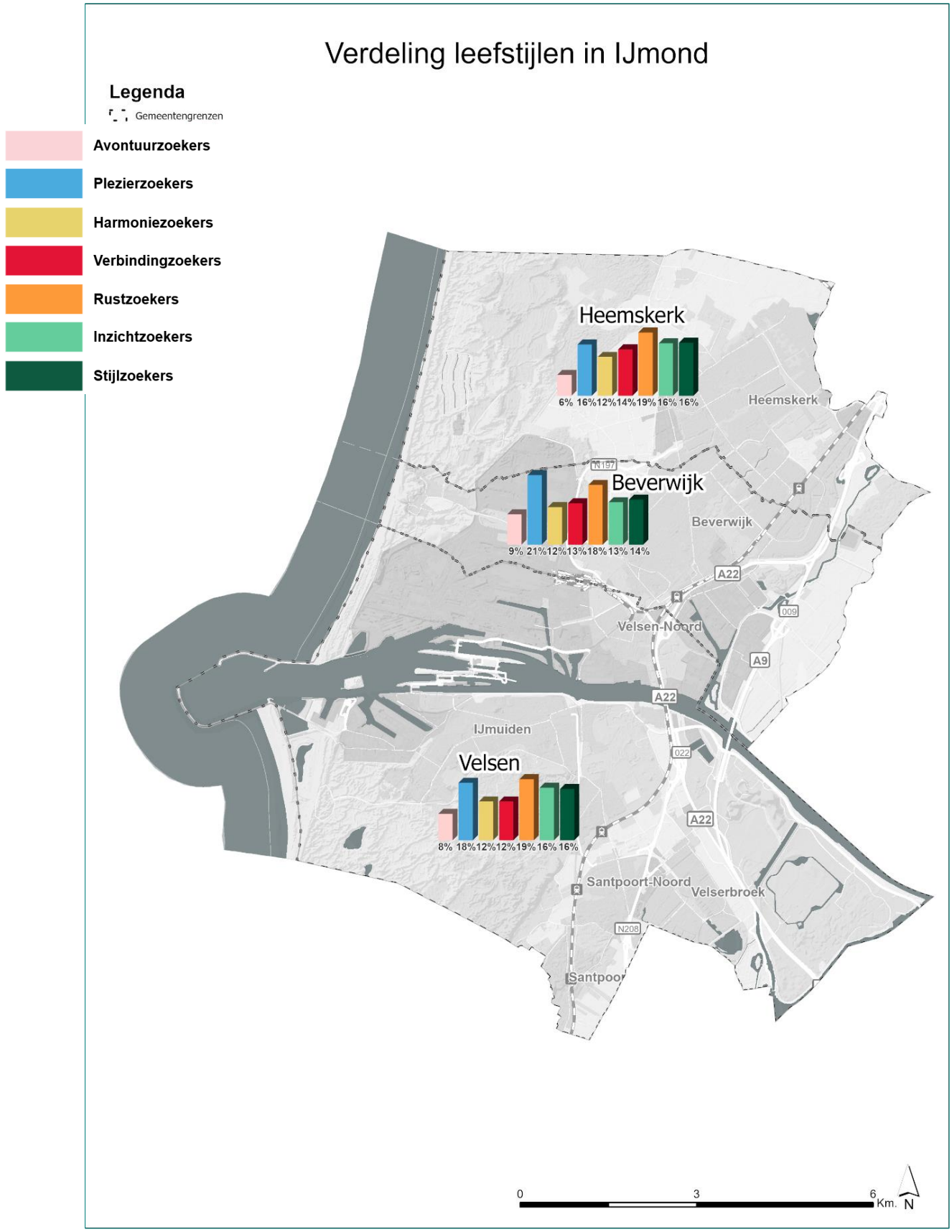
Verdeling leefstijlen in IJmond
Legenda
Gemeentengrenzen
Avontuurzoekers
Plezierzoekers
Harmoniezoekers
Verbindingzoekers
Rustzoekers
Inzichtzoekers
Stijlzoekers
Heemskerk
6% 16% 12% 14% 19% 16% 16%
Heemskerk
N197
Beverwijk
9% 21% 12% 13% 18% 13% 14%
Beverwijk
A22
009
Velsen-Noord
A9
A22
IJmuiden
022
Velsen
8% 18% 12% 12% 19% 16% 16%
A22
Santpoort-Noord
Velserbroek
N208
Santpoort
0
3
6
Km.
N

Leefstijl	Inwoners IJmond (%)	Inwoners MRA (%)	Inwoners provincie NH (%)	Inwoners Nederland (%)
Avontuurzoekers	8%	22%	19%	11%
Plezierzoekers	18%	19%	18%	18%
Harmoniezoekers	12%	8%	9%	12%
Verbindingzoekers	13%	9%	10%	13%
Rustzoekers	19%	13%	14%	17%
Inzichtzoekers	15%	14%	14%	13%
Stijlzoekers	15%	15%	15%	16%

Vergeleken met Nederland zien we dat IJmond een ongeveer gelijke verdeling aan leefstijlen onder de inwoners heeft. Het percentage avontuurzoekers is vergeleken met de MRA en de provincie Noord-Holland lager. Harmonie-, verbinding- en rustzoekers komen relatief vaker voor in de regio IJmond vergeleken met de MRA.
Rustzoekers zijn geen frequente bezoekers aan cultuur, als zij gaan hebben zij de voorkeur voor erfgoed, filmhuis en bioscoop en theater. Plezierzoekers bezoeken veel vaker dan gemiddeld muziek(festivals) en daarnaast filmhuizen/bioscopen.

6.4 Regionale aandachtspunten en scenario's

Spreiding en kenmerken cultureel voorzieningenniveau
De regio heeft 34 culturele voorzieningen. Omgerekend naar het aantal voorzieningen per 100.000 inwoners valt op dat het aantal relatief wat lager ligt dan in de gehele provincie. De categorieën kunstgalerie en expositieruimte, poppodia en musea komen minder vaak voor, ook is er een beperkt aanbod van bioscopen. Het aantal centra voor de kunsten en dansscholen is relatief hoger.
De spreiding van de voorzieningen volgt de kern IJmuiden en de gemeenten Heemskerk en Beverwijk. Er zijn weinig instellingen in Velserbroek en Sandpoort.

Vraag-aanbodanalyse inwoners
De prognose is dat het aantal inwoners en huishoudens in deze regio groeit. Qua omvang behoort de IJmond tot een van de regio's in de provincie met de geringste verwachte groei. In de regio IJmond is een beperkte groei te zien in de leeftijdsgroepen 20 – 65 jaar. De verwachting is dat de bevolkingsgroei tot 2050 ook in deze regio met name in de leeftijdsgroep boven de 75 jaar zal plaatsvinden. Op die leeftijd kan de vraag naar culturele voorzieningen afnemen en de behoefte aan activiteiten in de buurt neemt toe.
De verwachte woningbouw in Beverwijk en Heemskerk vindt voornamelijk plaats in de buurt van de culturele voorzieningen. In Velserbroek zijn minder voorzieningen, maar de afstand tot Haarlem is klein.
Vergeleken met Nederland zien we dat IJmond een ongeveer gelijke verdeling aan leefstijlen onder de inwoners heeft. Het percentage avontuurzoekers is vergeleken met de MRA en de provincie Noord-Holland lager. Harmonie-, verbinding- en rustzoekers komen relatief vaker voor in IJmond vergeleken met de MRA.
Rustzoekers zijn geen frequente bezoekers aan cultuur, als zij gaan hebben zij de voorkeur voor erfgoed,

filmhuis en bioscoop en theater. Plezierzoekers bezoeken veel vaker dan gemiddeld muziek(festivals) en daarnaast filmhuizen/bioscopen.

Scenario 1. Lokale gemeenschap en co-creatie

In dit scenario stellen gemeenten het vraaggericht werken /co-creatie van de eigen inwoners centraal.

De regio IJmond reageert op initiatief vanuit de culturele sector en laat veel over aan het culturele veld en de inwoners. De regio kenmerkt zich als een ondernemende regio, als inwoners wat willen, weten ze dat vaak zelf voor elkaar te krijgen. Risico van deze benadering en dit scenario is dat doelgroepen die minder initiatief tonen uit beeld kunnen verdwijnen.

Scenario 2. Incidentele samenwerking

In dit scenario werken gemeenten op regionaal niveau incidenteel samen met elkaar en met de grotere culturele voorzieningen om in te kunnen spelen op een groot en divers publiek van zowel inwoners als bezoekers.

De regio werkt nu al enigszins binnen dit scenario. Culturele voorzieningen in de regio werken incidenteel met elkaar samen. De bibliotheken werken bovenregionaal samen en er is een gezamenlijk traject voor danstalent. Daarnaast hebben de theaters in de regio overleg over de programmering. Samenwerking vindt vooral plaats op eigen initiatief van de voorzieningen, de gemeenten staan op afstand. De samenwerking zou beter kunnen als ook de gemeentelijke subsidies op elkaar zouden worden afgestemd.

Scenario 3. Afstemming beleid en programmering

In dit scenario stellen gemeenten in een regio zich ten doel om gezamenlijk cultuurbeleid te formuleren en om voorzieningen te bewegen om hun programmering op elkaar af te stemmen.

IJmond heeft een regionale cultuurvisie. Hier zijn echter geen middelen aan verbonden waardoor er nog niet veel tot uitvoering is gekomen. Om de visie daadwerkelijk uit te voeren zijn geld, meer tijd en meer uniforme regels nodig. De regio ziet wel kansen voor afstemming op cultuurbeleid. Een overkoepelend thema voor de regio kan bijvoorbeeld de maakindustrie zijn.

Scenario 4. Autonomie van gemeenten en instellingen

In dit scenario staan de eigen doelen en afwegingen van gemeenten centraal. De gemeentelijke inhoudelijke doelstellingen met betrekking tot het eigen culturele voorzieningenniveau hebben meer prioriteit dan samenwerking en afstemming in regionaal verband.

De gemeenten in de regio richten zich vooral op de eigen gemeente en de culturele voorzieningen aldaar. Dit komt mede door het kanaal dat de regio in tweeën deelt. De blik van Velsen richt zich ook meer op Haarlem, dat net onder de regio IJmond ligt en grenst aan de gemeente Velsen. De afstemming en het gezamenlijk beleid in de bestuurlijk regio IJmond is ook hierdoor een uitdaging.

Bespreekpunten:

- Het lukt instellingen steeds minder goed om de doelgroep jongeren te bereiken. Jongeren zijn vooral online actief en minder te porren voor een fysiek bezoek. Een fysieke locatie bezoeken is voor hen ook (te) duur.

- Amateurkunstverenigingen kampen met vergrijzing en daarbovenop is er weinig aanwas van nieuwe leden. Kleinere culturele voorzieningen die leunen op vrijwilligers hebben hun publieksbereik nog niet op het niveau van voor corona. Hier is meer ondersteuning op nodig.
- De regio ziet een uitdaging in digitalisering bij de kleinere voorzieningen en met name bij de kleine musea. Oudere vrijwilligers voelen zich vooral verbonden met de collectie en tonen weinig initiatief om digitalisering op te pakken of andere werkzaamheden gericht op publieksbereik uit te voeren.

7 Kop van Noord-Holland

7.1 Beschrijving en demografie

De regio Kop van Noord-Holland bestaat uit vier gemeenten: Den Helder, Hollands Kroon, Schagen en Texel. Zie onderstaande kaart met een overzicht van de regio en de gemeenten.

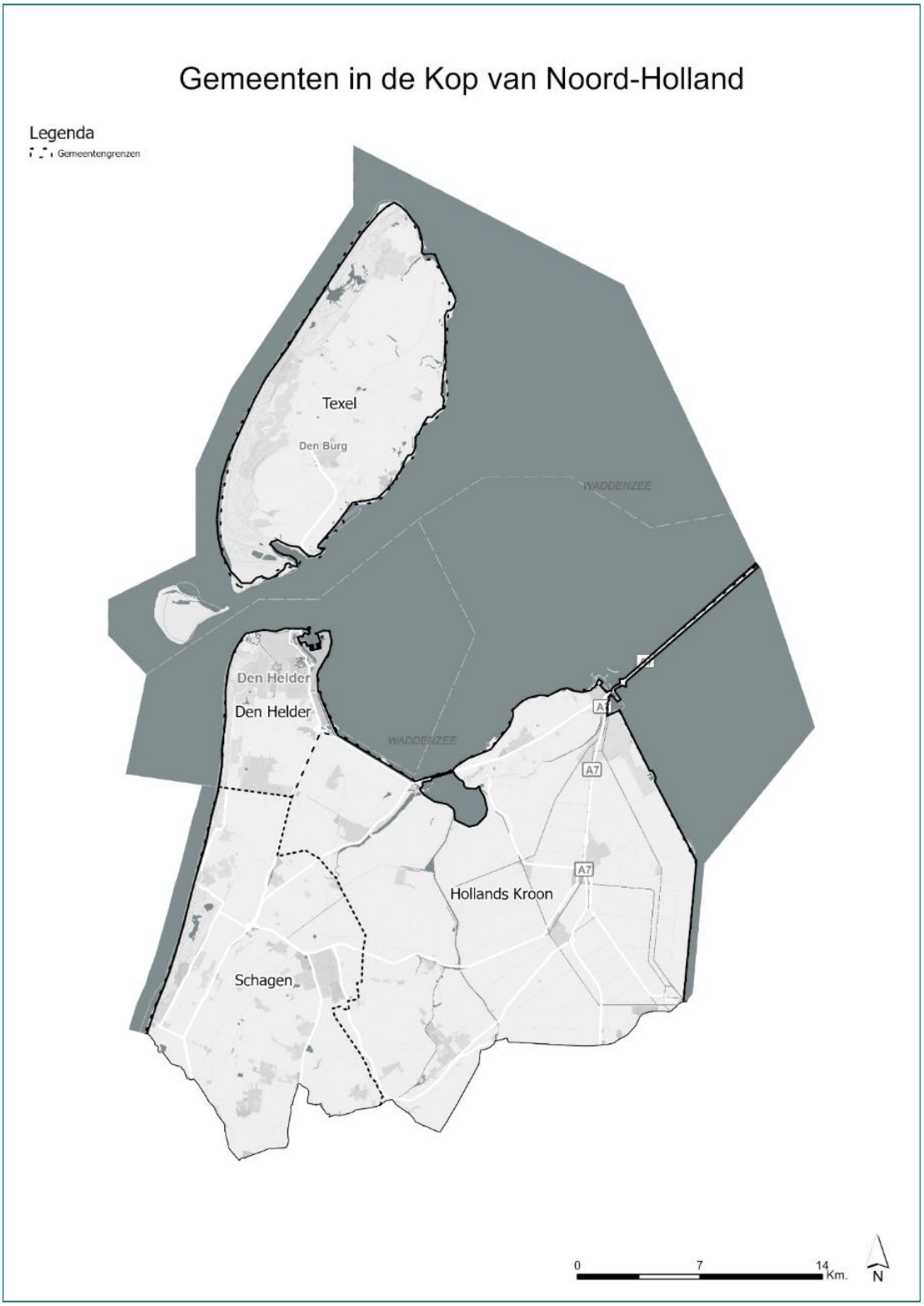

7.1.1 Bevolkingsopbouw

In onderstaande tabel staan de inwoneraantallen en het aantal huishoudens van de gemeenten in de Kop van Noord-Holland op 1 januari 2024 en de prognose voor 2050.

Gemeenten	Inwoners	Prognose 2050	Huishoudens	Prognose 2050
Den Helder	56.432	51.300	27.610	26.600
Hollands Kroon	49.522	51.900	21.963	23.500
Schagen	47.744	51.400	21.436	24.600
Texel	13.815	14.500	6.776	7.100
Totaal	**167.513**	**169.100**	**77.785**	**81.800**

De prognose is dat het aantal inwoners en huishoudens in deze regio in totaal groeit. Qua omvang behoort de Kop van Noord-Holland tot de regio in de provincie met de geringste verwachte groei. De bevolkingsgroei bestaat uit natuurlijke aanwas en binnenlandse en buitenlandse migratie. In deze regio is de verwachte natuurlijke aanwas negatief (krimp). Kijkend naar de binnenlandse migratie, dan heeft de Kop van Noord-Holland als enige regio in de provincie een positief binnenlands migratiesaldo ten opzichte van de rest van Nederland en een klein positief binnenlands migratiesaldo vergeleken met de andere regio's van Noord-Holland.

Kijken we naar de leeftijdsopbouw, dan zien we dat in de periode 2000-2024 in alle Noord-Hollandse regio's het aantal 65- tot 74-jarigen en 75-plussers is gestegen (vergrijzing). In de Kop van Noord-Holland was de groei van inwoners boven de 65 jaar veruit de grootste component in de bevolkingsgroei sinds 2000. De verwachting is dat de bevolkingsgroei tot 2050 met name in de leeftijdsgroep boven de 75 jaar zal plaatsvinden. De groei in de bevolkingsgroep 20-65-jarigen zal naar verwachting afnemen. In vijf regio's, waaronder de Kop van Noord-Holland nam de bevolking van 19 jaar en jonger af. De gemiddelde leeftijd in de Kop van Noord-Holland is 47,5 jaar, het hoogst van alle regio's.

Vergeleken met de factsheet uit 2013 is de bevolkingsgroei iets groter dan toen werd verwacht (165.000), de ontwikkeling in de leeftijdsopbouw (vergrijzing) is volgens verwachting. Nieuw is de verwachte afname van de bevolking van 0 – 19 jaar. In 2013 werd nog een groei van deze leeftijdsgroep verwacht.

7.1.2 Woningbouwopgave

De groei in de woningbehoefte in de regio Kop van Noord-Holland is met name na 2030 beperkt: van een woningbehoefte van 77.700 in 2024 naar 81.100 in 2050.

Het woningtekort in 2024 bedraagt 3.000 voor de hele regio. Om aan die behoefte aan woningen te voldoen, heeft de regio een woningbouwopgave van naar schatting 4.800 woningen tot 2050. Op onderstaande kaart staat een overzicht van de woningbouwopgave in de Kop van Noord-Holland. De opgave wordt naar verwachting met name gerealiseerd in de grotere kernen (Den Helder en Schagen) en in Julianadorp.

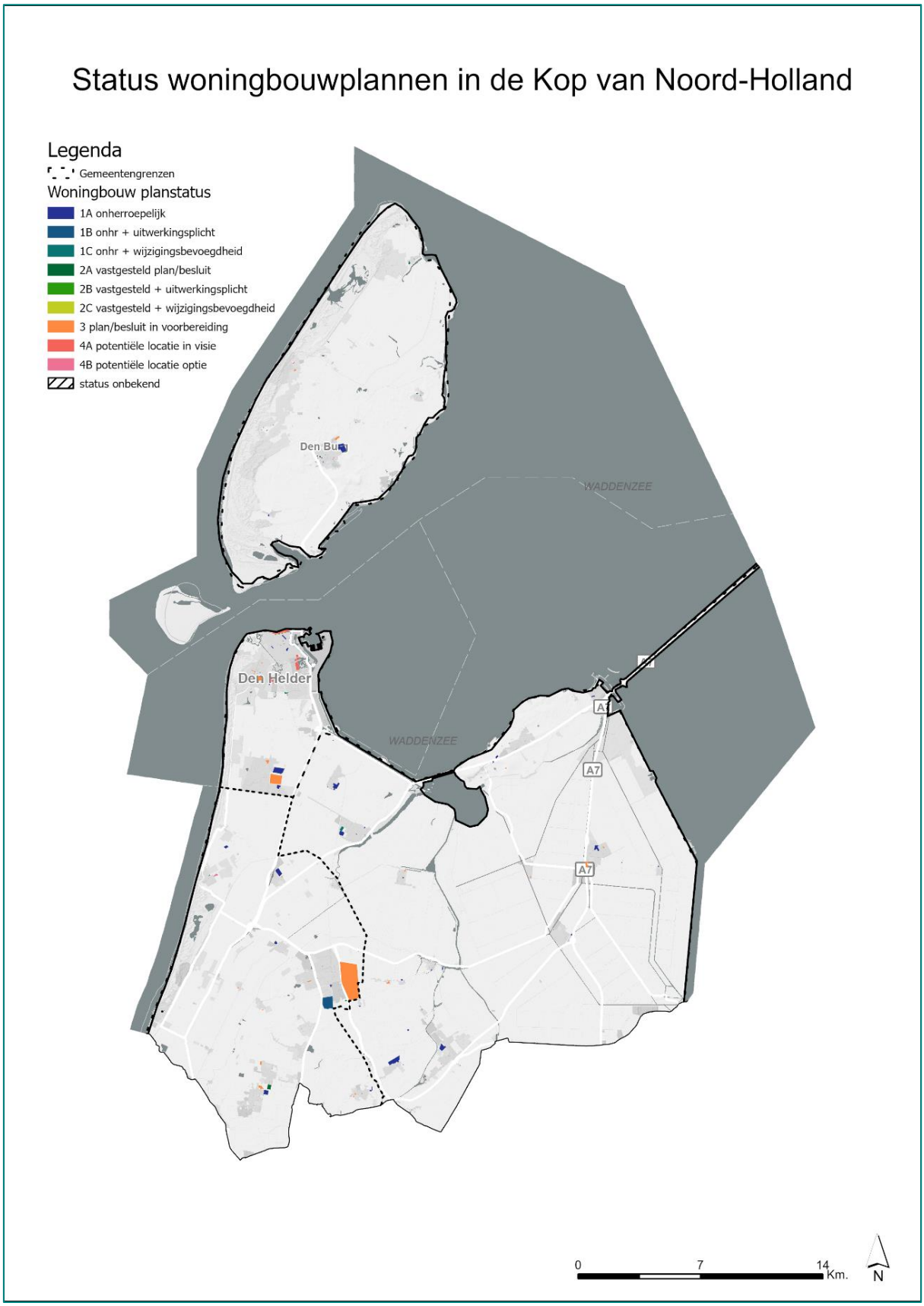
Status woningbouwplannen in de Kop van Noord-Holland
Legenda
Gemeentengrenzen
Woningbouw planstatus
1A onherroepelijk
1B onhr + uitwerkingsplicht
1C onhr + wijzigingsbevoegdheid
2A vastgesteld plan/besluit
2B vastgesteld + uitwerkingsplicht
2C vastgesteld + wijzigingsbevoegdheid
3 plan/besluit in voorbereiding
4A potentiële locatie in visie
4B potentiële locatie optie
status onbekend
Den Burg
WADDENZEE
Den Helder
WADDENZEE
A7
A7
A7
0
7
14
Km.
N

7.2 Aanbod culturele voorzieningen

Op basis van de definitie van culturele voorziening die we in dit onderzoek gebruiken zijn de voorzieningen in de provincie geïnventariseerd en gecheckt door de gemeenten. In onderstaande tabel staat het aantal culturele voorzieningen in de Kop van Noord-Holland. Ter vergelijking staan het aantal voorzieningen in Noord-Holland Noord (NHN) en de hele provincie Noord-Holland in de tabel. We geven ook het aantal culturele voorzieningen per 100.000 inwoners weer om te kunnen vergelijken. De culturele voorzieningen zijn opgesplitst in verschillende categorieën.

Categorie	Kop van Noord-Holland	Per 100.000 inwoners Kop van Noord-Holland	NHN	Per 100.000 inwoners NHN	Provincie Noord-Holland	Per 100.000 inwoners provincie Noord-Holland
Archieven	1	0,6	8	0,4	11	0,4
Architectuurcentrum	1	0,6	6	0,3	8	0,3
Bibliotheken (vestigingen)	10	6,0	76	3,3	119	4,0
Bioscoop	3	1,8	12	0,5	17	0,6
Centra voor de kunsten en muziekscholen	3	1,8	38	1,7	50	1,7
Dansscholen	9	5,4	26	1,1	37	1,2
Festivals	12	7,1	37	1,6	44	1,5
Filmhuis	2	1,2	30	1,3	38	1,3
Kunstgalerieën en –expositieruimten	9	5,4	120	5,3	129	4,3
Kunstuitleencentra	1	0,6	8	0,4	10	0,3
Kunstzinnige vorming van amateurs (geen dansscholen)	2	1,2	61	2,7	68	2,3
Musea	31	18,5	133	5,8	189	6,3
Poppodia	0	0,0	23	1,0	25	0,8
Theaters, podia en schouwburgen	4	2,4	103	4,5	117	3,9
Totaal	**88**	**52,4**	**681**	**29,8**	**862**	**29,0**

De regio heeft 88 culturele voorzieningen, waaronder een groot aantal kleine voorzieningen. Op verzoek van de regio zijn ook hele kleine voorzieningen meegenomen in het onderzoek. Omgerekend naar het aantal voorzieningen per 100.000 inwoners ligt het aantal dan ook relatief (veel) hoger dan in de gehele provincie. Dat wordt vooral veroorzaakt door het grote aantal musea, daarnaast zijn er relatief meer bibliotheken, festivals en dansscholen. De categorie podia (theaterpodia) ligt relatief wat lager, er is geen poppodium.

7.2.1 Kaart Culturele Voorzieningen

Op onderstaande kaart staat een overzicht van de locaties van de culturele voorzieningen in de Kop van Noord-Holland.

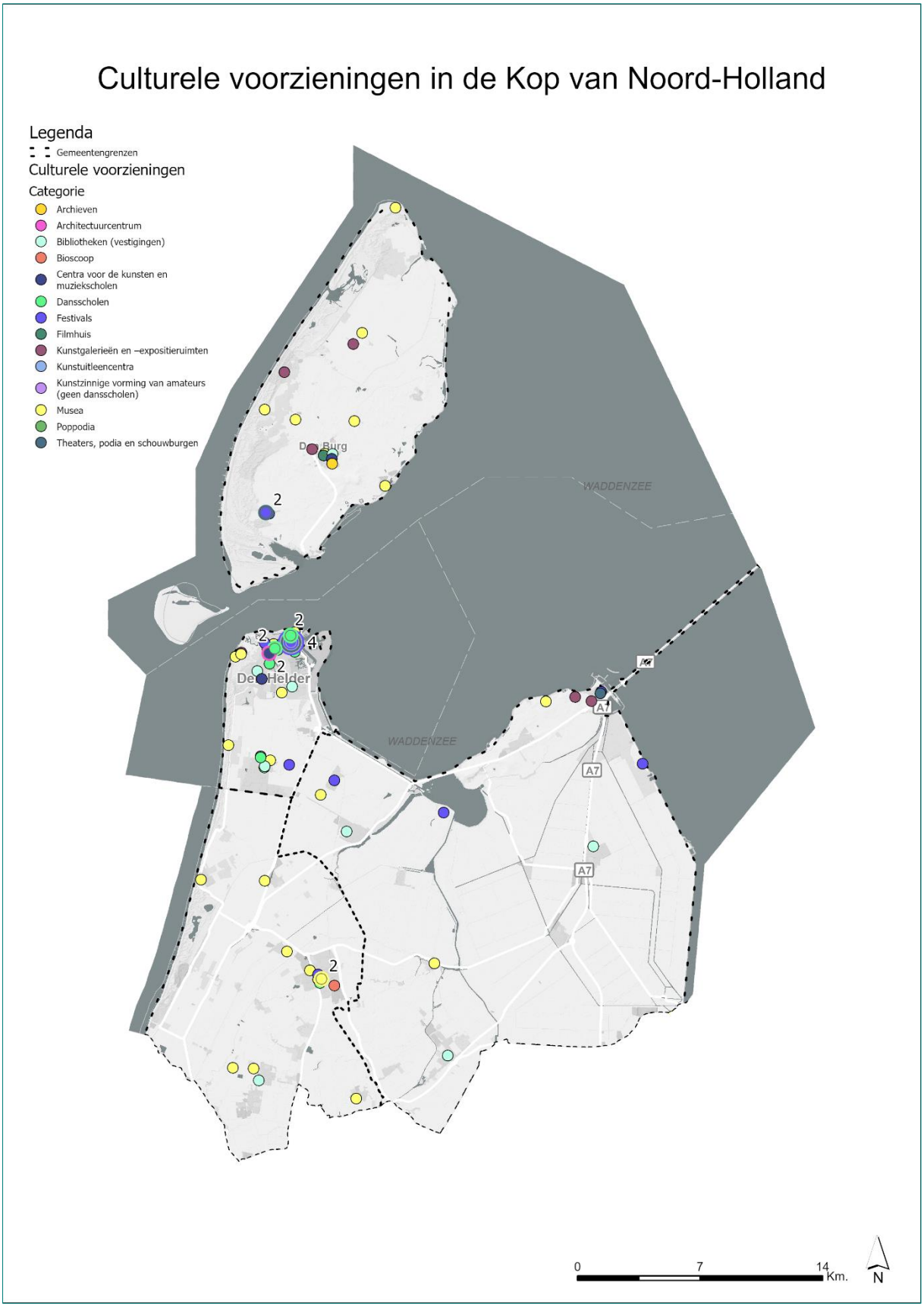

Op de kaart is te zien dat de musea en de bibliotheken het meeste verspreid zijn over de regio. De overige voorzieningen zijn vooral geconcentreerd in Den Helder en daarna in Schagen en Den Burg. Hollands Kroon heeft een beperkte clustering in Den Oever.

7.2.2 Verzorgingsgebieden

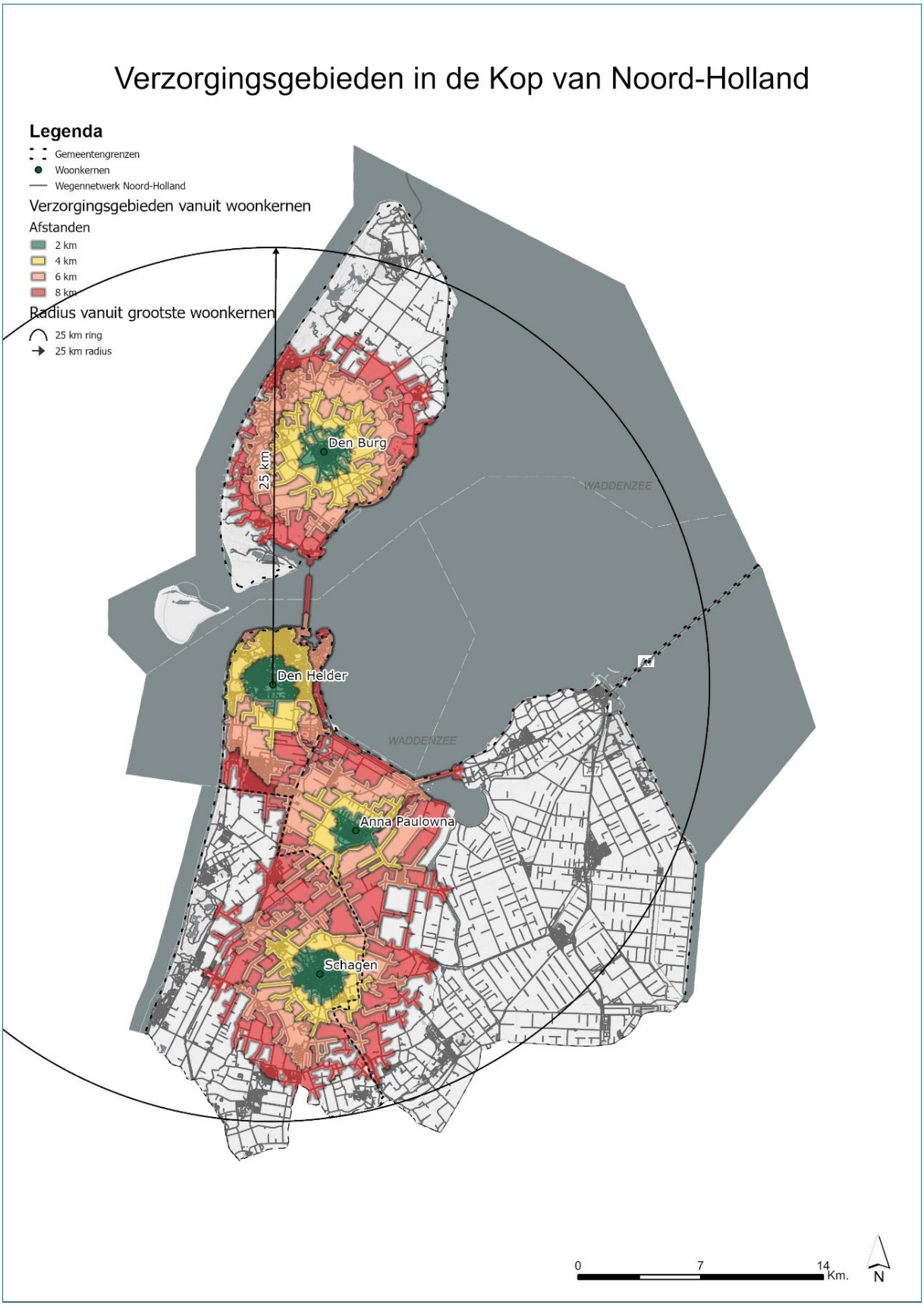

De verzorgingsgebieden komen grotendeels overeen met de clustering van culturele voorzieningen. Inwoners van Hollands Kroon moeten het verst reizen voor culturele voorzieningen.

7.3 Vraag naar culturele voorzieningen

De vraag naar culturele voorzieningen wordt bepaald door de omvang en samenstelling van de bevolking en de omvang van het toerisme en bezoek aan de regio. De regio Kop van Noord-Holland is een regio die aantrekkelijk is voor toeristen en bezoekers, met name Texel trekt veel bezoekers en toeristen die afkomen op de natuur, het water en recreatieve activiteiten.

De vraag naar culturele voorzieningen wordt ook bepaald door de voorkeuren (gewenste cultuurbeleving) van inwoners en bezoekers. Op basis van de data in leefstijlvinder.nl hebben wij de leefstijlen van de inwoners van deze regio in beeld gebracht. Van toeristen is in het algemeen bekend dat zij bij cultuurbezoek met name musea (erfgoed) en festivals bezoeken.

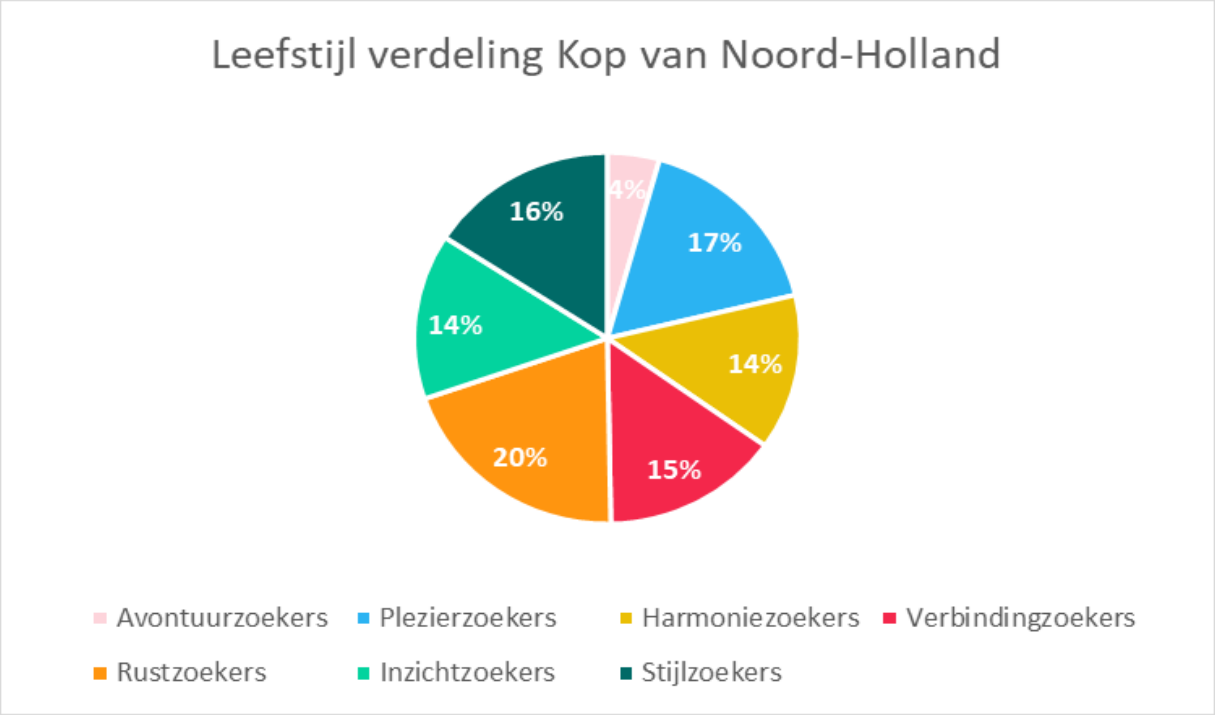

De hoeveelheden zijn redelijk gelijk verdeeld over de leefstijlen met uitzondering van het lage percentage avontuurzoekers. Het hoogste percentage zit bij de rustzoekers. Per gemeente is de verdeling als volgt:

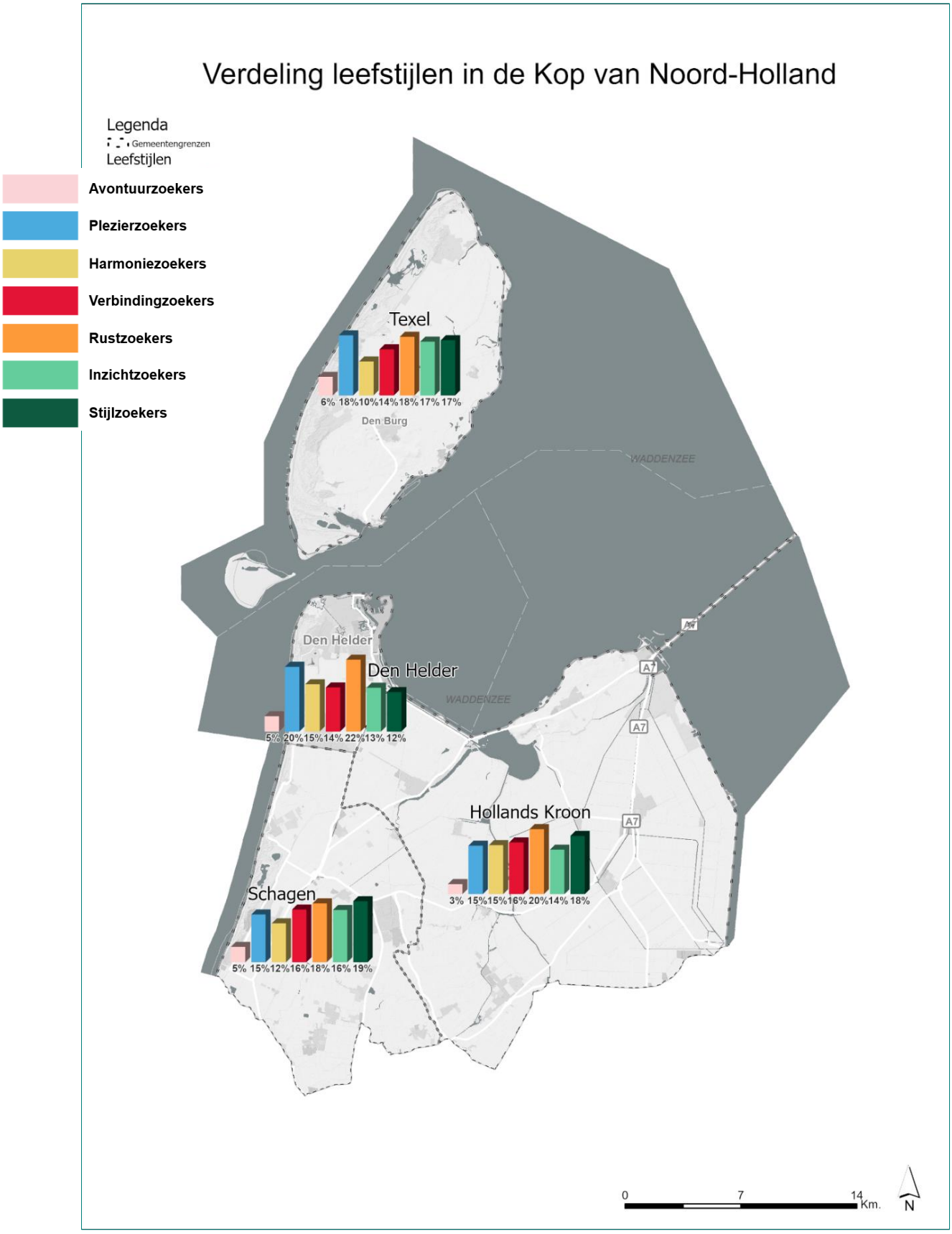
Verdeling leefstijlen in de Kop van Noord-Holland
Legenda
Gemeentengrenzen
Leefstijlen
Avontuurzoekers
Plezierzoekers
Harmoniezoekers
Verbindingzoekers
Rustzoekers
Inzichtzoekers
Stijlzoekers
Texel
6% 18% 10% 14% 18% 17% 17%
Den Burg
WADDENZEE
Den Helder
Den Helder
5% 20% 15% 14% 22% 13% 12%
WADDENZEE
A7
Hollands Kroon
3% 15% 15% 16% 20% 14% 18%
Schagen
5% 15% 12% 16% 18% 16% 19%
0
7
14
Km.
N

Leefstijl	Inwoners Kop Noord-Holland (%)	Inwoners NHN (%)	Inwoners provincie NH (%)	Inwoners Nederland (%)
Avontuurzoekers	4%	7%	19%	11%
Plezierzoekers	17%	16%	18%	18%
Harmoniezoekers	14%	12%	9%	12%
Verbindingzoekers	15%	14%	10%	13%
Rustzoekers	20%	17%	14%	17%
Inzichtzoekers	14%	16%	14%	13%
Stijlzoekers	16%	18%	15%	16%

Vergeleken met Noord-Holland en Nederland zien we dat de Kop van Noord-Holland relatief weinig avontuurzoekers kent. Het percentage harmoniezoekers en rustzoekers is hoger dan in Noord-Holland Noord en in de gehele provincie.
Rustzoekers bezoeken cultuur minder dan gemiddeld, en als zij cultuur bezoeken is dat bij voorkeur cultureel erfgoed, film en theater. Ook harmoniezoekers bezoeken cultuur minder dan gemiddeld en de voorkeur ligt bij deze leefstijl bij film en theater. Plezierzoekers en stijlzoekers bezoeken vaker dan gemiddeld muziek(festivals), poppodia en bioscopen.

7.4 Regionale aandachtspunten en scenario's

Spreiding en kenmerken cultureel voorzieningenniveau
De regio heeft relatief veel culturele voorzieningen en dat wordt vooral veroorzaakt door het grote aantal (vaak kleinere) musea en andere kleine initiatieven. In die zin wijkt de inventarisatie af van de andere bestuurlijke regio's. Het aantal theaterpodia is relatief lager en de regio heeft geen poppodium. De musea en ook de bibliotheken zijn redelijk verspreid over de regio. De overige culturele voorzieningen zijn vooral geclusterd in Den Helder en daarna in Schagen en Texel. Hollands Kroon heeft de minste culturele voorzieningen in de gemeente. In de regio heeft Den Helder een duidelijke regionale functie.

Vraag-aanbodanalyse inwoners
De prognose is dat het aantal inwoners en huishoudens in deze regio beperkt groeit. De verwachting is dat de bevolkingsgroei tot 2050 met name in de leeftijdsgroep boven de 75 jaar zal plaatsvinden (vergrijzing): op die leeftijd kan de vraag naar culturele voorzieningen afnemen en de behoefte aan activiteiten in de buurt toenemen. Woningbouw is in deze regio vooral voorzien in de grotere centra, zoals Den Helder en Schagen, in de buurt van de nu al aanwezige culturele voorzieningen. De regio is geliefd onder toeristen. Toeristen die culturele voorzieningen bezoeken, doen dat met name bij musea en festivals. Beide categorieën zijn (ruim) aanwezig.

De Kop van Noord-Holland heeft relatief weinig avontuurzoekers, de leefstijl die een brede culturele belangstelling heeft en graag ook nieuwe culturele activiteiten bezoekt. Het percentage harmoniezoekers en rustzoekers is relatief hoog, leefstijlen die wat minder op zoek zijn naar culturele belevenissen. Zowel harmoniezoekers als rustzoekers gaan wel graag naar filmhuizen en bioscopen. Deze zijn in vergelijking met

de rest van de provincie relatief veel aanwezig. Theaters zijn een ander type instelling waar zowel harmonie als rustzoekers graag naar toe gaan. Dit type blijft in de regio achter.

Scenario's

Scenario 1. Lokale gemeenschap en co-creatie

In dit scenario stellen gemeenten het vraaggericht werken /co-creatie van de eigen inwoners centraal.

In de Kop van Noord-Holland zijn gemeenten gewend vraaggericht te werken, het beleid wordt in participatie vormgegeven. Ook voor het cultuurbeleid biedt dit volgens de gemeenten kansen. In Hollands Kroon zijn gebiedsregisseurs in alle delen van de gemeente actief die zich inzetten voor onder andere cultuur. Den Helder ziet dat op buurtniveau kunst en cultuur en het sociaal domein samenwerken. Schagen staat momenteel voor een nieuwe periode van het cultuurbeleid. Kunstenaars en liefhebbers uit de gemeente nemen initiatief om voor hen belangrijke onderwerpen te agenderen zoals een nieuwe theater en tentoonstellingen moderne kunst. Dit scenario biedt daarom ook kansen voor de toekomst van het culturele voorzieningenniveau in deze regio.

Scenario 2. Incidentele samenwerking

In dit scenario werken gemeenten op regionaal niveau incidenteel samen met elkaar en met de grotere culturele voorzieningen om in te kunnen spelen op een groot en divers publiek van zowel inwoners als bezoekers.

De gemeenten in de kop zien regionale samenwerking als een uitdaging. Lokale culturele organisaties zijn vaak huiverig om 'opgegeten' te worden door een regionale 'opschaling' en samenwerking. Zij concentreren zich bij voorkeur op het eigen maakproces en lokale presentaties. Veel lokale culturele voorzieningen zijn daarnaast afhankelijk van vrijwilligers en die hebben vooral een lokale binding. In de regionale samenwerking Noord-Holland Noord zetten gemeenten stappen om samen te werken op cultuurdeelname door jongeren. De bibliotheken zijn onderdeel van één regionale organisatie en het centrum voor de kunsten Den Helder werkt ook voor Schagen en Hollands Kroon en werkt samen met het kunstencentrum Texel.

Scenario 3. Afstemming beleid en programmering

In dit scenario stellen gemeenten in een regio zich ten doel om gezamenlijk cultuurbeleid te formuleren en om voorzieningen te bewegen om hun programmering op elkaar af te stemmen.

De afstemming van beleid en programmering vindt met name lokaal plaats. Den Helder heeft een cultuurplatform voor de samenwerking van de grotere instellingen en een cultuurcafé voor de kleinere. Daarnaast kent de gemeente de subsidievoorwaarde dat grote instellingen de kleine ondersteunen. In Schagen bestaat een samenwerkingsverband van musea die elkaar ondersteunen om een groter publiek te bereiken. De wens voor nieuwe voorzieningen in Schagen vraagt om een regionale afweging. Hollands Kroon heeft al eerder keuzes gemaakt over wat de gemeente zelf kan bieden en wat inwoners buiten de gemeente kunnen bezoeken.

Scenario 4. Autonomie van gemeenten en instellingen

In dit scenario staan de eigen doelen en afwegingen van gemeenten centraal. De gemeentelijke inhoudelijke doelstellingen met betrekking tot het eigen culturele voorzieningenniveau hebben meer prioriteit dan samenwerking en afstemming in regionaal verband.

In dit scenario zien de gemeenten in deze regio weinig kansen en aanknopingspunten.

Bespreekpunten culturele voorzieningenniveau in de Kop van Noord-Holland:

- Veel culturele voorzieningen in deze regio zijn klein en afhankelijk van vrijwilligers. Een bespreekpunt is de ondersteuning bij het behoud van vrijwilligers en het uitbreiden van het aantal vrijwilligers (ook in relatie tot de vergrijzing).
- Verduurzaming van de gebouwen van culturele voorzieningen (ook om energiekosten te verlagen).
- Samenwerking en afstemming tussen kleine en grote culturele voorzieningen, bijvoorbeeld om professionalisering te vergroten en bij digitalisering en publieksbereik.
- Samenwerken en afstemmen tussen gemeenten over bijvoorbeeld de wens van inwoners in Schagen om nieuwe culturele voorzieningen op te richten.
- Onderlinge relatie tussen de aantrekkelijkheid van deze regio in Nederland en de bijdrage van culturele voorzieningen hieraan, aantrekken van nieuwe inwoners en toeristen.

8 West Friesland

8.1 Beschrijving en demografie

De regio West-Friesland bestaat uit zeven gemeenten: Drechterland, Enkhuizen, Hoorn, Koggenland, Medemblik, Opmeer en Stede Broec. Zie onderstaande kaart met een overzicht van de gemeenten.

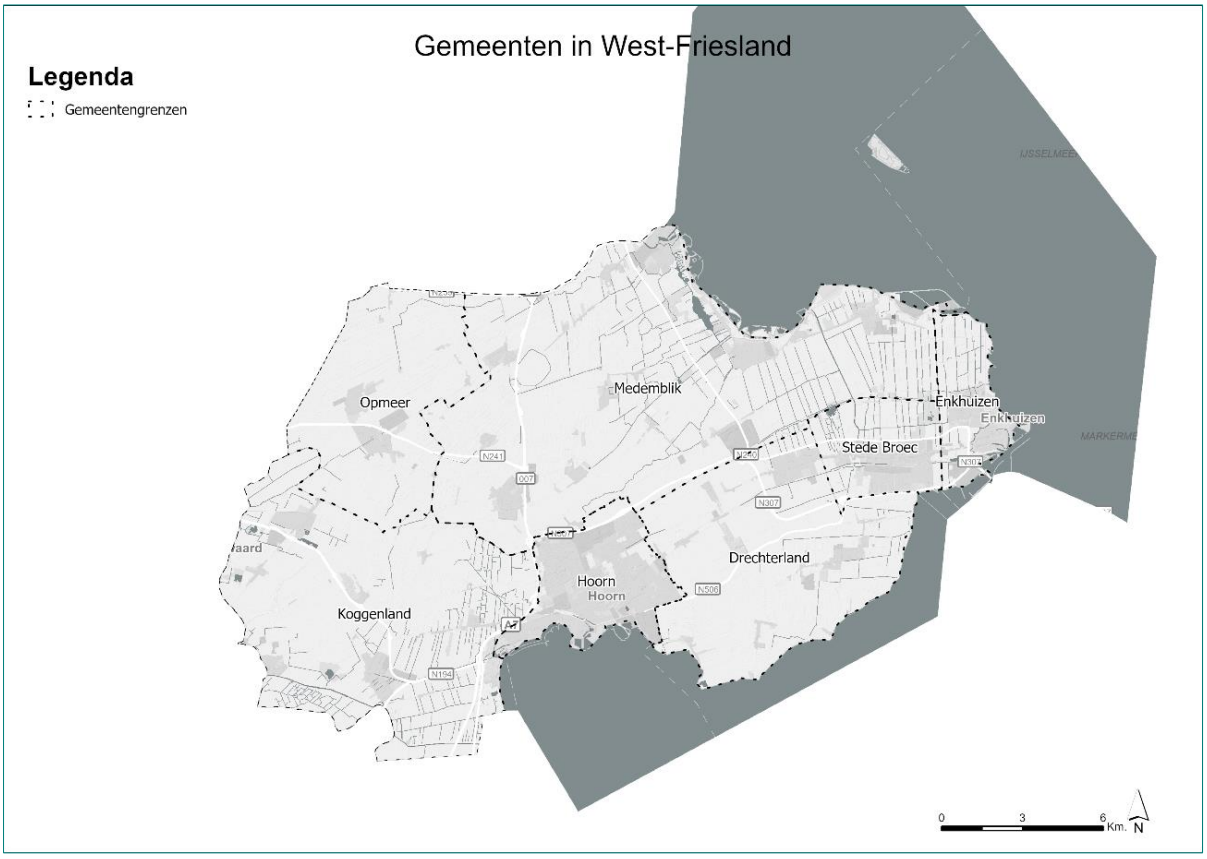

8.1.1 Bevolkingsopbouw

In onderstaande tabel staan de inwoneraantallen en het aantal huishoudens van de gemeenten in West-Friesland op 1 januari 2024 en de prognose voor 2050.

Gemeenten	Inwoners	Prognose 2050	Huishoudens	Prognose 2050
Drechterland	20.496	21.000	8.734	9.600
Enkhuizen	18.895	19.400	8.884	9.500
Hoorn	75.645	83.600	34.672	40.400
Koggenland	23.587	24.500	9.886	11.200
Medemblik	46.002	47.800	19.808	21.500
Opmeer	12.199	13.500	5.285	6.200
Stede Broec	22.217	21.800	9.556	10.200
Totaal	**219.041**	**231.600**	**96.825**	**108.600**

De prognose is dat het aantal inwoners en huishoudens in deze regio groeit: qua omvang behoort West-Friesland tot de vijf regio's in de provincie met de geringste groei. De groei van de inwoners bestaat uit natuurlijke aanwas en binnenlandse en buitenlandse migratie. Kijkend naar de binnenlandse migratie dan zien we vooral verhuisbewegingen vanuit Amsterdam, Waterland en Zaanstad.

Kijken we naar de leeftijdsopbouw dan zien we dat in de periode 2000-2024 in alle Noord-Hollandse regio's het aantal 65-74-jarigen en 75-plussers is gestegen (vergrijzing). In West-Friesland was de groei van inwoners boven de 65 jaar veruit de grootste component in de bevolkingsgroei sinds 2000. De verwachting is dat de bevolkingsgroei tot 2050 met name in de leeftijdsgroep boven de 75 jaar zal plaatsvinden. De groei in de bevolkingsgroep 20-65 jaar zal naar verwachting afnemen. In vijf regio's waaronder West-Friesland nam de bevolking van 19 jaar en jonger af.
De gemiddelde leeftijd in West-Friesland is 47 jaar.
Vergeleken met de factsheet uit 2013 is de bevolkingsgroei groter dan verwacht, de ontwikkeling in de leeftijdsopbouw is volgens verwachting.

8.1.2 Woningbouwopgave

De groei in de woningbehoefte is in de regio West-Friesland naar verwachting kleiner dan in de afgelopen tien jaar, maar er is nog wel een groei. Van 96.500 in 2024 naar 107.000 in 2050.

Het woningtekort in 2024 bedraagt 4.000 voor de hele regio en dat loopt naar verwachting op met 2.100 in de komende jaren. Om aan die behoefte aan woningen te voldoen heeft de regio een woningbouwopgave van naar schatting 12.600 woningen tot 2050. Op onderstaande kaart staat een overzicht van de verwachte woningbouwlocaties in West-Friesland. Daaruit blijkt dat de opgave verspreid wordt gerealiseerd in de grotere kernen. Zie ook onderstaande kaart.

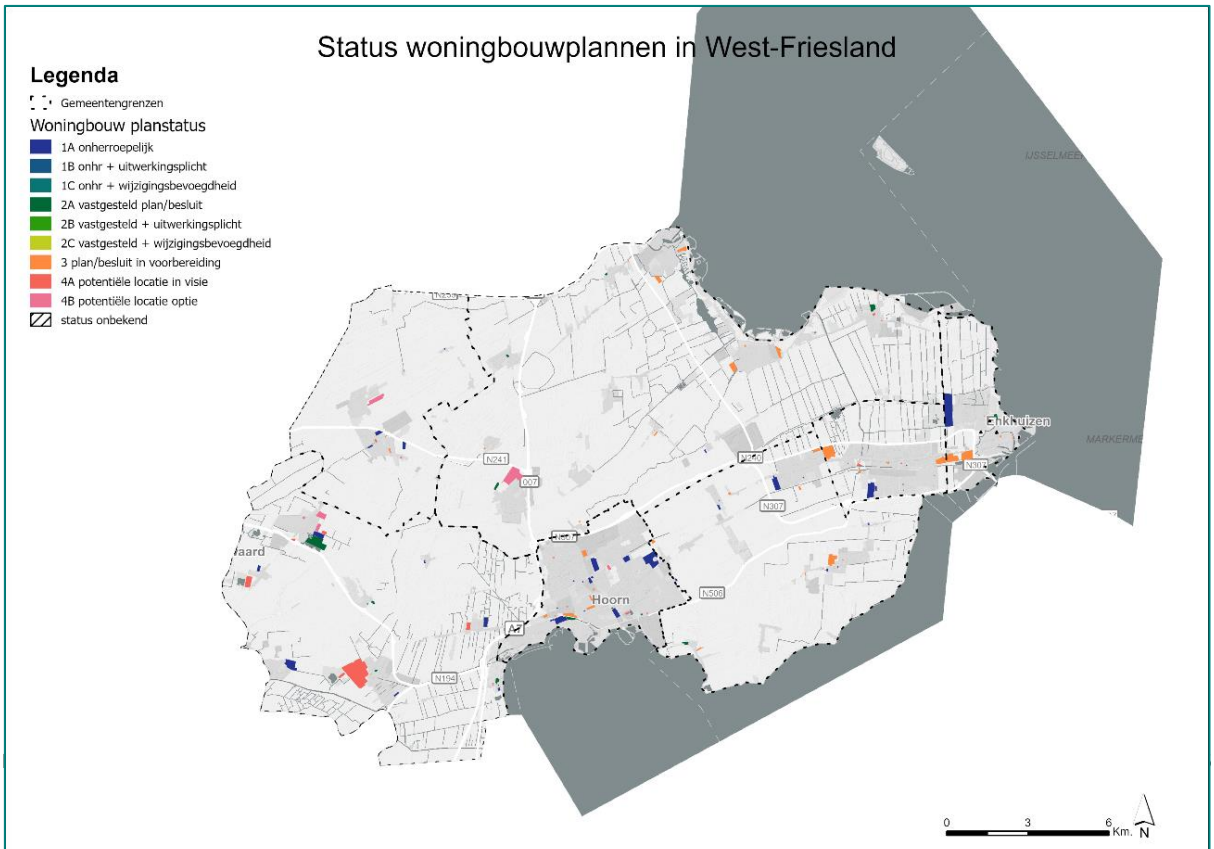

8.2 Aanbod culturele voorzieningen

Op basis van de definitie van culturele voorziening die we in dit onderzoek gebruiken, zijn de voorzieningen in de provincie geïnventariseerd. In onderstaande tabel staat het aantal culturele voorzieningen in West-Friesland. Ter vergelijking staat het aantal voorzieningen in Noord-Holland Noord (NHN) en de hele provincie Noord-Holland in de tabel. We geven ook het aantal culturele voorzieningen per 100.000 inwoners weer om te kunnen vergelijken. De culturele voorzieningen zijn opgesplitst in verschillende categorieën.

Categorie	West-Friesland	Per 100.000 inwoners West-Friesland	NHN	Per 100.000 inwoners NHN	Provincie Noord-Holland	Per 100.000 inwoners provincie Noord-Holland
Archieven	1	0,5	8	0,4	11	0,4
Architectuurcentrum	0	0,0	6	0,3	8	0,3
Bibliotheken (vestigingen)	16	7,3	76	3,3	119	4,0
Bioscoop	1	0,5	12	0,5	17	0,6
Centra voor de kunsten en muziekscholen	5	2,3	38	1,7	50	1,7
Dansscholen	2	0,9	26	1,1	37	1,2
Festivals	0	0,0	37	1,6	44	1,5
Filmhuizen	2	0,9	30	1,3	38	1,3
Kunstgalerieën en –expositieruimten	2	0,9	120	5,3	129	4,3
Kunstuitleencentra	0	0,0	8	0,4	10	0,3
Kunstzinnige vorming van amateurs (geen dansscholen)	2	0,9	61	2,7	68	2,3
Musea	17	7,8	133	5,8	189	6,3
Poppodia	3	1,4	23	1,0	25	0,8
Theaters, podia en schouwburgen	6	2,7	103	4,5	117	3,9
Totaal	57	26	681	29,8	862	29,0

De regio heeft 57 culturele voorzieningen. Omgerekend naar het aantal voorzieningen per 100.000 inwoners valt op dat het aantal relatief iets lager ligt dan in de gehele provincie. Dat zien we vooral terug bij de categorieën filmhuizen, kunstgalerieën, kunstzinnige vorming van amateurs en theaterpodia. Er zijn relatief meer bibliotheekvestigingen dan in heel Noord-Holland Noord.

8.2.1 Kaart Culturele Voorzieningen

Op onderstaande kaart staat een overzicht van de locaties van de culturele voorzieningen in West-Friesland.

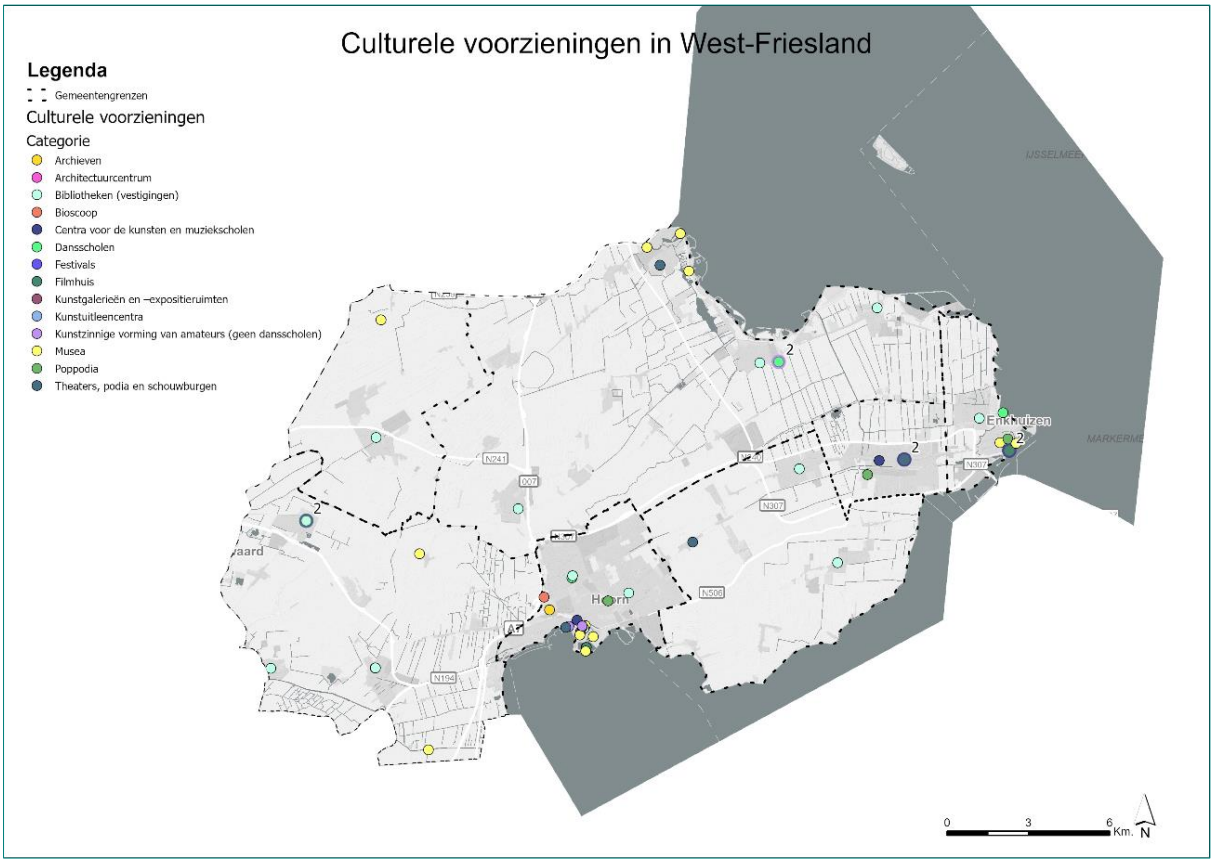

In Hoorn en in Enkhuizen bevinden zich de meeste culturele voorzieningen, in Stede Broek en Medemblik zijn een aantal voorzieningen gevestigd. Bibliotheekvestigingen en musea bevinden zich ook in de andere delen van de regio.

8.2.2 Verzorgingsgebieden

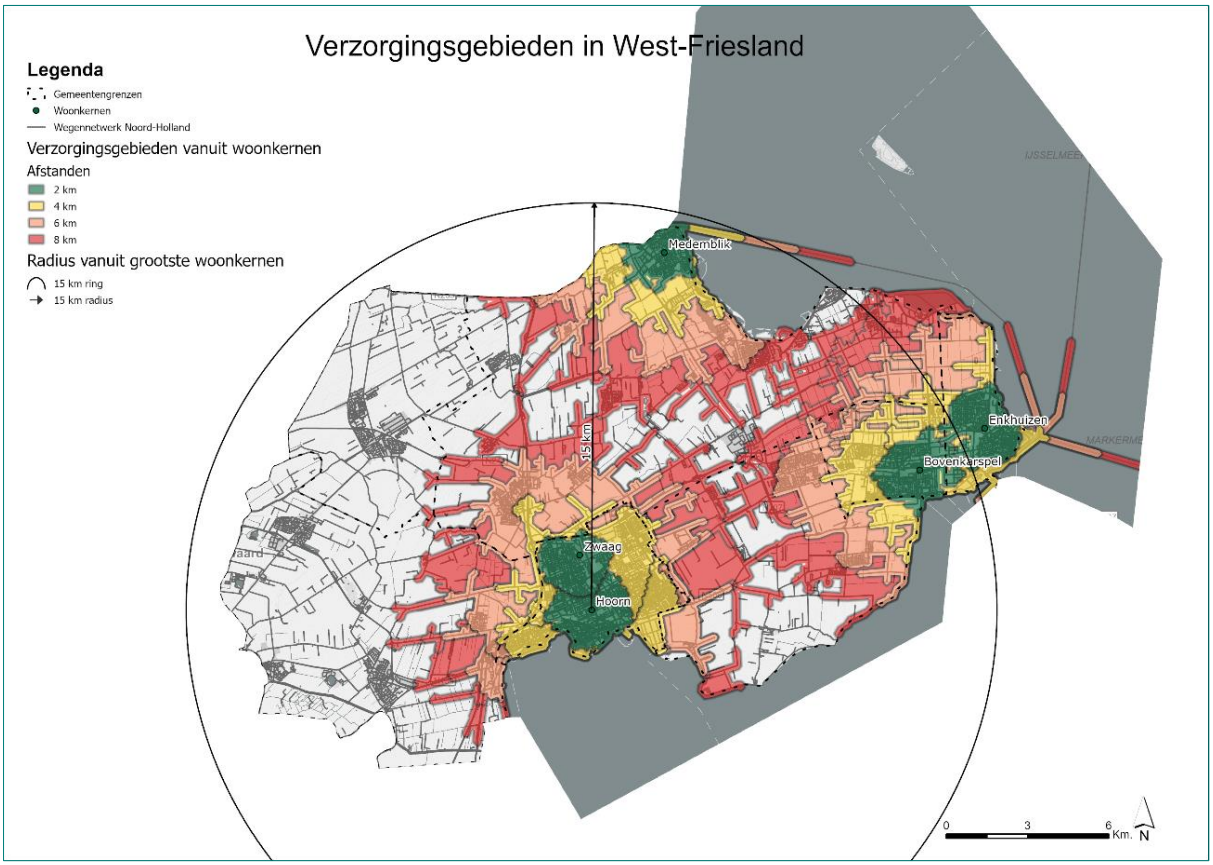

Inwoners in het westelijk deel van de regio, gemeenten Opmeer en Koggeland, moeten verder reizen voor een bezoek aan een culturele voorzieningen in deze regio (de clusters van culturele voorzieningen in Hoorn en Enkhuizen).

8.3 Vraag naar culturele voorzieningen

De vraag naar culturele voorzieningen wordt bepaald door de omvang en samenstelling van de bevolking en de omvang van het toerisme en bezoek aan de regio. De regio West-Friesland is een regio die aantrekkelijk is voor toeristen en bezoekers, met name Hoorn trekt dagjesmensen en de regio trekt bezoekers en toeristen die vooral afkomen op de natuur, het water en erfgoed.

De vraag naar culturele voorzieningen wordt ook bepaald door de voorkeuren (gewenste cultuurbeleving) van inwoners en bezoekers. Op basis van de data in leefstijlvinder.nl hebben wij de leefstijlen van de inwoners van deze regio in beeld gebracht. Voor een beschrijving van de leefstijlen en de voorkeuren verwijzen wij naar pagina 32 van het Rapport Culturele Voorzieningen in Noord-Holland (2024) en de bijlage van dit rapport. Van toeristen is in het algemeen bekend dat zij bij cultuurbezoek met name musea (erfgoed) en festivals bezoeken.

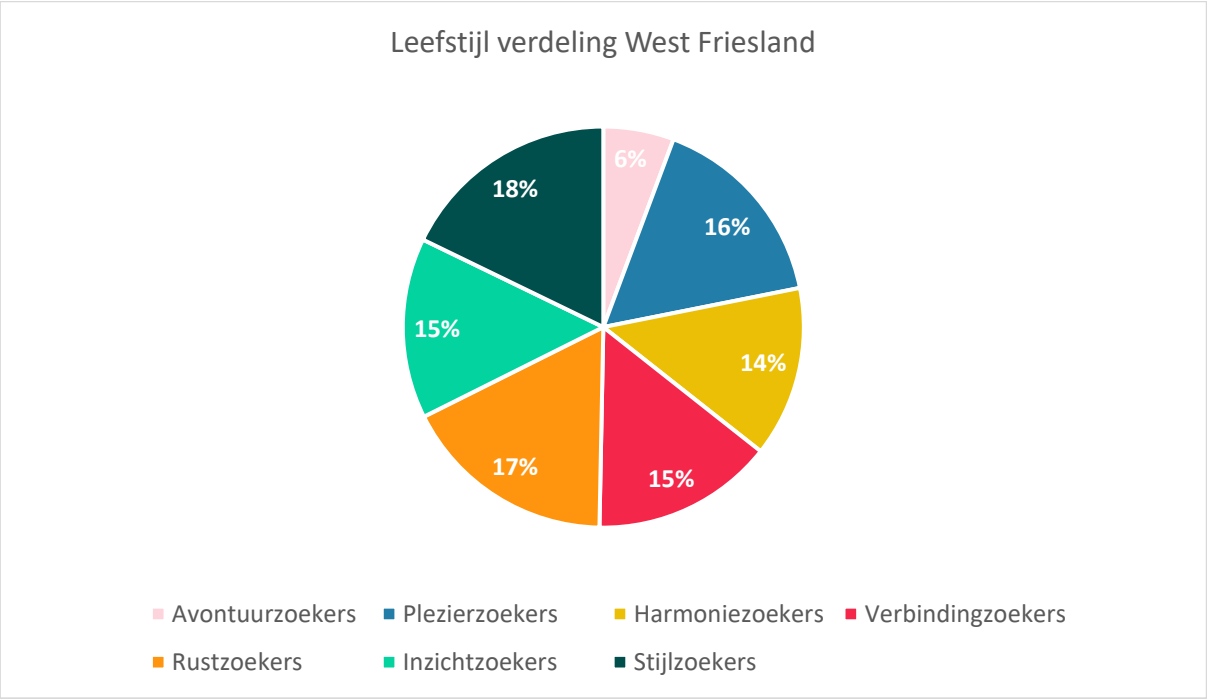

De hoeveelheden zijn redelijk gelijk verdeeld over de leefstijlen. Het hoogste percentage zit bij de stijlzoekers en veruit het laagste bij de avontuurzoekers.

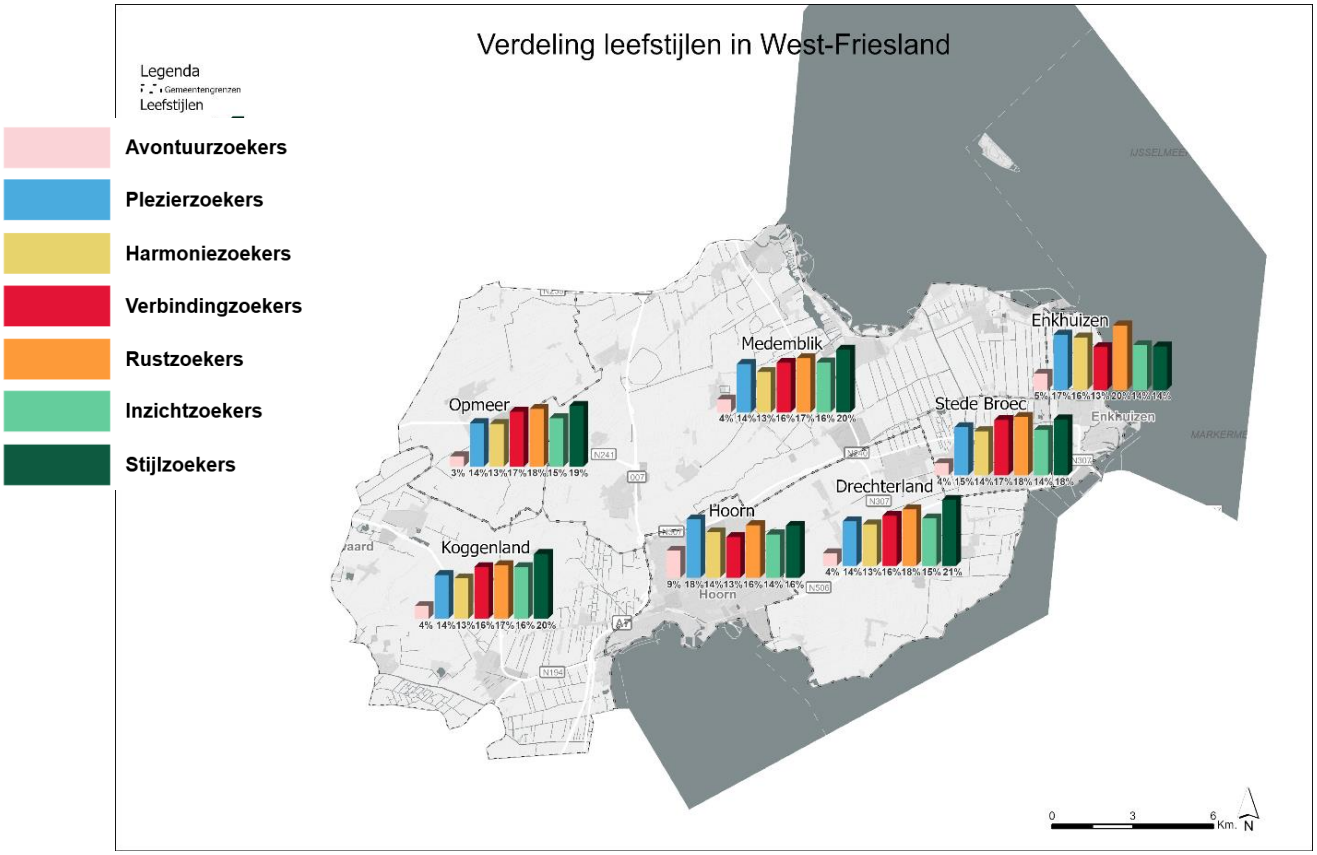

Leefstijl	Inwoners West Friesland (%)	Inwoners NHN (%)	Inwoners provincie NH (%)	Inwoners Nederland (%)
Avontuurzoekers	6%	7%	19%	11%
Plezierzoekers	16%	16%	18%	18%
Harmoniezoekers	14%	12%	9%	12%
Verbindingzoekers	15%	14%	10%	13%
Rustzoekers	17%	17%	14%	17%
Inzichtzoekers	15%	16%	14%	13%
Stijlzoekers	18%	18%	15%	16%

Vergeleken met Noord-Holland en Nederland zien we dat West-Friesland net als NHN relatief weinig avontuurzoekers kent en iets minder plezierzoekers dan in de gehele provincie. Het percentage harmoniezoekers is hoger dan in NHN en in de gehele provincie. De percentages verbindingszoekers, rustzoekers, inzichtzoekers en stijlzoekers komen overeen met die van NHN en zijn, op de rustzoekers na, iets hoger dan de percentages in de provincie en in Nederland.
Stijlzoekers, de meest voorkomende leefstijl, zijn cultuurliefhebbers en bezoekers van film, bioscoop, muziek en festivals en musea, inzichtzoekers zijn met name geïnteresseerd in musea (erfgoed). Plezierzoekers houden van film en festivals. Rust- en harmoniezoekers bezoeken minder cultuur dan gemiddeld.

8.4 Regionale aandachtspunten en scenario's

Spreiding en kenmerken cultureel voorzieningenniveau
De regio heeft 55 culturele voorzieningen. Het aantal ligt relatief iets lager dan in de gehele provincie. Dat zien we terug bij een aantal categorieën zoals: filmhuizen, kunstgalerieën, kunstzinnige vorming van amateurs en theaterpodia. De clustering van instellingen zitten in de gemeenten Hoorn en Enkhuizen, inwoners uit Koggenland en Opmeer moeten relatief ver reizen voor een groter aanbod aan culturele voorzieningen.

Vraag-aanbodanalyse inwoners
West-Friesland behoort tot de vijf regio's in de provincie met de geringste groei. Daarnaast is er sprake van vergrijzing. De verwachting is dat de bevolkingsgroei tot 2050 met name in de leeftijdsgroep boven de 75 jaar zal plaatsvinden. Op die leeftijd kan de vraag naar culturele voorzieningen afnemen en de behoefte aan activiteiten in de buurt neemt toe

De verwachte woningbouwlocaties in de regio zijn redelijk verspreid over de kernen. Ook in gemeenten, met name Koggeland, waar momenteel weinig culturele voorzieningen zijn is woningbouw voorzien.

Vergeleken met Noord-Holland en Nederland zien we dat West-Friesland net als NHN relatief weinig avontuurzoekers kent en iets minder plezierzoekers dan in de gehele provincie. Het percentage harmoniezoekers is hoger dan in NHN en in de gehele provincie. Harmoniezoekers bezoeken minder cultuur dan gemiddeld. Als zij dit wel doen gaan zij het liefst naar de film of het theater. Beide type instellingen zijn in mindere mate aanwezig in de regio. Stijlzoekers, de meest voorkomende leefstijl, zijn cultuurliefhebbers en

bezoekers van film, bioscoop, muziek en festivals en musea. Deze voorzieningen zijn geclusterd in Hoorn en Enkhuizen.

Scenario 1. Lokale gemeenschap en co-creatie

In dit scenario stellen gemeenten het vraaggericht werken /co-creatie van de eigen inwoners centraal.

Dit scenario biedt kansen voor kleinschalige locaties, zoals bijvoorbeeld kleine kerken met een culturele programmering. Ook zijn er binnen dit scenario kansen voor lokale samenwerking van culturele voorzieningen met welzijnspartners en het bedrijfsleven.

Scenario 2. Incidentele samenwerking

In dit scenario werken gemeenten op regionaal niveau incidenteel samen met elkaar en met de grotere culturele voorzieningen om in te kunnen spelen op een groot en divers publiek van zowel inwoners als bezoekers.

Tussen de kernen in de regio West-Friesland zitten relatief grote afstanden. Dat maakt de afstemming tussen culturele voorzieningen ingewikkeld en het levert ook minder op, omdat inwoners minder snel naar voorzieningen buiten hun eigen kern gaan. Kansen voor samenwerking liggen bij onderwerpen waar de regio nu al op samenwerkt zoals de lokale- en streekomroepen, cultuureducatie, talentontwikkeling, erfgoed (Museum Stoomtram Hoorn-Medemblik) en de bibliotheken.

Scenario 3. Afstemming beleid en programmering

In dit scenario stellen gemeenten in een regio zich ten doel om gezamenlijk cultuurbeleid te formuleren en om voorzieningen te bewegen om hun programmering op elkaar af te stemmen.

Dit scenario wordt binnen de regio, mede door de grote afstanden, als een grote uitdaging gezien. Afstemming op beleid vindt wel al plaats, de gemeenten werken incidenteel samen bij de beoordeling van subsidieaanvragen.

Dit scenario biedt kansen voor toerisme. Hoorn-Medemblik en Enkhuizen worden bezocht door dezelfde toeristenstroom.

Scenario 4. Autonomie van gemeenten en instellingen

In dit scenario staan de eigen doelen en afwegingen van gemeenten centraal. De gemeentelijke inhoudelijke doelstellingen met betrekking tot het eigen culturele voorzieningenniveau hebben meer prioriteit dan samenwerking en afstemming in regionaal verband.

In de regio vindt regionale afstemming plaats maar dit scenario komt het meest overeen met de realiteit. De samenwerking die er is lijkt te veranderen en ook de onderwerpen waarop samengewerkt wordt variëren. Gemeenten en culturele voorzieningen maken daarnaast vaak ook eigen keuzes.

Bespreekpunten

- In de regio zijn de publieksaantallen nog niet terug op het oude niveau van voor corona. Vooral grote groepen internationale toeristen, voornamelijk uit Azië, zijn nog niet in dezelfde aantallen teruggekeerd. Vooral de musea (en met name Museum Stoomtram) in de regio hebben hier last van.

- De regio heeft te kampen met vergrijzing. Dit veroorzaakt een knelpunt in de bezetting van de besturen en het vrijwilligersbestand van de culturele voorzieningen.
- Kenmerkend aan deze regio is de culturele programmering in kleine kerkjes. Er liggen kansen in meer samenwerking tussen deze kleinschalige podiumvoorzieningen en in meer afstemming van de programmering.
- De verwachte woningbouw is redelijk verspreid over de kernen in de regio, culturele voorzieningen zijn dat niet. Culturele voorzieningen zijn met name geclusterd in de gemeenten Hoorn en Enkhuizen terwijl de afstand tussen de gemeenten relatief groot is. Gaat dit in de toekomst (met name in Koggenland en Opmeer) knelpunten opleveren en zo ja, voor welke doelgroepen (zoals jongeren en 75 plus)?
- De belangrijkste trend in de regio is de toename van de exploitatiedruk bij culturele voorzieningen. Die wordt met name veroorzaakt door de stijgende energiekosten en personeelskosten. Gemeenten verwachten een terugloop van subsidies, terwijl de voorzieningen eigenlijk juist meer geld nodig hebben.
- De regio wil meer inzetten om de samenwerking tussen het welzijnsdomein en culturele instellingen te bevorderen.

9 Zaanstreek Waterland

9.1 Beschrijving en demografie

Zaanstreek Waterland bestaat uit zeven gemeenten: Edam-Volendam, Landsmeer, Oostzaan, Purmerend, Waterland, Wormerland en Zaanstad. Zie onderstaande kaart met een overzicht van de gemeenten.

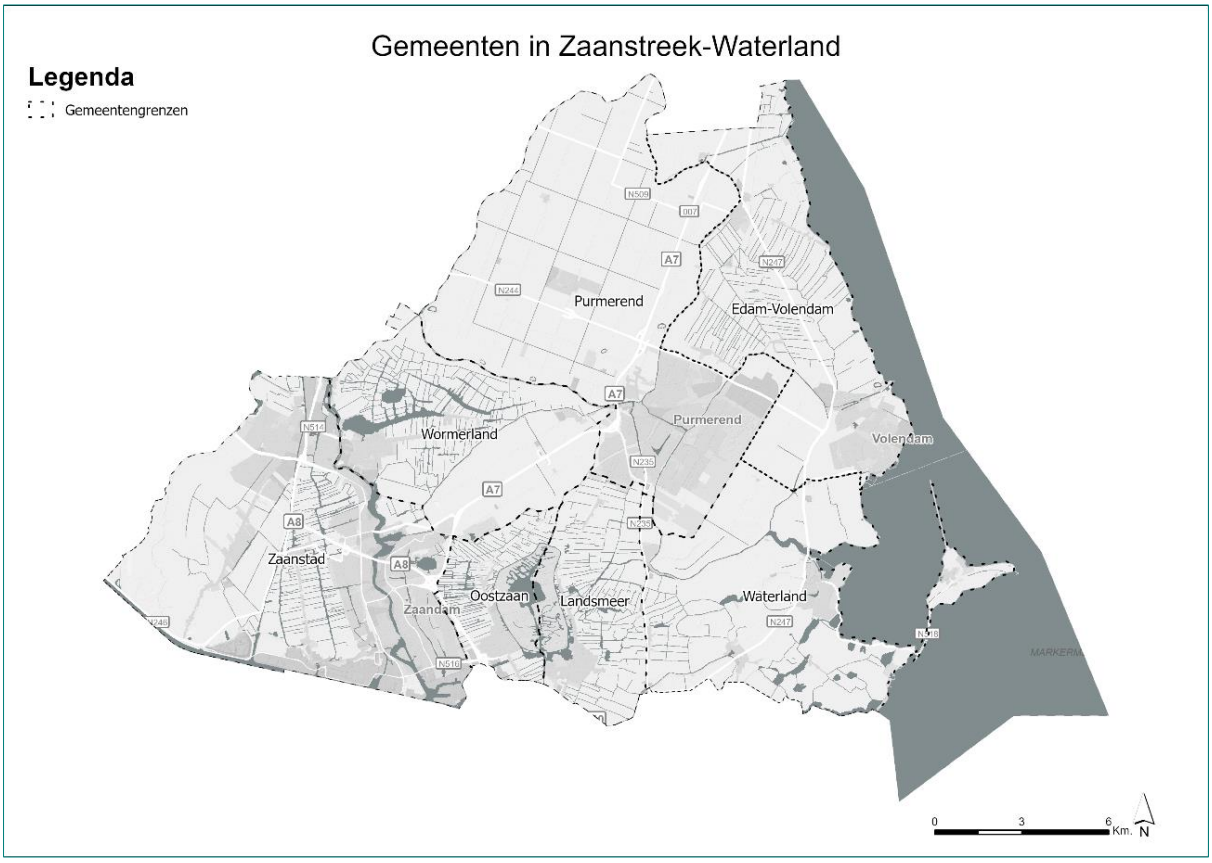

9.1.1 Bevolkingsopbouw

In onderstaande tabel staan de inwoneraantallen en het aantal huishoudens van de gemeenten in Zaanstreek Waterland op 1 januari 2024 en de prognose voor 2050.

Gemeenten	Inwoners	Prognose 2050	Huishoudens	Prognose 2050
Edam-Volendam	36.917	36.200	15.520	16.500
Landsmeer	11.661	12.300	4.986	5.200
Oostzaan	9.694	10.200	4.149	4.500
Purmerend	95.168	107.800	43.237	50.300
Waterland	17.525	19.000	7.842	9.000
Wormerland	16.552	17.800	7.363	8.200
Zaanstad	161.389	191.800	73.077	90.800
Totaal	**348.906**	**395.100**	**156.174**	**184.500**

Zaanstreek Waterland is in de provincie een regio met een verwachte groei in inwonertal. De groei is na Amsterdam en Amstelland-Meerlanden de grootste van de regio's in de provincie en vindt naar verwachting vooral plaats in Purmerend en Zaanstad. De verwachte toename van het aantal inwoners in deze regio komt voor rekening van buitenlandse en binnenlandse migratie en een lichte natuurlijke aanwas in Zaanstad. Binnen de provincie vindt met name een verhuisbeweging vanuit Amsterdam naar deze regio plaats.

Kijken we naar de leeftijdsopbouw dan zien we dat in de periode 2000-2024 in alle Noord-Hollandse regio's het aantal 65-74-jarigen en 75-plussers is gestegen (vergrijzing). Dit zien we in deze regio vooral in Waterland. In Zaanstad is ook een groei te zien van de leeftijdsgroep 20 – 65 jaar. De prognose is dat in deze regio de groep 75 jaar en ouder groeit en dat geldt in mindere mate ook voor de groep tot 19 jaar en die tussen 20 – 65 jaar (alleen in Zaanstad). De gemiddelde leeftijd in Zaanstreek Waterland ligt in 2024 tussen de 43 en 47 jaar.[6]

Vergeleken met de factsheet uit 2013 is de bevolkingsgroei in Waterland iets meer gestegen dan verwacht, de groei van het aantal inwoners in de Zaanstreek werd al in 2013 verwacht. De ontwikkeling in de leeftijdsopbouw is volgens verwachting.

9.1.2 Woningbouwopgave

De groei in de woningbehoefte in de regio Zaanstreek Waterland stijgt van 155.300 in 2024 met 26.900 in 2050. Het woningtekort in 2024 bedraagt 6.700 voor de hele regio. Om aan de toekomstige behoefte aan woningen te voldoen heeft de regio een woningbouwopgave van naar schatting 30.500 woningen tot 2050. Op onderstaande kaart staat een overzicht van de verwachte woningbouwlocaties in de regio. De opgave wordt naar verwachting met name gerealiseerd in Zaanstad (langs de Zaan, in kernen Assendelft en Krommenie) en Purmerend. Zie ook onderstaande kaart.

[6] De demografische prognose zoals opgesteld door de provincie Noord-Holland splitst deze regio op in Zaanstad en Waterland. Zie Provincie Noord-Holland, bevolkingsprognose 2024 – 2025 bevolking, huishoudens en woningbehoefte, 2024.

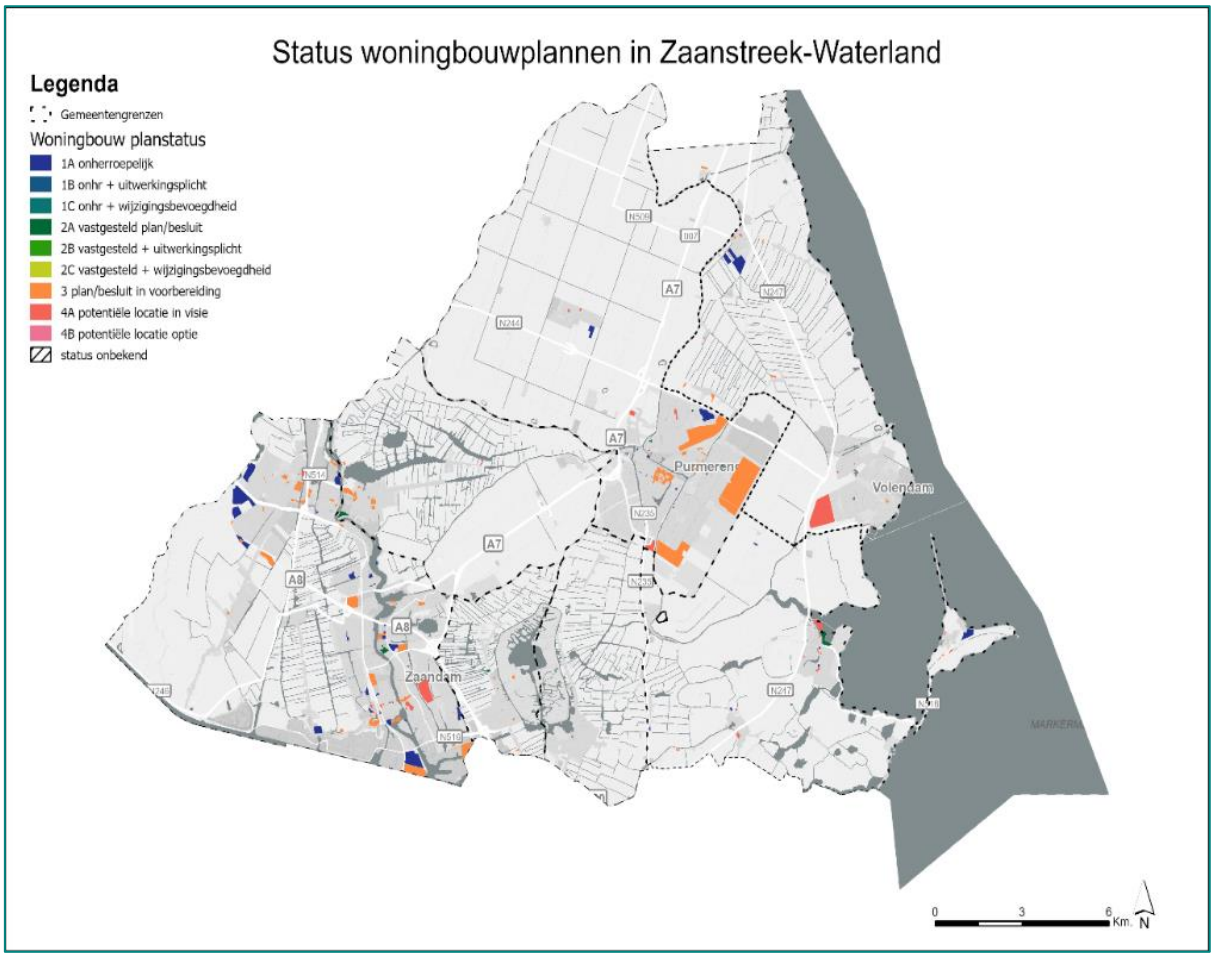

9.2 Aanbod culturele voorzieningen

Op basis van de definitie van culturele voorziening gebruikt in dit onderzoek zijn de voorzieningen in de provincie geïnventariseerd. In onderstaande tabel staat het aantal culturele voorzieningen in Zaanstreek Waterland. Ter vergelijking staan het aantal voorzieningen in de Metropoolregio Amsterdam en in de provincie Noord-Holland in de tabel. Voor iedere regio staat ook het aantal culturele voorzieningen per 100.000 inwoners weergegeven. De culturele voorzieningen zijn opgesplitst in verschillende categorieën.

Categorie	Zaanstreek Waterland	Per 100.000 inwoners Zaanstreek Waterland	MRA	Per 100.000 inwoners MRA	Provincie Noord-Holland	Per 100.000 inwoners provincie Noord-Holland
Archieven	2	0,6	8	0,4	11	0,4
Architectuurcentrum	1	0,3	6	0,3	8	0,3
Bibliotheken (vestigingen)	12	3,4	76	3,3	119	4,0
Bioscoop	2	0,6	12	0,5	17	0,6
Centra voor de kunsten en muziekscholen	6	1,7	38	1,7	50	1,7
Dansscholen	3	0,9	26	1,1	37	1,2
Festivals	8	2,3	37	1,6	44	1,5
Filmhuis	2	0,6	30	1,3	38	1,3
Kunstgalerieën en –expositieruimten	1	0,3	120	5,3	129	4,3
Kunstuitleencentra	1	0,3	8	0,4	10	0,3
Kunstzinnige vorming van amateurs (geen dansscholen)	4	1,1	61	2,7	68	2,3

Categorie	Zaanstreek Waterland	Per 100.000 inwoners Zaanstreek Waterland	MRA	Per 100.000 inwoners MRA	Provincie Noord-Holland	Per 100.000 inwoners provincie Noord-Holland
Musea	21	6,0	133	5,8	189	6,3
Poppodia	6	1,7	23	1,0	25	0,8
Theaters, podia en schouwburgen	5	1,4	103	4,5	117	3,9
Totaal	74	21,2	681	29,8	862	29,0

De regio heeft 74 culturele voorzieningen. Omgerekend naar het aantal voorzieningen per 100.000 inwoners valt op dat het aantal relatief lager ligt dan in de gehele provincie. Dat zien we onder andere terug bij de theaters, podia en schouwburgen, kunstgalerie en expositieruimte, kunstzinnige vorming van amateurs en filmhuizen. De regio heeft relatief meer poppodia.

9.2.1 Kaart Culturele Voorzieningen

Op onderstaande kaart staat een overzicht van de locaties van de culturele voorzieningen in Zaanstreek Waterland.

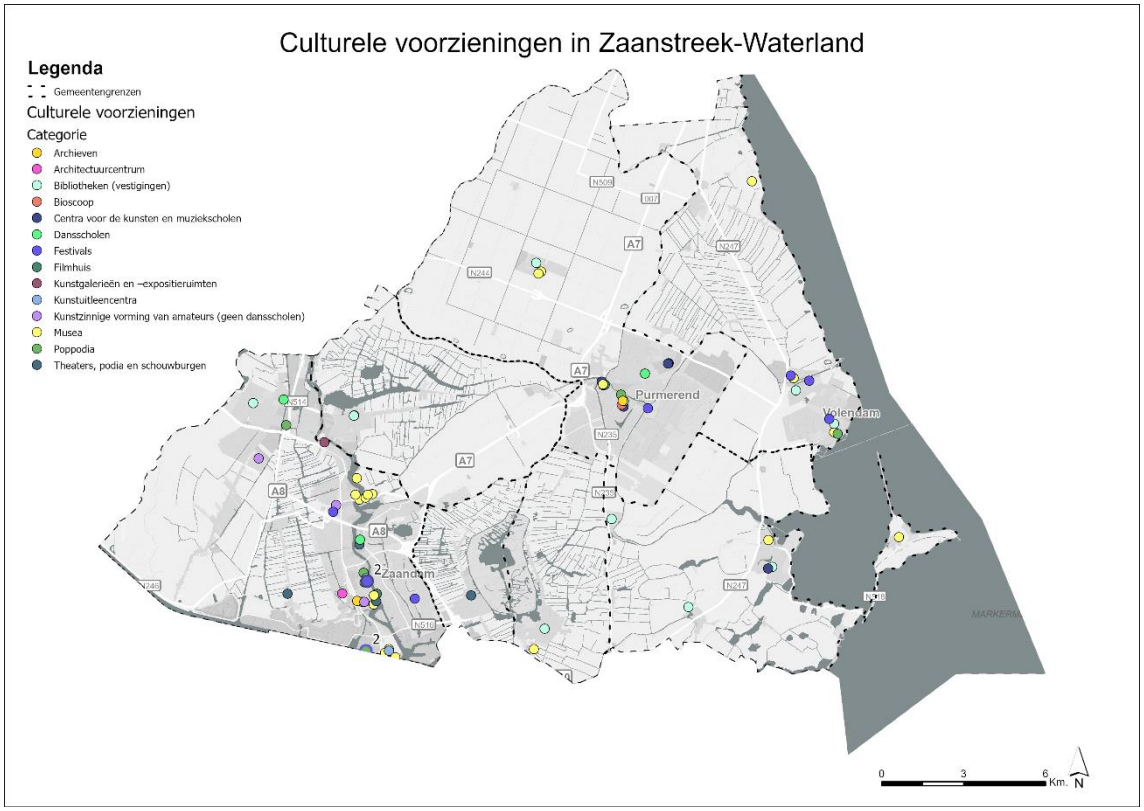

De spreiding van de instellingen komt in grote mate overeen met de kernen (een clustering in Edam Volendam, Purmerend en vooral in Zaanstad) en de verzorgingsgebieden (zie ook onderstaande kaart) in de regio. Daarnaast valt een clustering van musea op in Zaandam. In Landsmeer zijn weinig culturele voorzieningen.

9.2.2 Verzorgingsgebied

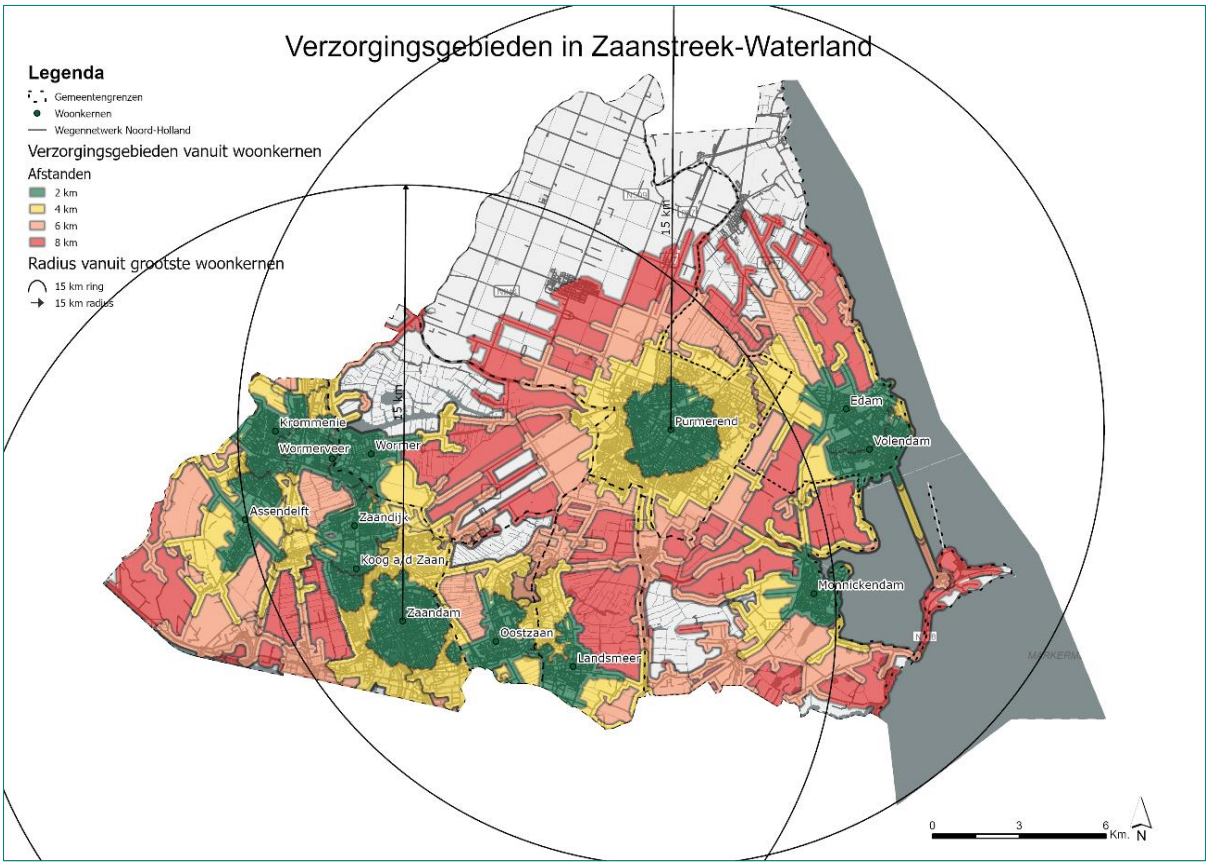

9.3 Vraag naar culturele voorzieningen

De vraag naar culturele voorzieningen wordt bepaald door de omvang en samenstelling van de bevolking en de omvang van het toerisme en bezoek aan de regio. De vraag wordt ook bepaald door de voorkeuren (gewenste cultuurbeleving) van inwoners en bezoekers. Op basis van de data in leefstijlvinder.nl hebben wij de leefstijlen van de inwoners van deze regio in beeld. Voor een beschrijving van de leefstijlen en de voorkeuren verwijzen wij naar pagina 32 van het Rapport Culturele Voorzieningen in Noord-Holland (2024) en de bijlage van dit rapport. Van toeristen is bekend dat zij bij cultuurbezoek met name musea en festivals bezoeken.

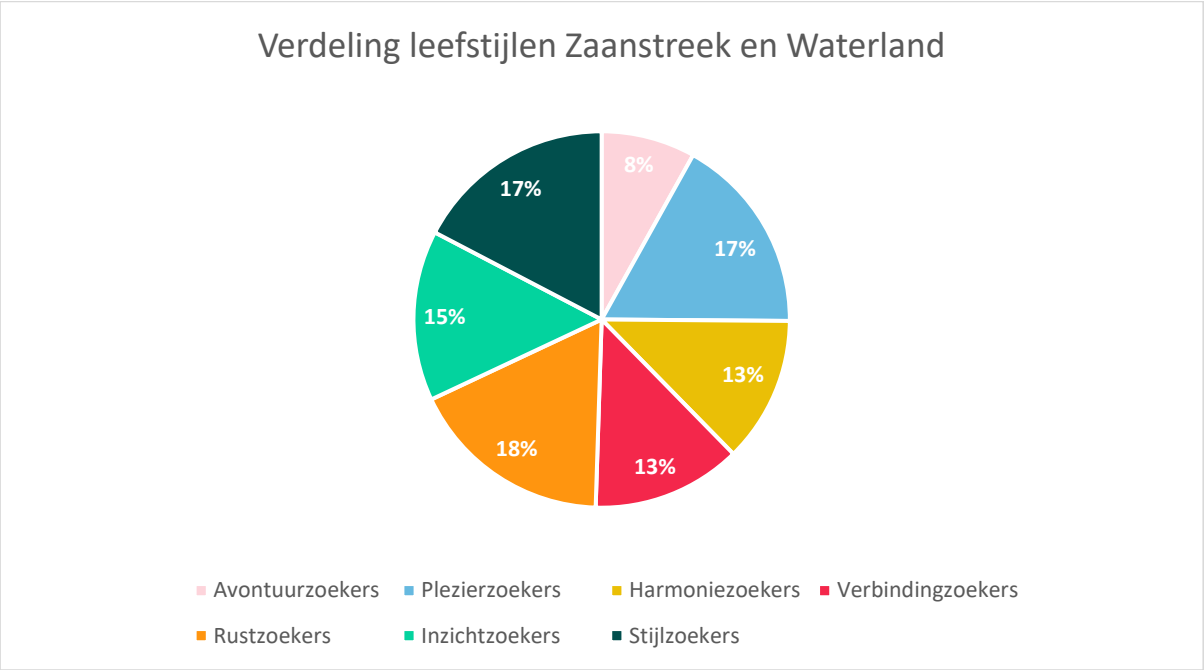

De rustzoekers vormen de grootste groep, op de voet gevolgd door stijlzoekers en plezierzoekers.

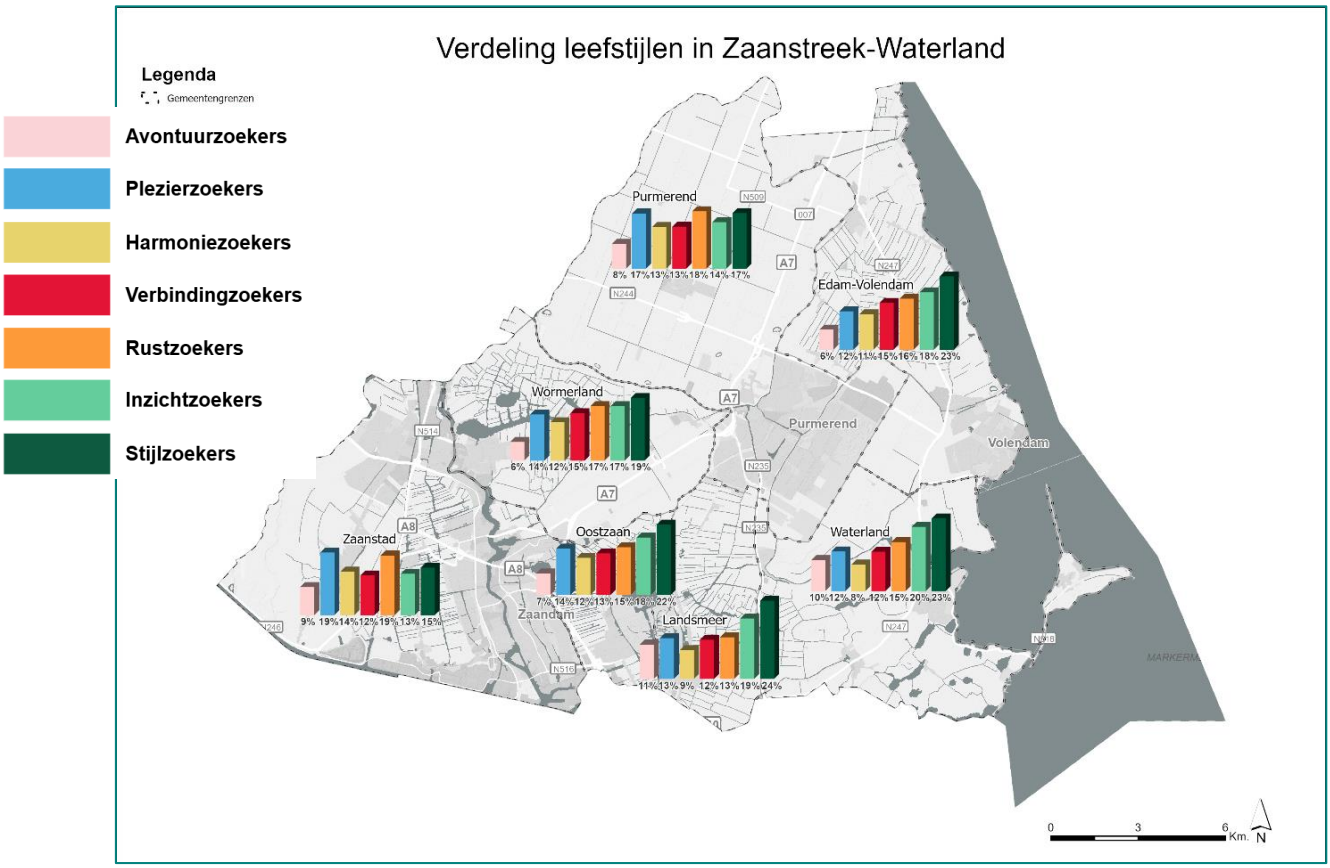

Leefstijl	Inwoners Zaanstreek Waterland (%)	Inwoners MRA (%)	Inwoners provincie NH (%)	Inwoners Nederland (%)
Avontuurzoekers	8%	22%	19%	11%
Plezierzoekers	17%	19%	18%	18%
Harmoniezoekers	13%	8%	9%	12%
Verbindingzoekers	13%	9%	10%	13%
Rustzoekers	18%	13%	14%	17%
Inzichtzoekers	15%	14%	14%	13%
Stijlzoekers	17%	15%	15%	16%

De verdeling in de regio Zaanstreek Waterland komt grotendeels overeen met de leefstijlverdeling in Nederland, met uitzondering van het percentage avontuurzoekers. Deze leefstijl komt in deze regio ook minder voor dan in de MRA en de provincie Noord-Holland. Vergeleken met de MRA als geheel zien we dat Zaanstreek Waterland vooral relatief meer harmonie-, rust- en verbindingszoekers en in mindere mate meer stijlzoekers heeft. Harmonie en rustzoekers zijn de leefstijlen die minder frequent aan cultuurbeleving doen, harmoniezoekers bezoeken bij voorkeur filmhuizen en bioscopen en theaters, rustzoekers hebben naast musea dezelfde voorkeur als harmoniezoekers. Verbindingszoekers bezoeken vaker dan gemiddeld theaters en musea. Stijlzoekers bezoeken muziek- en poppodia, filmhuizen en de bioscoop meer dan gemiddeld, daarnaast bezoeken zij musea.

9.4 Regionale aandachtspunten en scenario's

Spreiding en kenmerken cultureel voorzieningenniveau

Zaanstreek Waterland herbergt 74 culturele voorzieningen. Omgerekend naar het aantal voorzieningen per 100.000 inwoners, ligt het aantal relatief lager dan in de gehele provincie Noord-Holland. Deze ongelijkheid in de spreiding is voornamelijk zichtbaar in categorieën theaterpodia, schouwburgen, kunstgalerie en expositieruimte en filmhuizen. De meeste culturele instellingen zijn geconcentreerd in Purmerend en Zaanstad, terwijl andere gemeenten zoals Landsmeer veel minder voorzieningen hebben, wat uitdagingen oplevert voor inwoners die verder moeten reizen voor een breed aanbod aan culturele activiteiten.

Vraag-aanbodanalyse inwoners Zaanstreek Waterland

De regio Zaanstreek Waterland verwacht een significante bevolkingsgroei, met name in Purmerend en Zaanstad, gedreven door zowel binnenlandse als buitenlandse migratie, en een lichte natuurlijke aanwas. Deze groei brengt een diverse demografie met zich mee, waarbij een stijging te zien is in alle leeftijdsgroepen, met de sterkste verwachte groei onder 75-plussers. Deze veranderende demografische structuur beïnvloedt de vraag naar culturele voorzieningen. Oudere leeftijdsgroepen kunnen andere voorkeuren hebben, zoals een grotere waardering voor toegankelijke locaties dichtbij huis. Een deel van de nieuwbouw in deze regio vindt plaats in Assendelft, de vraag is of daar voldoende culturele voorzieningen in de nabije omgeving zijn. Harmonie- en rustzoekers, die een aanzienlijk deel van de bevolking uitmaken, tonen een voorkeur voor filmhuizen en theaters, voorzieningen die in deze regio relatief minder aanwezig zijn.

Scenario 1. Lokale gemeenschap en co-creatie

In dit scenario stellen gemeenten het vraaggericht werken /co-creatie van de eigen inwoners centraal.

Met dit scenario ontstaat een aanbod voor iedereen en dat leidt ertoe dat iedereen zich thuis kan voelen, met culturele voorzieningen die worden gecreëerd voor en door inwoners. Dit leidt tot een divers palet aan voorzieningen die een brede maatschappelijke waarde realiseren. In deze regio sluit de werkwijze bij cultuureducatie en amateurkunst nu vooral aan bij dit scenario.

Scenario 2. Incidentele samenwerking

In dit scenario werken gemeenten op regionaal niveau incidenteel samen met elkaar en met de grotere culturele voorzieningen om in te kunnen spelen op een groot en divers publiek van zowel inwoners als bezoekers.

In deze regio wordt door gemeenten samengewerkt voor de Muziekschool en de Bibliotheek. Voor deze culturele voorzieningen heeft de regio een gezamenlijke financiële koers uitgezet. Zo'n gezamenlijke koers is soms lastig te combineren met lokaal maatwerk. Gemeenten vinden lokaal maatwerk belangrijk. De gezamenlijke gemeenten in deze regio streven daarom naar een regionale basis met lokaal maatwerk.

Scenario 3. Afstemming beleid en programmering

In dit scenario stellen gemeenten in een regio zich ten doel om gezamenlijk cultuurbeleid te formuleren en om voorzieningen te bewegen om hun programmering op elkaar af te stemmen.

De regio legt dit scenario ook op de MRA. Binnen de MRA is de ambitie geformuleerd dat voorzieningen samenwerken en naar elkaar verwijzen. Dit vindt op kleine schaal plaats, maar de onderlinge concurrentie tussen culturele voorzieningen staat de afstemming en het doorverwijzen van het publiek soms in de weg. Een ideaal zou zijn dat er één groot verhaal van en voor de regio komt.

Scenario 4. Autonomie van gemeenten en instellingen

In dit scenario staan de eigen doelen en afwegingen van gemeenten centraal. De gemeentelijke inhoudelijke doelstellingen met betrekking tot het eigen culturele voorzieningenniveau hebben meer prioriteit dan samenwerking en afstemming in regionaal verband.

In de regio is dit de huidige praktijk, waarbij gemeenten hun eigen cultuurbeleid realiseren op basis van de eigen identiteit, de in de gemeente aanwezige culturele voorzieningen en inspraak van inwoners. Op bepaalde onderdelen stemmen gemeenten het beleid af zoals beschreven onder scenario 2 en 3.

Bespreekpunten

- Musea en filmhuizen in de regio trekken meer bezoekers, variërend van lokaal tot internationaal (musea), deels afkomstig van de cruiseschepen die in Zaanstad aanmeren. De kleinere voorzieningen en ook enkele podia zijn nog niet geheel hersteld van de daling in bezoekersaantallen door de pandemie.
- De gemeente Zaanstad zet vooral in op jongere doelgroepen, met speciale subsidies om de participatie van deze doelgroep in cultuur te vergroten. Daarentegen biedt het poppodium in Purmerend een programma dat een wat oudere doelgroep aanspreekt, vooral mensen tussen de 30 en 50 jaar.

- Zowel Zaanstad als Purmerend kampen met financiële uitdagingen. De exploitatiedruk bij voorzieningen neemt toe door onvoldoende indexatie om de stijgende kosten te dekken. De gemeenten verwachten ook te moeten bezuinigingen. De situatie is kritisch, aangezien beide gemeenten in deze regio als centrumgemeenten worden beschouwd. Door de nabijheid van Amsterdam ziet Zaanstad de rol als centrumgemeente cultuur als een uitdaging en plaatst daar ook vraagtekens bij.
- Culturele voorzieningen in deze regio zijn meer zichtbaar door sociale media dan tien jaar geleden, waarbij grotere voorzieningen ook de kleinere helpen promoten. Netwerkbijeenkomsten voor leren en ontwikkelen zijn in gang gezet, toch blijven sommige kleinere verenigingen achter in deze digitale transitie.
- In Purmerend groeit het culturele aanbod voor een diverse gemeenschap, inclusief ervaringsplekken bij culturele voorzieningen voor vluchtelingen. In Zaanstad bieden met name de culturele voorzieningen in Zaandam een divers aanbod. In de kleine kernen is bij de kleine culturele voorzieningen ook wat weerstand. Dat bevordert de onderlinge samenwerking niet.

10 Zuid-Kennemerland

10.1 Beschrijving en demografie

De regio Zuid-Kennemerland bestaat uit vier gemeenten: Bloemendaal, Haarlem, Heemstede en Zandvoort. Zie onderstaande kaart met een overzicht van de gemeenten.

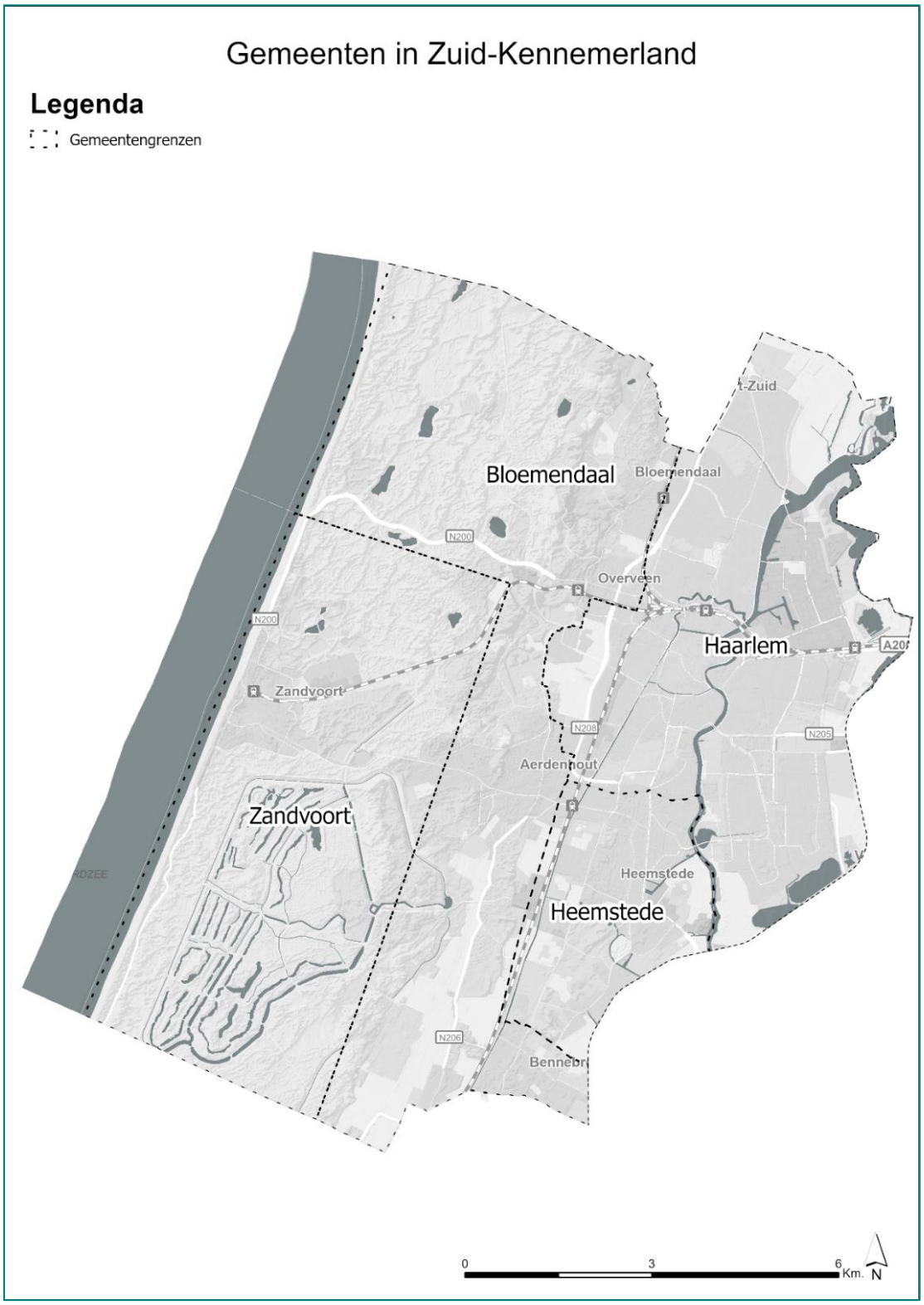

10.1.1 Bevolkingsopbouw

In onderstaande tabel staan de inwoneraantallen en het aantal huishoudens van de gemeenten in Zuid-Kennemerland op 1 januari 2024 en de prognose voor 2050.

Gemeenten	Inwoners	Prognose 2050	Huishoudens	Prognose 2050
Bloemendaal	23.786	24.900	10.067	10.700
Haarlem	167.636	187.500	80.862	94.800
Heemstede	27.593	27.500	12.250	12.900
Zandvoort	17.469	18.500	8.845	9.500
Totaal	**236.484**	**258.400**	**112.024**	**127.900**

De verwachte toename van het aantal inwoners in deze regio komt vooral voor rekening van de binnenlandse migratie (met name door een verhuisbeweging vanuit Amsterdam en (in mindere mate) Amstelland-Meerlanden) en buitenlandse migratie (kennismigranten/expats, arbeidsmigranten en statushouders).

Kijken we naar de leeftijdsopbouw dan zien we dat in de periode 2000-2024 in alle Noord-Hollandse regio's het aantal 65-74-jarigen en 75-plussers is gestegen (vergrijzing). Alleen in Zuid-Kennemerland, Amstelland-Meerlanden en Amsterdam is de bevolking van 19 jaar en jonger significant gegroeid (vergroening). De gemiddelde leeftijd in Zuid-Kennemerland is 45 jaar.

Vergeleken met de factsheet uit 2013 is de bevolkingsgroei groter dan verwacht, de ontwikkeling in de leeftijdsopbouw is volgens verwachting.

10.1.2 Woningbouwopgave

De woningbehoefte in deze regio bedraagt in 2024 en 2050:

Gemeenten	2024	Prognose 2050
Bloemendaal	9.800	10.800
Haarlem	80.100	93.500
Heemstede	12.200	12.800
Zandvoort	8.800	9.500

Het verwachte tekort aan woningen is 4.800 voor de hele regio. Om aan de stijgende vraag naar woningen te voldoen, heeft de regio een woningbouwopgave. Op onderstaande kaart staat een overzicht van de verwachte woningbouwlocaties in Zuid-Kennemerland. Daaruit blijkt dat de opgave vooral in aan de oostkant van de regio en met name in Haarlem en Heemstede wordt gerealiseerd.

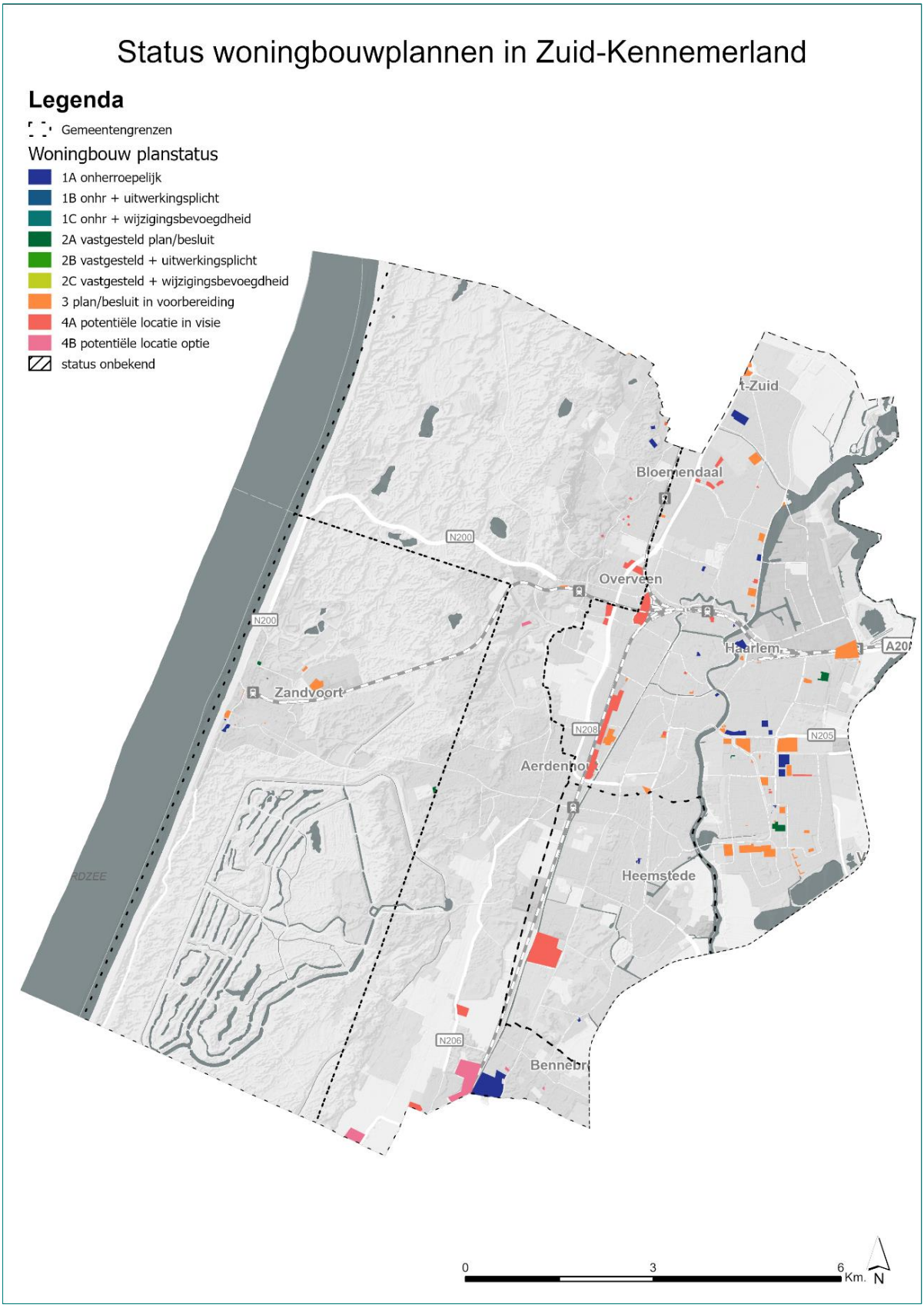

10.2 Aanbod culturele voorzieningen

Op basis van de definitie van culturele voorziening gebruikt in dit onderzoek zijn de voorzieningen in de provincie geïnventariseerd. In onderstaande tabel staat het aantal culturele voorzieningen in Zuid-

Kennemerland. Ter vergelijking staat het aantal voorzieningen in de Metropoolregio Amsterdam en in de provincie Noord-Holland in de tabel. Voor iedere regio staat ook het aantal culturele voorzieningen per 100.000 inwoners weergegeven. De culturele voorzieningen zijn opgesplitst in verschillende categorieën.

Categorie	Zuid-Kennemerland	Per 100.000 inwoners Zuid-Kennemerland	MRA	Per 100.000 inwoners MRA	Provincie Noord-Holland	Per 100.000 inwoners provincie Noord-Holland
Archieven	1	0,4	8	0,4	11	0,4
Architectuurcentrum	1	0,4	6	0,3	8	0,3
Bibliotheken (vestigingen)	8	3,4	76	3,3	119	4,0
Bioscoop	2	0,8	12	0,5	17	0,6
Centra voor de kunsten en muziekscholen	3	1,3	38	1,7	50	1,7
Dansscholen	6	2,5	26	1,1	37	1,2
Festivals	3	1,3	37	1,6	44	1,5
Filmhuizen	2	0,8	30	1,3	38	1,3
Kunstgalerieën en –expositieruimten	6	2,5	120	5,3	129	4,3
Kunstuitleencentra	1	0,4	8	0,4	10	0,3
Kunstzinnige vorming van amateurs (geen dansscholen)	2	0,8	61	2,7	68	2,3
Musea	10	4,2	133	5,8	189	6,3
Poppodia	1	0,4	23	1,0	25	0,8
Theaters, podia en schouwburgen	10	4,2	103	4,5	117	3,9
Totaal	**56**	**23,7**	**681**	**29,8**	**862**	**29,0**

De regio heeft 56 culturele voorzieningen. Omgerekend naar het aantal voorzieningen per 100.000 inwoners valt op dat het aantal relatief iets lager ligt dan in de gehele provincie. Dat zien we onder andere terug bij poppodia, musea, kunstgaleries, kunstzinnige vorming en filmhuizen.

10.2.1 Kaart Culturele Voorzieningen

Op onderstaande kaart staat een overzicht van de locaties van de culturele voorzieningen in Zuid-Kennemerland.

Er is een duidelijke clustering van culturele voorzieningen te zien in Haarlem, de bibliotheken zijn het meest verspreid in de regio. Vooral Zandvoort heeft een beperkt aantal culturele voorzieningen.

Culturele voorzieningen in Zuid-Kennemerland

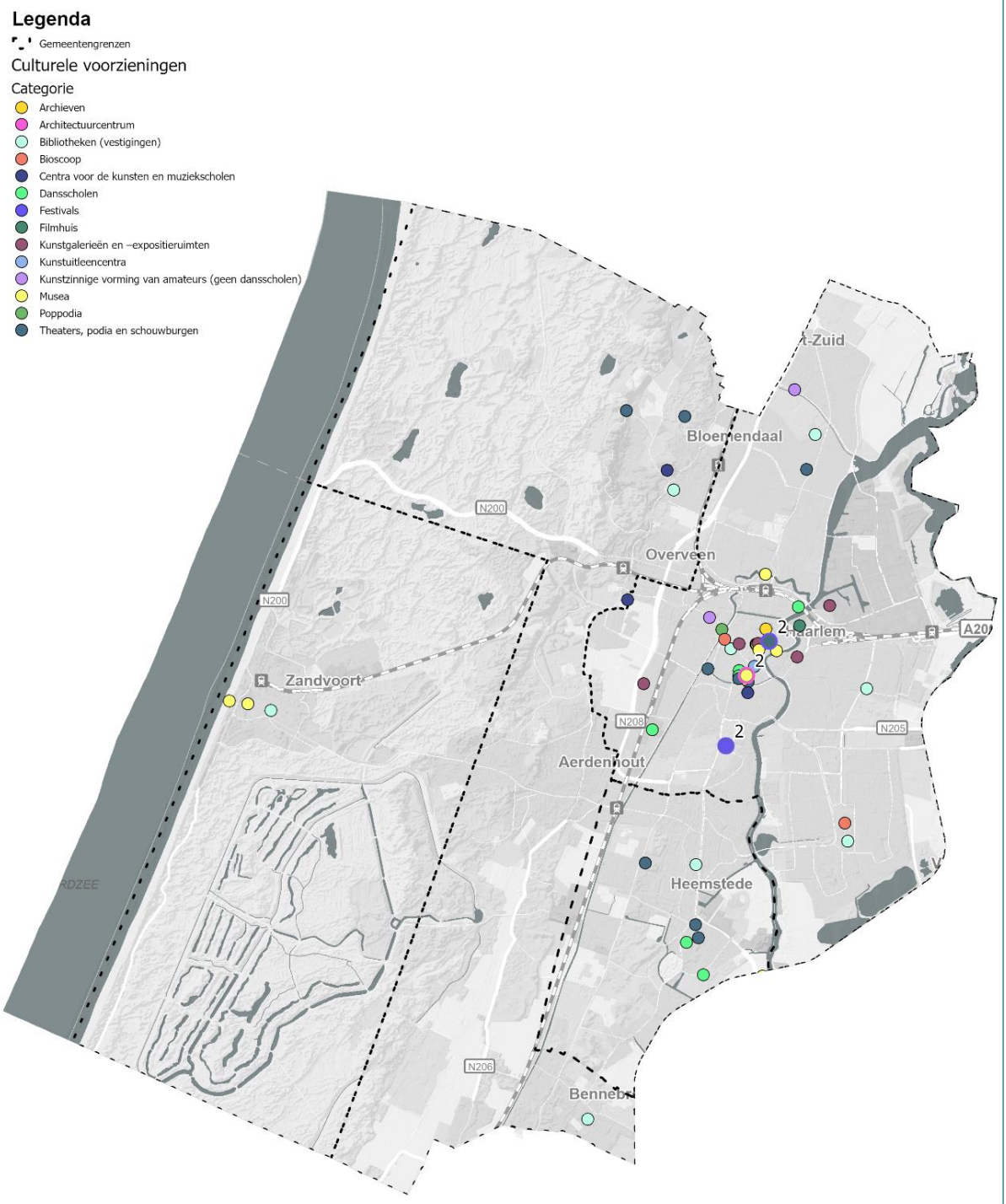

10.2.2 Verzorgingsgebied

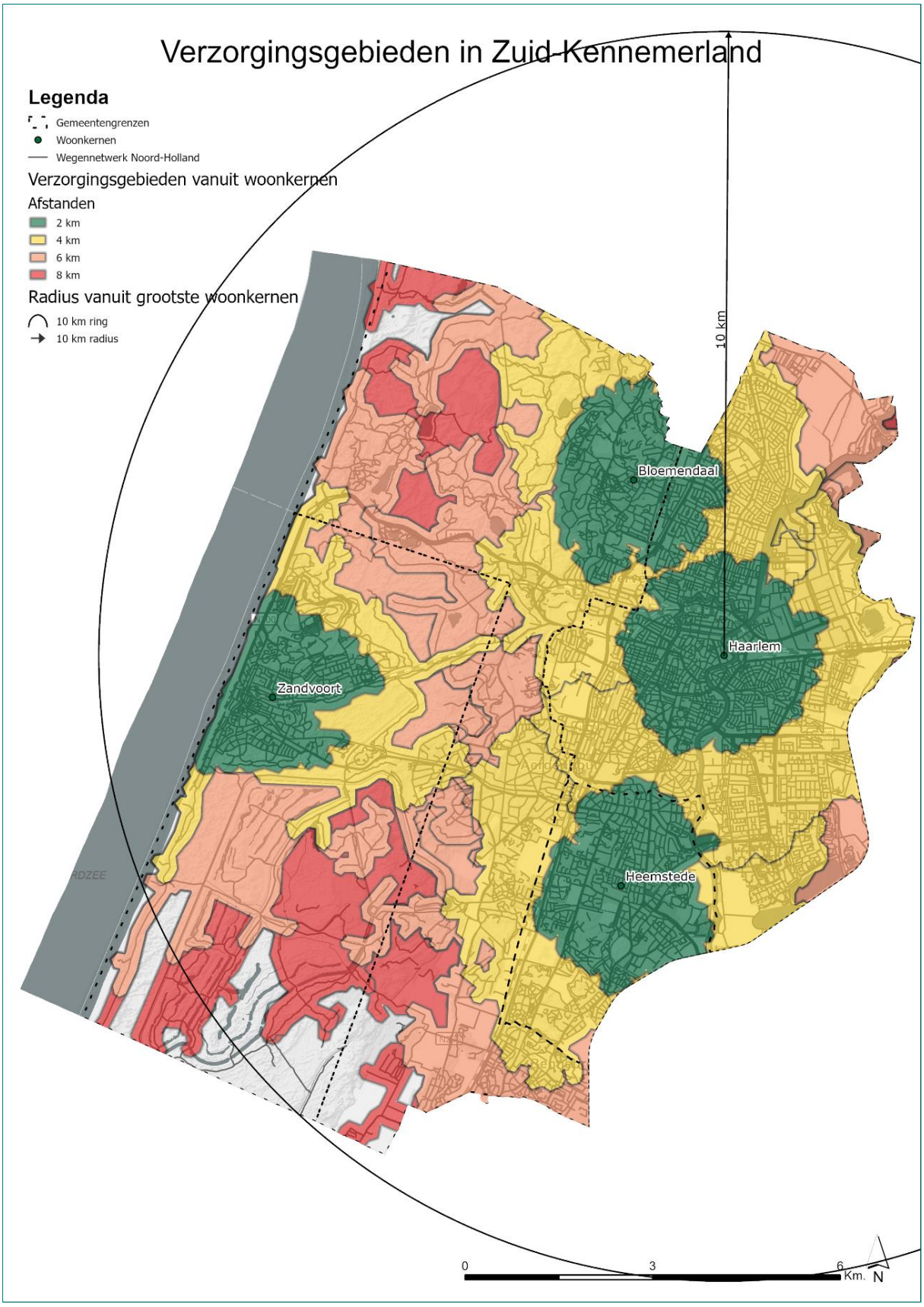

Zandvoort ligt op grotere afstand van de andere kernen in de gemeente. De inwoners van Zandvoort moeten relatief verder reizen voor een bezoek aan culturele voorzieningen. Inwoners van Bloemendaal en Heemstede kunnen gebruik maken van de culturele voorzieningen in Haarlem.

10.3 Vraag naar culturele voorzieningen

De vraag naar culturele voorzieningen wordt bepaald door de omvang en samenstelling van de bevolking en de omvang van het toerisme en bezoek aan de regio. De regio Zuid Kennemerland is een regio die aantrekkelijk is voor toeristen en bezoekers. De vraag wordt ook bepaald door de voorkeuren (gewenste cultuurbeleving) van inwoners en bezoekers. Op basis van de data in leefstijlvinder.nl hebben wij de leefstijlen van de inwoners van deze regio in beeld. Voor een beschrijving van de leefstijlen en de voorkeuren verwijzen wij naar pagina 32 van het Rapport Culturele Voorzieningen in Noord-Holland (2024) en de bijlage van dit rapport. Van toeristen is bekend dat zij bij cultuurbezoek met name musea en festivals bezoeken.

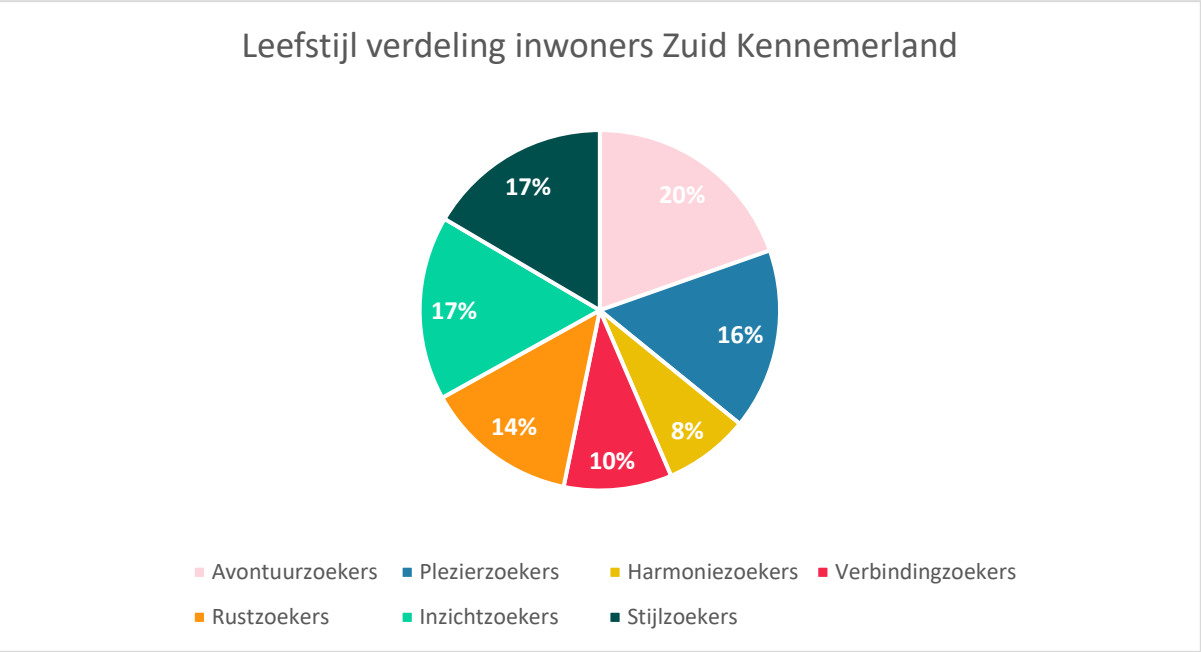

De avontuurzoekers, plezierzoekers, stijlzoekers en inzichtzoekers zijn relatief meer aanwezig dan de andere leefstijlen.

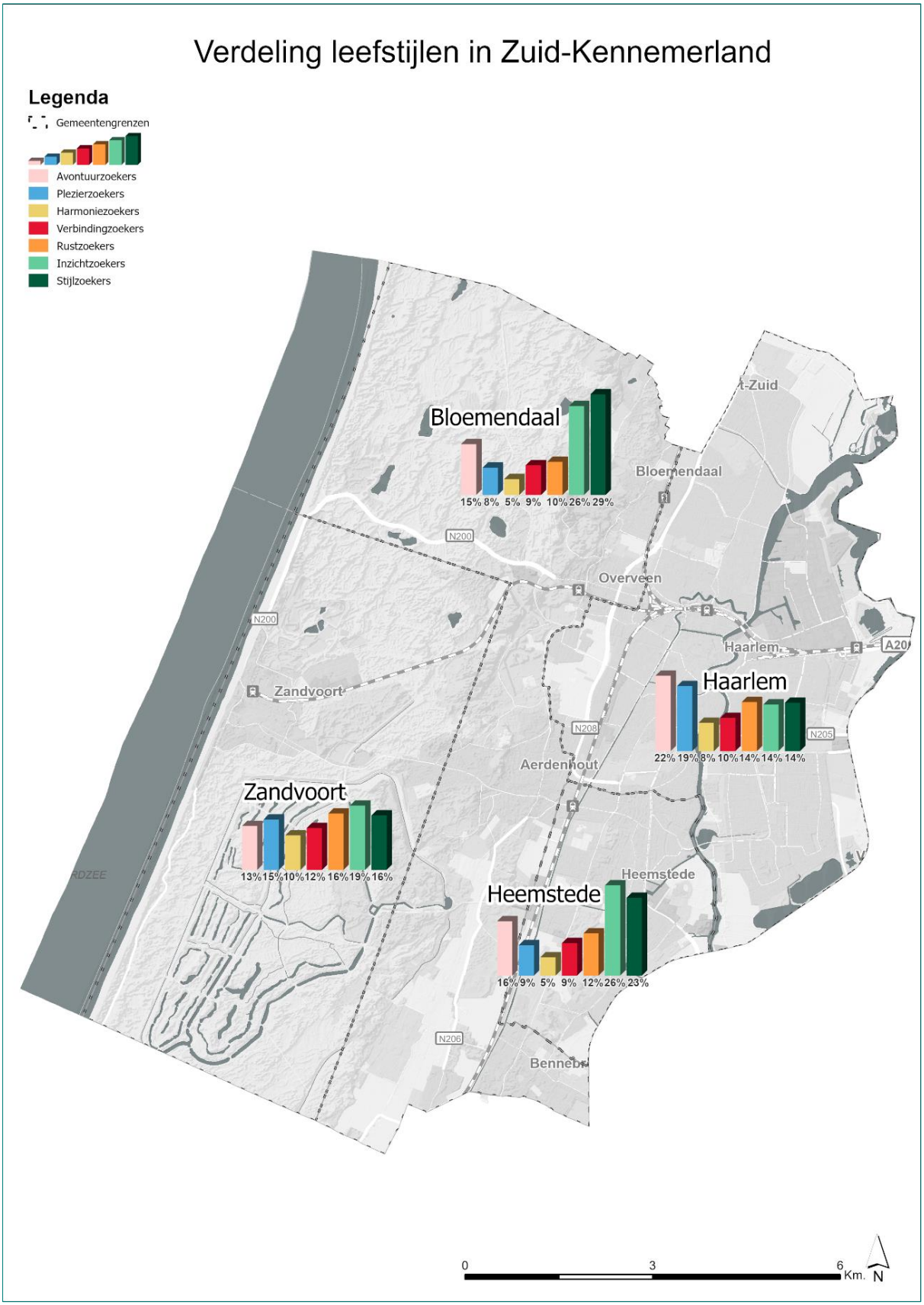
Verdeling leefstijlen in Zuid-Kennemerland
Legenda
Gemeentengrenzen
Avontuurzoekers
Plezierzoekers
Harmoniezoekers
Verbindingzoekers
Rustzoekers
Inzichtzoekers
Stijlzoekers
Bloemendaal
15% 8% 5% 9% 10% 26% 29%
Haarlem
22% 19% 8% 10% 14% 14% 14%
Zandvoort
13% 15% 10% 12% 16% 19% 16%
Heemstede
16% 9% 5% 9% 12% 26% 23%
Bloemendaal
Overveen
Haarlem
Zandvoort
Aerdenhout
Heemstede
N200
N208
N205
N206
0
3
6
Km.
N

Leefstijl	Inwoners Zuid Kennemerland (%)	Inwoners MRA (%)	Inwoners provincie NH (%)	Inwoners Nederland (%)
Avontuurzoekers	20%	22%	19%	11%
Plezierzoekers	16%	19%	18%	18%
Harmoniezoekers	8%	8%	9%	12%
Verbindingzoekers	10%	9%	10%	13%
Rustzoekers	14%	13%	14%	17%
Inzichtzoekers	17%	14%	14%	13%
Stijlzoekers	17%	15%	15%	16%

Vergeleken met de gehele MRA, Noord-Holland en Nederland zien we dat Zuid Kennemerland net als de gehele provincie relatief veel avontuurzoekers kent. Avontuurzoekers bezoeken alle culturele voorzieningen (musea, theaters, filmhuizen en bioscopen, muziek- en theaterfestivals en concertzalen en poppodia) vaker dan gemiddeld. Ook stijlzoekers (film, bioscoop, muziek en festivals, musea) en inzichtzoekers (musea) zijn cultuurliefhebbers. Plezierzoekers houden van film en festivals.

10.4 Regionale aandachtspunten en scenario's

Spreiding en kenmerken cultureel voorzieningenniveau in Zuid-Kennemerland

Zuid-Kennemerland heeft een rijke variatie aan culturele voorzieningen, waaronder instellingen met (inter-) nationale allure, zoals de musea in Haarlem. Ondanks de aanwezigheid van diverse instellingen is, omgerekend naar het aantal voorzieningen per 100.000 inwoners, het aantal (56) relatief iets lager dan in de gehele provincie. Dat zien we onder andere terug bij poppodia (slechts één), musea, kunstgaleries, kunstzinnige vorming en filmhuizen. Culturele voorzieningen zijn vooral geconcentreerd in Haarlem, wat de stad een centrale rol geeft in het culturele landschap van de regio. De andere gemeenten zoals Bloemendaal, Heemstede en Zandvoort hebben minder culturele voorzieningen. Inwoners moeten naar Haarlem voor een breed cultureel aanbod. De inwoners van Zandvoort moeten relatief een grote afstand afleggen om gebruik te maken van de culturele voorzieningen die niet in Zandvoort zijn.

Vraag-aanbodanalyse inwoners

De demografische prognoses wijzen op een gestage bevolkingsgroei tot 2050, met name door binnenlandse en buitenlandse migratie. Deze groei is geconcentreerd in Haarlem en de andere grotere kernen. Er is vergrijzing, wat de vraag naar bepaalde culturele voorzieningen kan beïnvloeden; oudere inwoners (75 plus) hebben mogelijk meer interesse in laagdrempelige culturele voorzieningen in de buurt.

In Zuid-Kennemerland komen de leefstijlen avontuurzoekers en stijlzoekers relatief gezien het meest voor. Deze leefstijlen zijn cultuurliefhebbers en bezoeken culturele voorzieningen vaker dan gemiddeld. Avontuurzoekers bezoeken alle culturele voorzieningen (musea, theaters, filmhuizen en bioscopen, muziek- en theaterfestivals en concertzalen en poppodia) vaker dan gemiddeld. Ook stijlzoekers (film, bioscoop, muziek en festivals, musea) en inzichtzoekers (musea) zijn cultuurliefhebbers. Plezierzoekers houden van film en festivals. Bij veel soorten culturele voorzieningen liggen dus kansen in de regio.

Scenario 1. Lokale gemeenschap en co-creatie

In dit scenario stellen gemeenten het vraaggericht werken /co-creatie van de eigen inwoners centraal.

In de regio wordt vooral aanbodgericht gewerkt, maar er is een uitgesproken wens om in de toekomst meer vraaggericht te werken door middel van co-creatie met de inwoners. De wensen en behoeften van inwoners komen dan meer centraal te staan bij de ontwikkeling van culturele initiatieven en culturele voorzieningen. Deze nieuwe focus zal vooral spelen in de kleinere gemeenten en in de wijken in Haarlem.

Scenario 2. Incidentele samenwerking

In dit scenario werken gemeenten op regionaal niveau incidenteel samen met elkaar en met de grotere culturele voorzieningen om in te kunnen spelen op een groot en divers publiek van zowel inwoners als bezoekers.

Haarlem is het cultureel centrum van de regio met de meeste culturele voorzieningen. Haarlem kan en wil incidenteel samenwerken met de naburige gemeenten. Incidentele samenwerking ligt ook voor de hand tussen de grotere culturele voorzieningen in de regio. Dit kan leiden tot een groter en divers publiek voor de voorzieningen. Op dit moment wordt al samengewerkt in het strategisch huisvestingsplan en broedplaatsen. Ook werkt de regio samen voor de bibliotheek.

Scenario 3. Afstemming beleid en programmering

In dit scenario stellen gemeenten in een regio zich ten doel om gezamenlijk cultuurbeleid te formuleren en om voorzieningen te bewegen om hun programmering op elkaar af te stemmen.

In met name Haarlem heeft de gemeente cultuurbeleid op gemeentelijk niveau waarbij wordt afgestemd met de culturele voorzieningen in de stad. Haarlem onderschrijft het belang van samenwerking en afstemming, maar vooral binnen de lokale context. Een toekomstig streven om regionaal cultuurbeleid te formuleren en de programmering op elkaar af te stemmen zou een volgende stap kunnen zijn met de huidige lokale praktijk als voorbeeld. Samenwerking moet daarbij vooral gericht zijn op het optimaliseren van het cultureel aanbod in de regio.

Scenario 4. Autonomie van gemeenten en instellingen

In dit scenario staan de eigen doelen en afwegingen van gemeenten centraal. De gemeentelijke inhoudelijke doelstellingen met betrekking tot het eigen culturele voorzieningenniveau hebben meer prioriteit dan samenwerking en afstemming in regionaal verband.

In deze regio hebben de inhoudelijke doelstellingen van de individuele gemeenten prioriteit. Wel kijken gemeenten ook over de gemeentegrenzen heen. Heemstede stimuleert culturele voorzieningen om op specifieke thema's contact te zoeken met andere voorzieningen buiten de gemeentegrenzen. Haarlem, hoewel het open staat voor samenwerking, legt ook sterke nadruk op lokale besluitvorming en het bereiken van eigen doelstellingen van het cultuurbeleid in de gemeente. Heemstede legt de nadruk op het stimuleren van de maakcultuur.

Bespreekpunten

- Het Teylers Museum kan als voorbeeld dienen voor het herstel van bezoekcijfers na corona. De succesfactoren van het museum kunnen gedeeld worden met de andere culturele voorzieningen in de regio (en de provincie). Ook zij kunnen deze dan gebruiken.
- Vraagpunt is hoe instellingen kunnen inspelen op de groeiende expatgemeenschap in de regio, ook in relatie tot taalgebonden aanbod en het niet taalgebonden aanbod.
- Digitalisering is een belangrijk onderwerp. Ook hier kan kennisopbouw en kennisdeling tussen culturele voorzieningen het publieksbereik vergroten. Bijvoorbeeld door digitale marketing en kansen en uitdagingen voor online communicatie.
- De exploitatiedruk neemt toe, de kosten voor voorzieningen blijven stijgen en de subsidies nemen niet toe. Dit vraagt veel van de zakelijke kwaliteiten van culturele voorzieningen en die zijn niet overal op orde. Behoefte aan meer samenwerking tussen culturele voorzieningen, de inzet van mentorships en kennisdeling.
- Er is een tekort aan vrijwilligers die zich langdurig willen inzetten voor voorzieningen. Daarom is ondersteuning op vrijwilligersbeleid belangrijk. Ook zien gemeenten dat er steeds meer stagiairs werkzaam zijn bij culturele voorzieningen.

Bijlage 1 Leefstijlen

Deze uitleg over leefstijlen is afkomstig uit deel I van het onderzoek naar de culturele voorzieningen in de provincie Noord-Holland.

Leefstijlen

Wat in 2013 de leefstijlen van Smart Agent waren, heten nu de BSR-leefstijlen. Iedereen heeft alle vier de componenten in bepaalde mate in zich. Eén '*kleur*' is echter dominant, deze '*kleur*' benoemen we dan als 'de kleur' van de persoon. De provincie Noord-Holland heeft (samen met andere provincies) aan deze indeling vragen over vrijetijdsbesteding toegevoegd en daaruit zijn de leefstijlen voor vakantie en vrije tijd voortgekomen. Deze leefstijlen zijn in opdracht van de provincies nader gespecificeerd naar het gebruik van kunst en cultuur.

Hieronder volgt een korte beschrijving van elk van de zeven leefstijlen[7].

Avontuurzoeker

De Avontuurzoeker is een echte cultuurliefhebber en onderneemt een culturele activiteit om geïnspireerd te worden, plezier te hebben/leuke dingen te doen en om iets nieuws te beleven. De Avontuurzoeker vindt het belangrijk om iets bijzonders/exclusiefs te zien, nieuwe perspectieven en culturen te leren kennen en geprikkeld te worden. Alle activiteiten en voorzieningen om cultuur te ondernemen vallen bij de Avontuurzoeker in de smaak.

Avontuurzoeker in cijfers

- 11% van de Nederlanders is een Avontuurzoeker.
- Avontuurzoekers zijn iets vaker vrouw (59%), en relatief vaak 18-29 jaar (24%) of 50+ (47%) en alleenstaand (34%).
- Ze zijn relatief hoog opgeleid (61%).

Bezoekt graag de volgende culturele locaties

Meest gegeven antwoord:

1. Erfgoedlocaties (69%)
2. Musea (67%)
3. Theaters (61%)
4. Filmhuizen en bioscopen (61%)

Meest onderscheidend: alle locaties (erfgoedlocaties, musea, theaters, filmhuizen en bioscopen, muziek- en theaterfestivals en concertzalen en poppodia) bezoeken zij vaker (heel) graag dan gemiddeld.

[7] Afkomstig uit Toolkit, deel 1; Cultuur- en erfgoedbeleving.

Plezierzoekers

Plezierzoekers zijn gezelligheidsdieren. Cultuurbezoek staat voor deze leefstijl dan ook gelijk aan quality time met partner, gezin en vrienden. Zij bezoeken voornamelijk cultuur en erfgoed om plezier te hebben en leuke dingen te doen met een gezelschap. Ook nieuwe mensen leren kennen is een typisch motief voor de Plezierzoeker. Bovendien vinden Plezierzoekers het belangrijker dan gemiddeld dat een cultuurbezoek kindvriendelijk is. Plezierzoekers zijn wat minder te porren voor musea, maar onder de juiste voorwaarden kunnen zij dit toch waarderen. Enthousiaster zijn ze echter over bioscopen, festivals, concerten en andere muziekvoorstellingen.

Plezierzoekers in cijfers

- 18% van de Nederlanders is een Plezierzoeker.
- Veelal jongeren tussen 18 en 34 jaar (55%), en veel minder 50+ (18%).
- Veel gezinnen met kinderen (25%).

Bezoekt graag de volgende culturele locaties

Meest gegeven antwoord:

1. Filmhuizen en bioscopen (65%)
2. Muziek- en theaterfestivals (61%)

Meest onderscheidend: bezoekt vaker (heel) graag muziek- en theaterfestivals dan gemiddeld, minder vaak musea.

Harmoniezoekers

Voor de Harmoniezoeker is de sociale component van cultuurbezoek de belangrijkste motivatie. Lekker gezellig samen op pad met vrienden of familie! Daarbij vinden ze het eigenlijk niet zo belangrijk dat ze nieuwe dingen leren en ervaren of inhoudelijk geprikkeld worden. De Harmoniezoeker maak je vooral blij met een bioscoopbezoek of een theatervoorstelling. Met name musea en erfgoedlocaties staan lager op het wensenlijstje van Harmoniezoekers.

Harmoniezoekers in cijfers

- 12% van de Nederlanders is een Harmoniezoeker.
- Vaker vrouwen (78%), in de leeftijd 35-54 jaar (42%), laag-midden opgeleid.
- Vaker tweepersoonshuishoudens 50-64 jaar (27%) of met kinderen tot 12 jaar (19%).

Bezoekt graag de volgende culturele locaties

Meest gegeven antwoord:

1. filmhuizen en bioscopen (50%)
2. theaters (45%)

Meest onderscheidend: bezoekt minder vaak concertzalen en poppodia, musea (inclusief beeldentuinen) en erfgoedlocaties dan gemiddeld.

Verbindingszoekers

De Verbindingszoeker combineert graag het nuttige met het aangename. Zowel nieuwe culturen, streken leren kennen en kennis opdoen, als gezelligheid met vrienden en familie zijn voor hen belangrijk bij cultuurbezoek. Verbindingszoekers houden van een rustige cultuurbeleving. Zij worden enorm enthousiast van erfgoed.

Verbindingszoekers in cijfers

- 13% van de Nederlanders is een Verbindingszoeker.
- Evenwichtige verdeling tussen mannen en vrouwen in de leeftijd van vooral 60+ (60%).
- Vaker tweepersoonshuishoudens (43%) en relatief weinig gezinnen met kinderen.

Bezoekt graag de volgende culturele locaties

Meest gegeven antwoord:

1. Erfgoedlocaties (68%)
1. Theaters (61%)
2. Musea (inclusief beeldentuinen) (60%)

Meest onderscheidend: bezoekt vaker (heel) graag erfgoedlocaties, musea (inclusief beeldentuinen) en theaters dan gemiddeld.

Rustzoekers

De Rustzoeker is een echte genieter in eigen tijd en plaats: de Rustzoeker onderneemt ten opzichte van het gemiddelde minder graag dan gemiddeld culturele activiteiten.
Voor een Rustzoeker hoeft het allemaal niet zo gek, een activiteit in zijn eigen omgeving is al genoeg. Als Rustzoekers wel culturele activiteiten ondernemen dan doen zij dit vooral voor de rust en ontspanning en om even geen gedoe te hebben.

Rustzoekers in cijfers

- 17% van de Nederlanders is een Rustzoeker.
- Ze zijn meestal 50 jaar of ouder (63%).
- Meestal laag- of middelbaar opgeleid (32% en 47%).

Bezoekt graag de volgende culturele locaties

Meest gegeven antwoord:

1. Erfgoedlocaties (42%)
2. Filmhuizen en bioscopen (31%)
3. Theater (29%)

Meest onderscheidend: alle locaties (erfgoedlocaties, musea, theaters, filmhuizen en bioscopen, muziek- en theaterfestivals en concertzalen en poppodia) bezoeken zij veel minder vaak dan gemiddeld.

Inzichtzoekers

De Inzichtzoeker bezoekt opvallend graag musea en erfgoedlocaties. De Inzichtzoeker onderneemt op zijn vrije dag dit soort uitjes om kennis en nieuwe inzichten op te doen, het hoofd leeg te maken en weer even helemaal op te laden. Een culturele activiteit betekent voor de Inzichtzoeker geprikkeld worden en (nieuwe) inzichten op doen. Theaters, concertlocaties, muziek- en theaterfestivals vinden zij dan ook minder interessant dan een museum of erfgoedlocatie.
Een musea bezoeken zij graag, het liefst met de mogelijkheid tot het lezen van achtergrondinformatie.

Inzichtzoekers in cijfers

- 13% van de Nederlanders is een Inzichtzoeker.
- Relatief vaak mannen (76%), 50 jaar of ouder (74%) en veelal alleenstaand (25%) of tweepersoonshuishoudens (52%).
- Relatief vaak hoogopgeleid (58%).

Bezoekt graag de volgende culturele locaties

Meest gegeven antwoord:

1. Erfgoedlocaties (68%)
2. Musea (58%)

Meest onderscheidend: bezoekt vaker (heel) graag erfgoedlocaties zoals kastelen, forten, monumenten en (pre)historische vindplaatsen en musea (inclusief beeldentuinen) dan gemiddeld, minder vaak muziek en theaterfestivals.

Stijlzoekers

De Stijlzoeker gaat graag op pad om culturele activiteiten te ondernemen. Hoewel zij niet de meeste interesse hebben van alle leefstijlen in culturele activiteiten, gaan zij van alle leefstijlen wel het vaakst. Die tijd voor jezelf betekent niet dat ze alleen willen zijn, want cultuur is echt een sociale activiteit voor de Stijlzoeker. Ze gaan bijvoorbeeld vaker dan gemiddeld met vrienden en familie op pad en doen graag culturele activiteiten. Stijlzoekers staan open voor verschillende culturele activiteiten, maar gaan het állerliefst naar filmhuizen en bioscopen.

Stijlzoekers in cijfers

- 16% van de Nederlanders is een Stijlzoeker.
- Relatief vaak mannen (65%).
- Vooral veel mensen tussen de 18 en 39 jaar oud (47%).

Bezoekt graag de volgende culturele locaties

Meest gegeven antwoord:

3. Filmhuizen en bioscopen (62%)
4. Erfgoedlocaties (54%)
5. Muziek- en theaterfestivals (54%)
6. Concertzalen en poppodia (51%)
7. Musea (51%)

Meest onderscheidend: bezoekt vaker (heel) graag concertzalen en poppodia, filmhuizen en bioscopen dan gemiddeld.

Bijlage 2 Scenario's

Deze uitleg van de scenario's en de beschrijving is afkomstig uit deel I van het onderzoek.

In de scenario's onderscheiden wij twee variabelen die in de komende vijf tot tien jaar sterke invloed zullen uitoefenen op het culturele voorzieningenniveau van Noord-Holland:

1. de mate waarin gemeenten (en voorzieningen) samenwerken en afstemmen;
2. de mate waarin gemeenten (en voorzieningen) zich richten op de vraag naar activiteiten of op het aanbod ervan.

Bij de eerste variabele staat de keuze centraal of gemeenten gaan samenwerken en hun beleid – in enige vorm – willen afstemmen of dat zij de lokale focus voorrang geven. Bij de tweede variabele staat de keuze centraal of gemeenten in cultuurbeleid kiezen voor een aanbod- of vraaggerichte benadering.

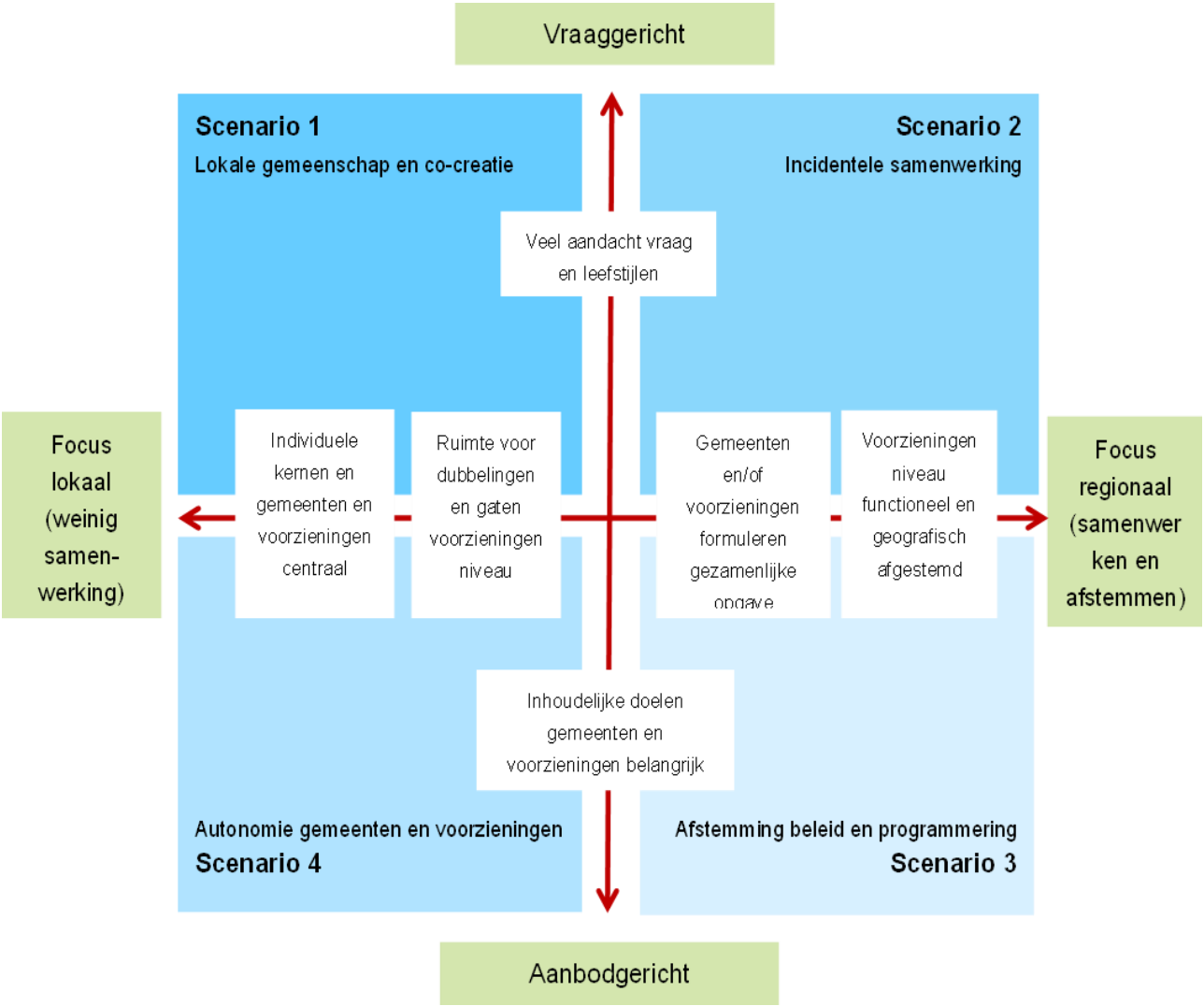

Door de variabelen tegen elkaar af te zetten, ontstaat een assenkruis met vier dimensies. Voor elke dimensie is een scenario geformuleerd. De vier scenario's zijn:

Scenario 1. Lokale gemeenschap en co-creatie

In dit scenario stellen gemeenten het vraaggericht werken /co-creatie van de eigen inwoners centraal. Activiteiten, programma's en de voorzieningen komen voort uit de behoefte en het initiatief van de inwoners van een wijk, kern of gemeente en de ontwikkelingen in die behoefte. In een eventuele subsidierelatie worden afspraken gemaakt over de mate waarin programma's aansluiten bij de vraag van de inwoners en over publieksparticipatie. Leefstijlen, klankbordgroepen, samenwerking met gemeenschappen kunnen hierin een rol spelen en bepalen mede de activiteitenprogramma's. Door de (hyper-) lokale focus is er weinig samenwerking of afstemming tussen gemeenten en ook voorzieningen werken onderling niet samen. Soms is de concurrentie om het regionale publiek dan ook groot en initiatieven komen en gaan. De gemeente accepteert dat er op regionale schaal overlap en gaten in het voorzieningenniveau kunnen zijn.

Scenario 2. Incidentele samenwerking

In dit scenario werken gemeenten op regionaal niveau incidenteel samen met elkaar en met de grotere culturele voorzieningen om in te kunnen spelen op een groot en divers publiek van zowel inwoners als bezoekers. Gemeenten en voorzieningen houden daarin rekening met leefstijlen en andere data over het potentiële publiek. Dit kan ten koste gaan van het profiel van een individuele culturele voorziening, maar komt ten goede aan het culturele aanbod, de publieksstromen en het profiel van de gemeente(n) en regio als totaal. De samenstelling en vraag van het publiek is leidend voor het programma. Afstemming met andere instellingen is in mindere mate nodig dan wanneer er vooral aanbodgericht wordt gewerkt.

Scenario 3. Afstemming beleid en programmering

In dit scenario stellen gemeenten in een regio zich ten doel om gezamenlijk cultuurbeleid te formuleren en om voorzieningen te bewegen om hun programmering op elkaar af te stemmen. Dat moet ertoe leiden dat op regionaal niveau het aanbod zo compleet mogelijk is, met andere woorden: alle kunstvormen zijn vertegenwoordigd. Concurrentie tussen voorzieningen wordt vermeden en samenwerking bevorderd. Gemeenten kunnen dit actief stimuleren, bijvoorbeeld door middel van subsidievoorwaarden over het totale aanbod dat een gemeente verwacht van de gezamenlijke voorzieningen. Het leidt tot een geografische (regionaal) en functioneel afgestemd cultureel voorzieningenniveau.

Scenario 4. Autonomie van gemeenten en instellingen

In dit scenario staan de eigen doelen en afwegingen van gemeenten centraal. De gemeentelijke inhoudelijke doelstellingen met betrekking tot het eigen culturele voorzieningenniveau hebben meer prioriteit dan samenwerking en afstemming in regionaal verband. In dit scenario springen per gemeente één of meer culturele voorzieningen boven de andere uit en is de gemeente trots op die voorzieningen. Zij krijgen vrij baan in de programmering. De relatie tussen instellingen en gemeenten is een 1:1-relatie met subsidieafspraken over het aantal activiteiten dat de instelling organiseert en de kwaliteit daarvan. De gemeente accepteert dat er op regionale schaal overlap en gaten in het culturele voorzieningenniveau kunnen zijn.

Bijlage 3 Opzet workshop

Deelnemers: beleidsadviseurs cultuur van gemeenten uit deze regio en provincie

Duur: 1,5 uur (digitaal)

Voorzitter: DSP

Vooraf toesturen aan deelnemers: factsheet in wording van regio (en rapport deel I)

Opzet van de workshop (tussen haakjes verwijzing naar paragraaf in factsheet)

30 minuten

1. Kennismaking
2. Toelichting op doel workshop door DSP
3. Bespreken uitkomsten bestuurlijke regio (1.1 – 1.3) opgenomen in factsheet in wording: deelnemers vullen aan

60 minuten

4. Trends en ontwikkelingen (1.4): bespreken welke (ook) in deze regio spelen
5. Vertalen van de vier scenario's naar de regio
6. Wat zijn – concluderend- de belangrijke gespreksonderwerpen voor de toekomst van het voorzieningenniveau in Zuid-Kennemerland?
7. Afronding (provincie: vervolgstappen)

Bijlage 4 Concept Factsheet

De workshops met de bestuurlijke regio's en de gemeente Amsterdam vonden plaats aan de hand van een concept factsheet waarin ook informatie was opgenomen over de trends en ontwikkelingen (een samenvatting van de trends en ontwikkelingen zoals opgenomen in het rapport deel I uit 2024) en de scenario's. Als voorbeeld in deze bijlage het concept voor Zuid-Kennemerland.

Zuid-Kennemerland

Dit is de factsheet in wording voor de regio Zuid-Kennemerland. In deze factsheet staan cijfers en gegevens over de demografische ontwikkeling in de betreffende regio en de in de regio aanwezige leefstijlen (de vraag naar culturele voorzieningen) en het aanbod (de culturele voorzieningen). Door het beschrijven van de trends en ontwikkelingen die effect hebben op die culturele voorzieningen kunnen we naar de toekomst kijken: wat betekenen de scenario's voor het voorzieningenniveau in Zuid-Kennemerland en met welke specifieke aandachtspunten moet juist in deze regio rekening worden gehouden? DSP-groep zal dit bij de start van de workshop nog kort toelichten.

Twee opmerkingen vooraf:

1. Achtergrondinformatie is te vinden in het rapport Culturele Voorzieningen in Noord-Holland, 2024;
2. Het kaartmateriaal is nog in ontwikkeling en wordt later in de factsheet opgenomen.

10.1 Beschrijving en demografie

Zuid-Kennemerland bestaat uit vier gemeenten: Bloemendaal, Haarlem, Heemstede en Zandvoort. Zie onderstaande kaart met een overzicht van de gemeenten.

Kaart van de regio, met indeling naar gemeente

10.1.1 Bevolkingsopbouw

In onderstaande tabel staan de inwoneraantallen en het aantal huishoudens van de gemeenten in Zuid-Kennemerland op 1 januari 2024 en de prognose voor 2050.

Gemeenten	Inwoners	Prognose 2050	Huishoudens	Prognose 2050
Bloemendaal	23.786	24.900	10.067	10.700
Haarlem	167.636	187.500	80.862	94.800
Heemstede	27.593	27.500	12.250	12.900
Zandvoort	17.469	18.500	8.845	9.500
Totaal	**236.484**	**258.400**	**112.024**	**127.900**

Toelichting:

De verwachte toename van het aantal inwoners in deze regio komt vooral voor rekening van de binnenlandse migratie (met name uit met name een verhuisbeweging vanuit Amsterdam en (in mindere mate) Amstelland-Meerlanden) en buitenlandse migratie (kennismigranten/expats, arbeidsmigranten en statushouders).

Kijken we naar de leeftijdsopbouw dan zien we dat in de periode 2000-2024 in alle Noord-Hollandse regio's het aantal 65-74-jarigen en 75-plussers is gestegen (vergrijzing). Alleen in Zuid-Kennemerland, Amstelland-Meerlanden en Amsterdam is de bevolking van 19 jaar en jonger significant gegroeid (vergroening). De gemiddelde leeftijd in Zuid-Kennemerland is in 2024 45 jaar.

Vergeleken met de factsheet uit 2013 is de bevolkingsgroei groter dan verwacht, de ontwikkeling in de leeftijdsopbouw is volgens verwachting.

10.1.2 Woningbouwopgave

De woningbehoefte in deze regio bedraagt in 2024 en 2050:

Gemeenten	2024	Prognose 2050
Bloemendaal	9.800	10.800
Haarlem	80.100	93.500
Heemstede	12.200	12.800
Zandvoort	8.800	9.500
Totaal		

Het verwachte tekort aan woningen is 4.800 voor de hele regio. Om aan de stijgende vraag naar woningen te voldoen, heeft een regio een woningbouwopgave. Op onderstaande kaart staat een overzicht van de woningbouwopgave in Zuid-Kennemerland. Daaruit blijkt dat de opgave vooral in Haarlem wordt gerealiseerd. (NB nog nagaan)

Kaart van de regio, met woningbouwopgave

10.2 Aanbod culturele voorzieningen

Op basis van een definitie van wat wij onder culturele voorziening verstaan zijn de voorzieningen in de provincie geïnventariseerd. In onderstaande tabel staat het aantal culturele voorzieningen in Zuid-Kennemerland. Tijdens de workshop gaan we na of hierop nog aanvullingen nodig zijn. Ter vergelijking staat het aantal voorzieningen in de Metropoolregio Amsterdam en in de provincie Noord-Holland. Voor iedere regio staat ook het aantal culturele voorzieningen per 100.000 inwoners weergegeven. De culturele voorzieningen zijn opgesplitst in verschillende categorieën.

Categorie	Zuid-Kennemerland	Per 100.000 inwoners Zuid-Kennemerland	MRA	Per 100.000 inwoners MRA	Provincie Noord-Holland	Per 100.000 inwoners provincie Noord-Holland
Archieven	1	0,4	8	0,4	11	0,4
Architectuurcentrum	1	0,4	6	0,3	8	0,3
Bibliotheken (vestigingen)	8	3,4	76	3,3	119	4,0
Bioscoop	2	0,8	12	0,5	17	0,6
Centra voor de kunsten en muziekscholen	3	1,3	38	1,7	50	1,7
Dansscholen	5	2,1	26	1,1	37	1,2
Festivals	3	1,3	37	1,6	44	1,5
Filmhuizen	2	0,8	30	1,3	38	1,3
Kunstgalerieën en –expositieruimten	6	2,5	120	5,3	129	4,3
Kunstuitleencentra	1	0,4	8	0,4	10	0,3
Kunstzinnige vorming van amateurs (geen dansscholen)	2	0,8	61	2,7	68	2,3
Musea	10	4,2	133	5,8	189	6,3
Poppodia	1	0,4	23	1,0	25	0,8
Theaters, podia en schouwburgen	8	3,4	103	4,5	117	3,9
Totaal	**53**	**22,4**	**681**	**29,8**	**862**	**29,0**

De regio heeft 53 culturele voorzieningen. Omgerekend naar het aantal voorzieningen per 100.000 inwoners valt op dat het aantal relatief iets lager ligt dan in de gehele provincie. Dat zien we onder andere terug bij poppodia, musea, kunstgaleries, kunstzinnige vorming en filmhuizen.

10.2.1 Kaart Culturele Voorzieningen

Op onderstaande kaart staat een overzicht van de locaties van de culturele voorzieningen in Zuid-Kennemerland.

Kaart van de regio, met locaties culturele voorzieningen

Toelichting op de spreiding van de culturele voorzieningen in de regio volgt.

10.3 Vraag naar culturele voorzieningen

De vraag naar culturele voorzieningen wordt bepaald door de omvang en samenstelling van de bevolking (zie 1.1) en de omvang van het toerisme en bezoek aan de regio. De regio Zuid Kennemerland is een regio die aantrekkelijk is voor toeristen en bezoekers. De vraag wordt ook bepaald door de voorkeuren (gewenste cultuurbeleving) van inwoners en bezoekers. Op basis van de data in leefstijlvinder.nl hebben wij de leefstijlen van de inwoners van deze regio in beeld. Voor een beschrijving van de leefstijlen en de voorkeuren verwijzen wij naar pagina 32 van het Rapport Culturele Voorzieningen in Noord-Holland (2024). Van toeristen is bekend dat zij bij cultuurbezoek met name musea en festivals bezoeken.

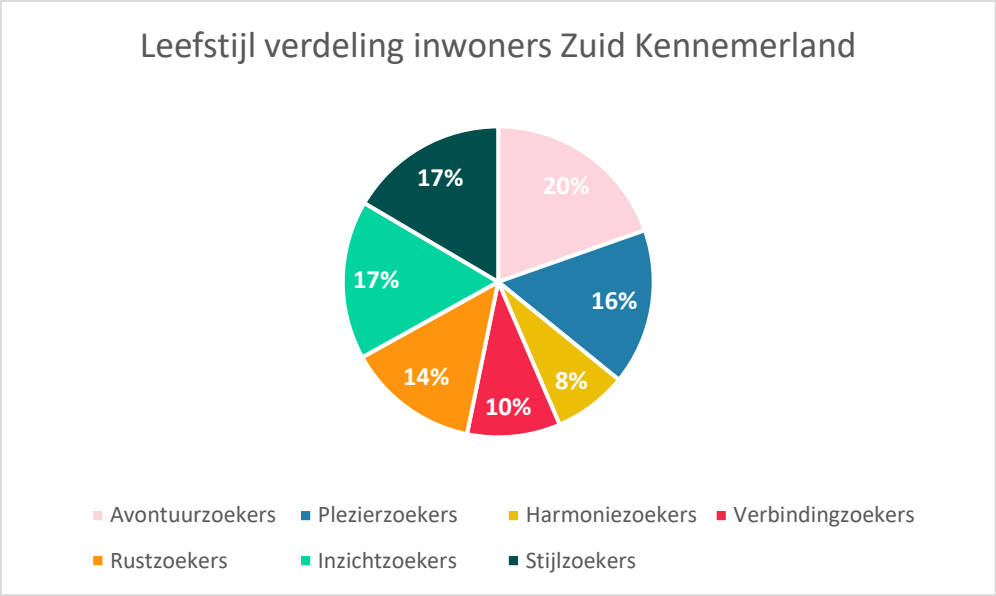

De avontuurzoekers, plezierzoekers, stijlzoekers en inzichtzoekers zijn relatief meer aanwezig dan de andere leefstijlen. Wanneer we op gemeenteniveau kijken zien we dat Haarlem (door het grotere aantal inwoners) de leefstijlen bepaalt

Leefstijl	Inwoners Zuid Kennemerland (%)	Inwoners MRA (%)	Inwoners provincie NH (%)	Inwoners Nederland (%)
Avontuurzoekers	20%	22%	19%	11%
Plezierzoekers	16%	19%	18%	18%
Harmoniezoekers	8%	8%	9%	12%
Verbindingzoekers	10%	9%	10%	13%
Rustzoekers	14%	13%	14%	17%
Inzichtzoekers	17%	14%	14%	13%
Stijlzoekers	17%	15%	15%	16%

Vergeleken met de gehele MRA, Noord-Holland en Nederland zien we dat Zuid Kennemerland net als de gehele provincie relatief veel avontuurzoekers kent. Avontuurzoekers bezoeken alle culturele voorzieningen (musea, theaters, filmhuizen en bioscopen, muziek- en theaterfestivals en concertzalen en poppodia) vaker dan gemiddeld. Ook stijlzoekers (film, bioscoop, muziek en festivals, musea) en inzichtzoekers (musea) zijn cultuurliefhebbers. Plezierzoekers houden van film en festivals.

10.4 Trends en ontwikkelingen culturele voorzieningen

Voor de culturele voorzieningen in de gehele provincie Noord-Holland zien we de volgende trends en ontwikkelingen die van invloed zijn op vraag en aanbod. Tijdens de workshop scherpen we deze aan voor Zuid-Kennemerland en voegen regionale ontwikkelingen toe die van invloed zijn op het voorzieningenniveau.

- Het publiek in 2023 is weer helemaal terug is op het niveau van voor corona (2019), in sommige gevallen zijn de publieksaantallen zelfs hoger.
- In 2013 betrof het onderzoek alleen de bovenlokale culturele voorzieningen. In 2023 hebben we alle culturele voorzieningen van klein tot groot onder de loep genomen. Juist daarom valt in vergelijking met

2013 op dat de herkomst van bezoekers voor veel culturele voorzieningen en evenementen (exclusief Amsterdam) verschoven is van voornamelijk lokaal naar regionaal en soms zelfs nationaal of internationaal.

- Festivals en theaters zien een aanzienlijke toename van bezoekers uit de regio en dat geldt ook voor filmhuizen en musea. Musea en kunstgalerieën hebben daarnaast een groei gezien in het aantal nationale en internationale bezoekers. Dit duidt op een bredere geografische spreiding van het publiek, waarbij voorzieningen in toenemende mate bezoekers van buiten de gemeente weten te trekken. De actieradius van voorzieningen neemt daarmee toe. Een mogelijke verklaring is de toegenomen digitalisering tussen 2013 en 2023 inclusief de inzet van sociale media voor marketingdoeleinden. Daarnaast is de kennis en kunde van culturele voorzieningen over publieksbereik toegenomen.
- Op basis van de doelgroepen constateren we een verschuiving in de samenstelling van het publiek. In 2023 zijn volwassenen vaker de grootste groep bezoekers van culturele instellingen, in 2013 waren dat jongeren. Dat is bijvoorbeeld te zien bij de poppodia, die inmiddels een publiek trekken van jong tot oud en ook bij de centra voor de kunsten is dit terug te zien. Daarnaast is er ook bij festivals en bibliotheken een trend naar een gelijkmatige verdeling van bezoekers over de verschillende leeftijdsgroepen te zien, wat wijst op een bredere aantrekkingskracht van kunst en cultuur.
- Van de 862 culturele voorzieningen in de provincie wordt een groot deel op de een of andere manier gesubsidieerd door gemeenten. In NHN zijn Alkmaar, Hoorn en Den Helder centrumgemeenten voor cultuur, in de MRA zijn dat Amsterdam, Haarlem, Hilversum en Zaanstad. De Amsterdamse culturele sector heeft een belangrijke nationale en internationale uitstraling.
- Ook de ontwikkelingen die in de culturele sector spelen hebben effect op het voorzieningenniveau. Culturele voorzieningen ondervinden een toenemende druk op de exploitatie. De kosten van personeel, huisvesting, energie etc. nemen rap toe. Daar komen een dreigende btw-verhoging, generieke rijkssubsidiekortingen en mogelijke bezuinigingen door gemeenten (2026 ravijnjaar) bovenop.
- Culturele voorzieningen hebben in de afgelopen tien jaar grote stappen gezet in digitalisering en digitale marketing (sociale media), zij hebben beduidend meer informatie over hun (potentiële) publiek dan in 2013. Grotere instellingen doen daar hun voordeel mee, kleinere instellingen die hiervoor de kennis en uren missen dreigen achterstanden op te lopen. Vooral in de museumsector met een veelheid aan kleine musea wordt dit een groeiend probleem.
- Van invloed is ook dat de inwoners van de grotere steden (en met name in de MRA met de nadruk op Amsterdam) steeds internationaler worden, de kloof tussen de grote stad (met al zijn diversiteit) en de kleinere gemeente (met een meer lokale oriëntatie) dreigt toe te nemen. Het aanbod aan cultuur wordt steeds meer een combinatie van disciplines en bezoekers worden steeds meer gezien als deelnemer met zeggenschap over het aanbod.
- In 2013 waren vooral bezuinigingen een dreigende donkere wolk boven de culturele voorzieningen. Zij waren daardoor met name gericht op het binnenhalen van doelgroepen die nog niet binnen waren, op het ontwikkelen van cultureel ondernemerschap en op samenwerking en afstemming met andere culturele organisaties. Die focus heeft er, terugkijkend, voor gezorgd dat het publieksbereik breder is geworden.

10.5 Regionale aandachtspunten en scenario's

De inhoud voor deze paragraaf bepalen we gezamenlijk in de workshop. Aan de orde komen de volgende onderwerpen:

- Wat valt ons op aan aanbod en vraag?
- Welke trends en ontwikkelingen spelen (ook) in deze bestuurlijke regio?
- Wat betekenen de scenario's voor deze regio?

De scenario's zijn uitgewerkt in het rapport Culturele Voorzieningen in Noord-Holland, pagina 41. Kort samengevat:

Scenario 1. Lokale gemeenschap en co-creatie
In dit scenario stellen gemeenten het vraaggericht werken /co-creatie van de eigen inwoners centraal.

Scenario 2. Incidentele samenwerking
In dit scenario werken gemeenten op regionaal niveau incidenteel samen met elkaar en met de grotere culturele voorzieningen om in te kunnen spelen op een groot en divers publiek van zowel inwoners als bezoekers.

Scenario 3. Afstemming beleid en programmering
In dit scenario stellen gemeenten in een regio zich ten doel om gezamenlijk cultuurbeleid te formuleren en om voorzieningen te bewegen om hun programmering op elkaar af te stemmen.

Scenario 4. Autonomie van gemeenten en instellingen
In dit scenario staan de eigen doelen en afwegingen van gemeenten centraal. De gemeentelijke inhoudelijke doelstellingen met betrekking tot het eigen culturele voorzieningenniveau hebben meer prioriteit dan samenwerking en afstemming in regionaal verband.

- Wat zijn – concluderend- de belangrijke gespreksonderwerpen voor de toekomst van het voorzieningenniveau in Zuid-Kennemerland?

DSP-groep BV
Van Diemenstraat 410
1013 CR Amsterdam
+31 (0)20 625 75 37

dsp@dsp-groep.nl
KvK 33176766
www.dsp-groep.nl

DSP-groep is een onafhankelijk bureau voor onderzoek, advies en management, gevestigd aan de IJ-oevers in Amsterdam. Sinds de oprichting van het bureau in 1984 werken wij veelvuldig in opdracht van de overheid (ministeries, provincies en gemeenten), maar ook voor maatschappelijke organisaties op landelijk, regionaal of lokaal niveau. Het bureau bestaat uit 40 medewerkers en een groot aantal freelancers.

Dienstverlening
Onze inzet is vooral gericht op het ondersteunen van opdrachtgevers bij het aanpakken van complexe beleidsvraagstukken binnen de samenleving. We richten ons daarbij met name op de sociale, ruimtelijke of bestuurlijke kanten van zo'n vraagstuk. In dit kader kunnen we bijvoorbeeld een onderzoek doen, een registratie- of monitorsysteem ontwikkelen, een advies uitbrengen, een beleidsvisie voorbereiden, een plan toetsen of (tijdelijk) het management van een project of organisatie voeren.

Expertise
Onze focus richt zich met name op de sociale, ruimtelijke of bestuurlijke kanten van een vraagstuk. Wij hebben o.a. expertise op het gebied van transitie in het sociaal domein, kwetsbare groepen in de samenleving, openbare orde & veiligheid, wonen, jeugd, sport & cultuur.

Meer weten?
Neem vrijblijvend contact met ons op voor meer informatie of om een afspraak te maken. Bezoek onze website www.dsp-groep.nl voor onze projecten, publicaties en opdrachtgevers.